

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Daniel Sheppard

Sodna praksa Meddržavnega sodišča pri pomorskih razmejitvah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Daniel Sheppard

Mentor: red. prof. dr. Bojko Bučar

Sodna praksa Meddržavnega sodišča pri pomorskih razmejitvah

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

Sodna praksa Meddržavnega sodišča pri pomorskih razmejitvah

Po razpadu Socialistične federativne republike Jugoslavije je med novo neodvisnima republikama, Hrvaško in Slovenijo, prišlo do še nerazrešenega meddržavnega spora glede pomorske razmejitve v Piranskem zalivu in pripadajočih vprašanj stika Slovenije z odprtim morjem ter kopenske meje v porečju Dragonje. To delo poskuša s pregledom delovanja Meddržavnega sodišča določiti trende v njegovih razsodbah ter ugotoviti, kakšne rešitve se Slovenija in Hrvaška lahko nadejata v primeru, da medsebojni spor preneseta nanj. Po predstavitvi Meddržavnega sodišča delo razčleni vse posamezne primere sodne prakse Meddržavnega sodišča s področja pomorske delimitacije ter oceni njihovo relevantnost za obravnavan slovensko-hrvaški spor. Na podlagi te analize delo ugotavlja, da se Meddržavno sodišče, po temeljitem pregledu predložene dokumentacije in okoliščin posameznega primera, nagiba k čim bolj preprosti končni razmejitvi, predvsem z uporabo metode ekvidistance. Glede slovensko-hrvaškega spora delo sklepa, da bi Meddržavno sodišče določilo kopensko mejo v kanalu svetega Odorika reke Dragonje, v Piranskem zalivu pa vpeljalo kondominij oziroma skupno lastništvo obeh držav nad vodami zaliva. Dostop Slovenije do odprtega morja bi bil zagotovljen s pravico neškodljivega prehoda.

Ključne besede: delimitacija, sodno reševanje sporov, Meddržavno sodišče, pomorsko mednarodno pravo, sodna praksa

Judicial practice of the International Court of Justice in maritime delimitations

After the dissolution of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia, a dispute arose between the newly independent republics of Croatia and Slovenia regarding the still unresolved question of the maritime boundary in Piran Bay and the related issues of Slovenia's access to the high seas and of the land boundary in the Dragonja River basin. By reviewing the activities of the International Court of Justice, the present work attempts to determine trends in the International Court of Judgment's decisions and ascertain what sort of solution Slovenia and Croatia can expect if they should turn to the International Court of Justice for resolution of their dispute. After presenting the International Court of Justice, the work analyses each individual case in the judicial practice of the International Court of Justice in the field of maritime delimitation and assesses its relevance to the discussed dispute between Slovenia and Croatia. Based on this analysis the work establishes that, after thoroughly reviewing all submitted documentation and the circumstances of each case, the International Court of Justice is inclined to as simple a solution as possible, primarily through the use of the method of equidistance. Regarding the dispute between Slovenia and Croatia, the work concludes that the International Court of Justice would confirm the land boundary in Saint Odoric's channel of the Dragonja River and introduce a condominium or joint ownership of Piran Bay by both states. Slovenia's access to the high seas would be ensured through the right of innocent passage.

Key words: delimitation, judicial settlement of disputes, International Court of Justice, law of the sea, judicial practice

KAZALO

SEZNAM OKRAJŠAV IN KRATIC	6
UVOD	7
1 MEDDRŽAVNO SODIŠČE	10
1.1 <i>Nastanek in sestava Meddržavnega sodišča</i>	10
1.2 <i>Naloge in pristojnost Meddržavnega sodišča</i>	13
1.3 <i>Potek postopka</i>	15
2 SODNA PRAKSA MEDDRŽAVNEGA SODIŠČA	17
2.1 <i>Ribištvo (Velika Britanija v. Norveška) (1951)</i>	17
2.1.1 Dejstva	17
2.1.2 Stališča strank	18
2.1.3 Odločitev Meddržavnega sodišča	18
2.1.4 Obrazložitev odločitve	19
2.1.5 Jurisprudenca	20
2.2 <i>Epikontinentalni pas v Severnem morju (Zvezna republika Nemčija/Danska, Zvezna republika Nemčija/Nizozemska) (1969)</i>	22
2.2.1 Dejstva	22
2.2.2 Stališča strank	24
2.2.3 Odločitev Meddržavnega sodišča	25
2.2.4 Obrazložitev odločitve	25
2.2.5 Jurisprudenca	27
2.3 <i>Epikontinentalni pas (Tunizija/Libija) (1982)</i>	29
2.3.1 Dejstva	29
2.3.2 Stališča strank	31
2.3.3 Odločitev Meddržavnega sodišča	33
2.3.4 Obrazložitev odločitve	34
2.3.5 Jurisprudenca	36
2.4 <i>Razmejitev morske meje v območju zaliva Maine (Kanada/ZDA) (1984)</i>	39
2.4.1 Dejstva	39
2.4.2 Stališča strank	40
2.4.3 Odločitev senata	42
2.4.4 Obrazložitev odločitve	43
2.4.5 Jurisprudenca	45
2.5 <i>Epikontinentalni pas (Libija/Malta) (1985)</i>	46
2.5.1 Dejstva	46
2.5.2 Stališča strank	47
2.5.3 Odločitev Meddržavnega sodišča	48
2.5.4 Obrazložitev odločitve	48
2.5.5 Jurisprudenca	49
2.6 <i>Razmejitev meje na kopnem, morju in otokih (Salvador/Honduras, intervencija Nikaragve) (1992)</i>	51
2.6.1 Dejstva	51
2.6.2 Stališča strank	52
2.6.3 Odločitev senata	53
2.6.4 Obrazložitev odločitve	54
2.6.5 Jurisprudenca	55
2.7 <i>Pomorska razmejitev v območju med Grenlandijo in Jan Mayenom (Danska v. Norveška) (1993)</i>	56

2.7.1	Dejstva	56
2.7.2	Stališča strank	58
2.7.3	Odločitev Meddržavnega sodišča	58
2.7.4	Obrazložitev odločitve	59
2.7.5	Jurisprudenca	60
2.8	<i>Pomorska razmejitev in teritorialna vprašanja med Katarjem in Bahrajnom (Katar v. Bahrajn) (2001)</i>	61
2.8.1	Dejstva	61
2.8.2	Stališča strank	64
2.8.3	Odločitev Meddržavnega sodišča	64
2.8.4	Obrazložitev odločitve	65
2.8.5	Jurisprudenca	66
2.9	<i>Kopenska in morska meja med Kamerunom in Nigerijo (Kamerun v. Nigerija, intervencija Ekvatorialne Gvineje) (2002)</i>	68
2.9.1	Dejstva	68
2.9.2	Stališča strank	71
2.9.3	Odločitev Meddržavnega sodišča	72
2.9.4	Obrazložitev odločitve	72
2.9.5	Jurisprudenca	73
2.10	<i>Ozemeljski in morski spor med Nikaragvo in Hondurasom v Karibskem morju (Nikaragva v. Honduras) (2007)</i>	74
2.10.1	Dejstva	74
2.10.2	Stališča strank	76
2.10.3	Odločitev Meddržavnega sodišča	77
2.10.4	Obrazložitev odločitve	77
2.10.5	Jurisprudenca	79
2.11	<i>Pomorska razmejitev v Črnem morju (Romunija v. Ukrajina) (2009)</i>	80
2.11.1	Dejstva	80
2.11.2	Stališča strank	81
2.11.3	Odločitev Meddržavnega sodišča	82
2.11.4	Obrazložitev odločitve	82
2.11.5	Jurisprudenca	84
3	SPOR MED REPUBLIKO SLOVENIJO IN REPUBLIKO HRVAŠKO	
	GLEDE POMORSKE RAZMEJITVE	86
3.1	<i>Dejstva</i>	86
3.2	<i>Vprašanje poteka kopenske meje</i>	87
3.3	<i>Vprašanje morske meje v Piranskem zalivu</i>	88
3.4	<i>Vprašanje neposrednega stika Republike Slovenije z odprtim morjem</i>	90
3.5	<i>Okvir reševanja spora</i>	90
	ZAKLJUČEK	92
	LITERATURA	97

SEZNAM OKRAJŠAV IN KRATIC

CACJ	Central American Court of Justice – Srednjeameriško meddržavno sodišče
EU	Evropska unija
IEC	izključna ekonomska cona
ITLOS	International Tribunal for the Law of the Sea – Mednarodno sodišče za pomorsko mednarodno pravo
PCIJ	Permanent Court of International Justice – Stalno meddržavno sodišče
RH	Republika Hrvaška
RS	Republika Slovenija
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
UL	Ustanovna listina
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea – Konvencija ZN o pomorskem mednarodnem pravu
VB	Velika Britanija
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni narodi
ZRN	Zvezna republika Nemčija

UVOD

Leta 1991 se je z razglasitvijo neodvisnosti Republike Hrvaške (RH) in Republike Slovenije (RS) pričel razpad Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ). RH in RS, prej sosednji enoti iste države, sta nenadoma postali neodvisni, avtonomni državi, ki sta v novem mednarodnem okolju med sabo morali začrtati mednarodno državno mejo. Do tedaj so edine relevantne meje med republikami SFRJ predstavljale administrativne razmejitve na kopnem, tako da sta novi državi določili medsebojno mejo z uporabo splošno sprejetega mednarodnopravnega načela *uti possidetis*, ki ga je potrdila tudi Arbitražna komisija Konference o Jugoslaviji, glede na stanje dne 25. junija 1991. Na podlagi relativno starih in stabilnih zemljiških knjig povečini ni bilo težko določiti približno 670 kilometrov dolge slovensko-hrvaške meje, kljub temu pa je na nekaj odsekih prišlo do meddržavnega spora. Najbolj znan in medijsko najbolj odmeven spor se nanaša na še nerazrešeno vprašanje morske meje v Piranskem zalivu in pripadajočih vprašanj stika RS z odprtim morjem ter kopenske meje v porečju Dragonje, poleg tega pa meja ni določena še na reki Muri v okolici mejnega prehoda Hotiza, ter na Trdinovem vrhu.

Od svojega nastanka predstavlja vprašanje Piranskega zaliva eno izmed glavnih preprek nemotenega sodelovanja obeh držav in eno glavnih tem pogovorov o medsebojnih odnosih. V osemnajstih letih od osamosvojitve obeh držav so spor poskušali rešiti že številni strokovnjaki, na različne načine – od Mešane diplomatske komisije za določitev in uskladitev medsebojne meje, prek posredovanja nekdanjega ameriškega obrambnega ministra Williama Perry-ja ter inovativnega *Sporazuma Drnovšek-Račan*, do najnovejših predlogov evropskega komisarja za širitev Ollija Rehna, vendar je bilo vse neuspešno. Kot kažejo pretekle izkušnje, se državi le stežka uskladita že samo glede načina reševanja spora, kakršenkoli korak v smeri proti rešitvi pa se hitro izgubi v političnem izigravanju ter manipuliranju obeh. Nerešeno vprašanje je tako na eni kot tudi na drugi strani te nepopolno določene meddržavne meje tako še vedno vir nacionalističnih izbruhov sovraštva, medijskega senzacionalizma ter političnega izrabljanja, ki po nepotrebnem kvari sosedske odnose.

Že po vstopu RS v Evropsko unijo (EU) leta 2004 je bilo jasno, da se čas za rešitev spora izteka, z zdajšnjim približevanjem RH k EU pa se mednarodni pritisk na obe državi še povečuje. RS si z blokiranjem hrvaških predpristopnih pogajanj zapravlja ugled na evropskem oziroma mednarodnem prizorišču, RH pa se z vsakim dnem oddaljuje od enega svojih glavnih

zunanjepolitičnih ciljev, vstopa v EU. Očitno je, da je za vse vpletene čimprejšnja določitev meje v Piranskem zalivu zelo zaželjena.

Eden izmed redkih načinov reševanja spora, ki ga državi še nista poizkusili uporabiti (ter ga zatem zavrgli), je reševanje spora na ustreznem mednarodnem sodišču. Poleg institucionalne arbitraže ali *ad hoc* ustanovljenega arbitražnega sodišča nudita v mednarodni skupnosti možnost sodnega reševanja takega spora še Meddržavno sodišče (*International Court of Justice*) v Haagu ter Mednarodno sodišče za pomorsko mednarodno pravo (ITLOS – *International Tribunal for the Law of the Sea*) v Hamburgu. V primerjavi z Meddržavnim sodiščem je ITLOS še zelo »mlado« sodišče, ki nima izkušenj z razmejevanjem, zato se to vrsto sporov zdi bolj smiselno predložiti Meddržavnemu sodišču, ki ima na tem področju že dolgoletne izkušnje.

Tretjega februarja 2009 je Meddržavno sodišče objavilo svojo razsodbo spora med Romunijo in Ukrajino. Sporno mejno območje v Črnem morju je zaradi naravnih bogastev povzročalo še iz časov Sovjetske zveze dolgotrajen in navidez nerešljiv spor med državama. Meddržavno sodišče ga je razrešilo tako, da je zavrglo argumente in zemljevide, ki sta jih predložili državi, in mejo postavilo na kompromisno črto, ki je enako oddaljena od obal obeh držav. Tako Romunija kot Ukrajina sta nad rešitvijo izrazili zadovoljstvo, v slovenski javnosti pa se je pojavilo vprašanje, ali lahko ta razsodba postane precedens oziroma podlaga za uspešno razrešitev vprašanja Piranskega zaliva, seveda v primeru, da bi RS in RH spor prenesli na Meddržavno sodišče. Pri tem se poraja tudi širše vprašanje, kako bi se Meddržavno sodišče lotilo spora v Piranskem zalivu oziroma kakšne rešitve spora se državi lahko nadejata. Menim, da je odgovor na ta vprašanja moč najti v primerih, ki jih je v preteklosti že rešilo Meddržavno sodišče.

V svojem delu bom tako s preučitvijo sodne prakse Meddržavnega sodišča na področju pomorske razmejnitve poskušal ugotoviti, kaj lahko RS in RH pričakujeta v primeru, da se za rešitev spora v Piranskem zalivu obrneta na Meddržavno sodišče. Pri tem bom poskušal oceniti tudi samo ustreznost sodnega procesa oziroma razsodbe Meddržavnega sodišča za rešitev spora v Piranskem zalivu.

Svoje delo bom začel z opisom značilnosti, nalog in delovanja Meddržavnega sodišča. Nadaljeval bom s preučitvijo celotne sodne prakse Meddržavnega sodišča s področja razmejnitve morskih območij in poskušal določiti skupne značilnosti oziroma trende. Pri vsakem izmed obravnavanih primerov bom sprva predstavil dejstva spora, nato pa obrazložil odločitev Meddržavnega sodišča. Temu bo sledila ocena odločitve, tako s strani strokovne javnosti kot tudi z vidika relevantnosti za slovensko-hrvaški spor. Zatem bom predstavil glavna

dejstva v zvezi s tem sporom ter pravna vprašanja, ki jih vsebuje. V zadnjem delu bom poskušal podati odgovore na zastavljena vprašanja oziroma zaključke glede možne rešitve spora na Meddržavnem sodišču.

1 MEDDRŽAVNO SODIŠČE

V prvem poglavju jedra tega dela bom, kot že povedano, okvirno predstavil nastanek oziroma zgodovino ter glavne značilnosti Meddržavnega sodišča. Seznanitev z delovanjem Meddržavnega sodišča je namreč ključnega pomena za uspešno umestitev primerov in sodnih rešitev, obravnavanih v nadaljevanju dela, v ustrezen kontekst. Prav tako je za razumevanje vloge Meddržavnega sodišča pri razsojanju mednarodnih sporov pomembno razumevanje sodišča kot ene glavnih sodnih institucij za mirno reševanje sporov.

1.1 *Nastanek in sestava Meddržavnega sodišča*

Sodno reševanje in Meddržavno sodišče predstavljata zadnjo stopnjo v dolgem razvoju sredstev za mirno reševanje mednarodnih sporov, ki so se pojavila že v antičnih časih (The International Court of Justice 1986, 11). Na osnovi večstoletne tradicije se je leta 1794 začela moderna zgodovina mednarodne arbitraže, z Jayevo pogodbo med Združenimi državami Amerike (ZDA) in Veliko Britanijo (VB) (Brownlie 1999, 704). Državi sta se namreč zavezali k ustanovitvi treh mešanih komisij, ki naj bi razrešile odprta bilateralna vprašanja, s tem pa sta obudili zanimanje za arbitražo kot sredstvo za reševanje sporov.¹

Naslednjo stopnjo na poti do Meddržavnega sodišča sta prav tako pričeli ZDA in VB z uspešnim dogovorom za arbitražo v *Alabama Claims* primeru iz leta 1872, ki je prikazal učinkovitost tega postopka za razreševanje velikih mednarodnih sporov (The International Court of Justice 1986, 11-12).² To je spodbudilo države k izoblikovanju splošnih pravil o arbitraži ter ustanovitvi Stalnega arbitražnega sodišča na prvi Haaški mirovni konferenci leta 1899.³

Stalno arbitražno sodišče je bilo v letih od 1900 do 1920 glavna organizacija za arbitražo, ki je od nastanka do leta 1932 obravnavalo dvajset primerov, zatem pa nič več

¹ Kljub temu da ustanovljene mešane komisije strogo gledano niso bile primer arbitraže tretje strani, saj so bile sestavljene iz enakega števila državljanov ZDA in državljanov VB (The International Court of Justice 1986, 11).

² ZDA so od VB zahtevale povračilo za škodo, ki so jo v ameriški državljanski vojni povzročile ladje pod poveljstvom južnih sil. Ladje je namreč izdelala VB, s čimer naj bi kršila svojo nevtralnost. Arbitražni tribunal je VB naložil plačilo odškodnine, kar je slednja tudi storila (U.S. Department of State 2009).

³ Čeprav to sodišče dejansko ».../ ni niti stalno niti ni v pravem pomenu besede sodišče« (Türk 2007, 483). Pod tem imenom namreč razumemo seznam uglednih pravnikov, ki jih določi vsaka pristopnica k Haaški konvenciji o mirnem reševanju sporov. Stranke v sporu lahko izberejo arbitre s tega seznama (The International Court of Justice 1986, 12-13).

(Brownlie 1999, 705). Kljub koristnemu prispevku k reševanju sporov gre iz tistega časa zato bolj kot Stalno arbitražno sodišče izpostaviti samo dogajanje na obeh Haaških mirovni konferencah, predvsem na drugi. Leta 1907 so se namreč ZDA, VB in Nemčija s skupnim predlogom zavzele za ustanovitev stalnega sodišča, vendar se na mirovni konferenci države niso mogle dogovoriti o načinu izbiranja sodnikov, zato je predlog propadel. Osnutek konvencije za ustanovitev sodišča je vseeno vseboval nekatere temeljne ideje, ki so kasneje postale del statuta Stalnega meddržavnega sodišča (*Permanent Court of International Justice – PCIJ*) (The International Court of Justice 1986, 13).

PCIJ s sedežem v Haagu je pričelo delovati leta 1922 in je kot prvo pravo, stalno in meddržavno sodišče s svojim statutom in postopkovnimi pravili predstavljalo velik napredek na področju mednarodnega prava.⁴ Zaradi stalnega značaja je PCIJ namreč lahko razvilo ustaljeno prakso v svojih postopkih ter vzdrževalo določeno nepretrganost oziroma rdečo nit pri svojih odločitvah. Člane PCIJ sta hkrati, a neodvisno drug od drugega, izvolila svet in skupščina Društva narodov, zastopati pa so morali »najbolj pomembne oblike civilizacije in poglobitve pravne sisteme sveta« (9. člen statuta PCIJ), s čimer je PCIJ bolje odražal sestavo mednarodne skupnosti in svetovne pravne sisteme kot katerikoli tribunal prej. Čeprav je PCIJ ustanovilo Društvo narodov,⁵ katerega glavna organa sta imela ključno vlogo pri izbiranju članov sodišča ter sta lahko zaprosila za svetovalno mnenje, pa PCIJ ni bilo del Društva, temveč samostojna ustanova. Države članice Društva narodov tudi niso avtomatično pristopile k statutu PCIJ (The International Court of Justice 1986, 14-16).

Do leta 1940, ko je z nemško okupacijo Nizozemske prenehalo delovati,⁶ je PCIJ obravnavalo 29 sporov med državami in podalo 27 svetovalnih mnenj.⁷ S svojim delom je, poleg rešitve nekaterih resnih povojnih mednarodnih sporov, razvilo sodno prakso in pravila sodišča, ki jih je kasneje prevzelo Meddržavno sodišče, ter prispevalo k nadaljnjemu razvoju mednarodnega prava. (The International Court of Justice 1986, 14-16).

S propadom Društva narodov in uveljavitvijo ZN kot univerzalne mednarodne organizacije v svetu po drugi svetovni vojni se je pokazala potreba po stalnem sodišču, kjer bi države lahko razreševale medsebojne spore. Čeprav bi PCIJ teoretično lahko bilo znova obujeno, so se države na konferenci v San Franciscu leta 1945 odločile za ustanovitev novega

⁴ Svet Društva narodov je s pripravami na ustanovitev sodišča začel leta 1920, leta 1921 pa je statut PCIJ stopil v veljavo. Istega leta so potekale tudi prve volitve članov sodišča (The International Court of Justice 1986, 14-15).

⁵ V skladu s 14. členom Pakta Društva narodov, ustanovitvenega akta Društva narodov.

⁶ Uradno je bilo razpuščeno šele leta 1946 (The International Court of Justice 1986, 18).

⁷ Türk (2007, 483) na tem mestu pravi, da je PCIJ »/.../ v tem času izreklo 31 sodb /.../«, Maechling, Jr. (1978, 101) pa je naštel 38 obravnavanih sodb. Glede števila svetovalnih mnenj se vsi trije viri strinjajo, da je bilo podanih 27 mnenj.

sodišča. Najpomembnejša razloga za to sta bila nepriljubljenost Društva narodov in organov, kakorkoli povezanih z njim, ter težave pri spreminjanju statuta PCIJ tako, da bi prišlo do povezave starega sodišča z ZN (Brownlie 1999, 710).⁸

Novo Meddržavno sodišče je tako postalo »poglavitni sodni organ Združenih narodov« (92. člen UL) in sestavni del te organizacije (Wallace 2005, 319). V želji po ohranjanju kontinuitete s PCIJ je Meddržavno sodišče prevzelo statut PCIJ (z nekaj spremembami)⁹ in sedež sodišča v Haagu, poleg tega nadaljuje sodno prakso predhodnika (Türk 2007, 483), preneseni pa so bili tudi vsi arhivi (The International Court of Justice 1986, 18). Prav tako je Meddržavno sodišče na pričetku sprejelo poslovnik PCIJ (*Rules of Court*), ki ga je kasneje bistveno popravilo in dopolnilo (Wallace 2005, 319),¹⁰ pristojnost PCIJ na podlagi mednarodnih pogodb pa se je prenesla na Meddržavno sodišče (Brownlie 1999, 711). Meddržavno sodišče je veliko bolj povezano z ZN kot je bilo PCIJ z Društvom narodov – »v/se članice ZN so *ipso facto* pogodbene stranke Statuta Meddržavnega sodišča« (93. člen UL), ki je tudi priloga k UL.¹¹

Meddržavno sodišče sestavlja petnajst neodvisnih sodnikov, med katerimi ne smeta biti dva državljana iste države, vsi pa »/.../ morajo biti osebe z visokim moralnim ugledom, ki izpolnjujejo pogoje, kakršni se v njihovih državah zahtevajo za opravljanje najvišjih sodnih služb, ali pa so pravniki, ki so priznani strokovnjaki v mednarodnem pravu« (2. člen Statuta Meddržavnega sodišča). Sodnike za devetletne mandate izmed kandidatov, ki jih predlagajo nacionalne skupine arbitrov Stalnega arbitražnega sodišča, ločeno in sočasno volita Generalna skupščina in Varnostni svet ZN, vsaka tri leta po pet sodnikov (Türk 2007, 485). Sodniki morajo biti izvoljeni tako, »da se zagotovi, da bodo v zboru kot celoti zastopane najbolj pomembne oblike civilizacije in poglavitni pravni sistemi sveta« (9. člen Statuta Meddržavnega sodišča), kar v praksi pomeni, da so se izoblikovale regije, iz katerih se voli sodnike, vedno pa je, po nenapisanem pravilu, v Meddržavnem sodišču tudi pet sodnikov iz petih stalnih članic Varnostnega sveta.¹² Ti elementi političnega vpliva so sprožili kritiko postopka izbire sodnikov, čeprav sodniki ne predstavljajo svojih držav in so neodvisni, hkrati pa si je težko zamisliti način, kako se tem vplivom povsem izogniti (Shaw 2003, 962).

⁸ Društvo narodov je bilo nepriljubljeno predvsem pri ZDA in Sovjetski zvezi, vse spremembe statuta PCIJ pa so zahtevale soglasje vseh podpisnic (Brownlie 1999, 710).

⁹ Zanimiva sta zlasti 69. in 70. člen o postopku spreminjanja Statuta Meddržavnega sodišča, ki nimata ustreznikov v statutu PCIJ.

¹⁰ Trenutna verzija je v veljavi od aprila 2005.

¹¹ Čeprav Statut Meddržavnega sodišča predstavlja bistven del UL, ni vključen vanjo, temveč le priložen (*annexed*), saj 111 členov UL v primerjavi s sedemdesetimi členi Statuta Meddržavnega sodišča ne bi primerno odražalo vloge Meddržavnega sodišča (The International Court of Justice 1986, 18).

¹² Razen v letih od 1967 do 1984, ko ni bil predlagan noben kitajski kandidat (Wallace 2005, 320).

Sodniki lahko posebej izrazijo svoje mnenje glede končne rzsodbe, in sicer na tri na~ine, z nasprotujo~im mnenjem (*dissenting opinion*), v katerem sodnik pojasni, zakaj se ne strinja s kon~no rzsodbo; z lo~enim mnenjem (*separate opinion*), kjer se sodnik sicer strinja s kon~no rzsodbo, vendar na drugih temeljih oziroma zaradi drugih razlogov, kot so navedeni v sami rzsodbi; ter z izjavo (*declaration*), kjer sodnik samo na kratko navede ali se strinja z rzsodbo ali ne (The International Court of Justice 1986, 62).

Omeniti velja ~e, da lahko v primeru, ko Meddr~avno sodi~e v svojem zboru nima nobenega sodnika, ki bi imel dr~avljanstvo kake pravdne stranke, lahko vsaka izmed teh strank imenuje *ad hoc* sodnika (ni nujno, da je njen dr~avljan), ki deluje na sodi~u z istimi pravicami kot ostali sodniki (31. ~len Statuta Meddr~avnega sodi~a). To omogo~a, da so argumenti strank »/.../ v polni meri razumljeni v postopku, zlasti v fazi priprave sodbe, ko /Meddr~avno s/odi~e zaseda za zaprtimi vrati« (Türk 2007, 486). Poleg tega lahko Meddr~avno sodi~e ustanovi tudi manj~e senate (*Chambers*) o dolo~enih vrstah zadev, ki jih sestavljajo najmanj trije sodniki, v dogovoru s pravdnimi strankami (26. ~len Statuta Meddr~avnega sodi~a), s ~imer dobijo stranke dodaten vpliv na izbor sodnikov. Po mnenju Türka (2007, 487) »/t/a dodatna fleksibilnost utegne pomagati pri odlo~itvi dr~av, da bodo spor poverile Meddr~avnemu sodi~u.«

1.2 Naloge in pristojnost Meddr~avnega sodi~a

Osnovna naloga Meddr~avnega sodi~a je, kot je zapisano v 38. ~lenu Statuta Meddr~avnega sodi~a, da odlo~a »v skladu z mednarodnim pravom v sporih, ki se mu predlo~ijo«, s ~imer izpolnjuje enega izmed glavnih ciljev ZN – re~itev mednarodnih sporov »z mirnimi sredstvi in v skladu z na~eli pravi~nosti in mednarodnega prava« (1. ~len UL). Kot nakazuje že ime, so lahko na Meddr~avnem sodi~u pravdne stranke samo dr~ave (34. ~len Statuta Meddr~avnega sodi~a), ki so pogodbene stranke Statuta Meddr~avnega sodi~a (35. ~len). Gre torej za vse dr~ave ~lanice ZN, poleg tega pa lahko ob izpolnjevanju dolo~enih pogojev k Statutu Meddr~avnega sodi~a pristopijo tudi druge dr~ave, ~etudi samo za dolo~en spor.¹³ Meddr~avno sodi~e dobi pristojnost za dolo~en spor na podlagi privolitve pravdnih strank, saj je eno izmed temeljnih na~el re~evanja mednarodnih sporov to, da ne more biti nobena suverena dr~ava vklju~ena v sodni postopek brez njene privolitve (The International

¹³ Glede na to, da je danes 192 od skupno 203 dr~av na svetu ~lanic ZN, Türk (2007, 487) meni, da so dolo~be za dr~ave ne~lanice »izgubile nekdanji pomen.«

Court of Justice 1986, 32). Države lahko privolitev izrazijo na tri načine. Najpogosteje se, v primeru že nastalega spora, države v sporu dogovorijo in izoblikujejo poseben sporazum (*compromis*), ki določi sporna vprašanja ter nakaže, na kateri osnovi naj Meddržavno sodišče odloča, seveda v okviru Statuta Meddržavnega sodišča (Merrills 1998, 123). Druga dva načina prideta v poštev v primeru možnih bodočih sporov – bodisi z mednarodno pogodbo, ki vključuje določbo, da je za določene spore pristojno Meddržavno sodišče, bodisi da država na podlagi 36. člena Statuta Meddržavnega sodišča z enostransko izjavo sprejme pristojnost Meddržavnega sodišča za določene spore, vendar samo do držav, ki so sprejele enako izjavo (Türk 2007, 488).¹⁴

Čeprav imajo vsi meddržavni spori določeno politično dimenzijo, Meddržavno sodišče nima pristojnosti v izključno političnih sporih. V skladu s 36. členom Statuta Meddržavnega sodišča mora biti v sporu neko nerazrešeno pravno vprašanje, ki ga Meddržavno sodišče torej lahko obravnava s pravnega stališča, pri tem pa se ne ozira na politične komplikacije (Merrills 1998, 155-159). Politična obravnava določenih vidikov problema v drugih organih ZN ne ovira pristojnosti sodišča (Türk 2007, 491).

Pri svojem delu Meddržavno sodišče seveda uporablja pravila mednarodnega prava na podlagi 38. člena Statuta Meddržavnega sodišča, ki splošno privzeto velja za »najbolj reprezentativen dokaz o virih mednarodnega prava« (Škrk 1985, 147). Kot temeljni viri mednarodnega prava so v tem členu navedeni meddržavni dogovori, mednarodni običaj (običajno mednarodno pravo), obča pravna načela, ki jih pripoznavajo civilizirani narodi, ter sodne odločbe in nauk najbolj kvalificiranih pravnih strokovnjakov različnih narodov, kot pomožni sredstvi za ugotavljanje pravnih pravil. V drugem paragrafu 38. člena je navedena tudi možnost, da Meddržavno sodišče sodi *ex aequo et bono*, torej brez strogega oziranja na obstoječa pravila mednarodnega prava, temveč »na podlagi abstraktne pravičnosti« (Türk 2007, 61). Ta paragraf velja le, če se pravnice stranke o tem dogovorijo, kar pa se do sedaj na Meddržavnem sodišču še ni zgodilo.¹⁵ Poleg teh, v Statutu Meddržavnega sodišča naštetih virov pa se Meddržavno sodišče lahko opre še na navedene vire, kot so na primer enostranski mednarodnopravni akti ali pa resolucije mednarodnih organov (*The International Court of Justice* 1986, 78). Področje pomorskega mednarodnega prava, zlasti pri razmejevanju morskih prostorov, je urejeno na podlagi mednarodnih konvencij ter običaja, izoblikovanega skozi sodno prakso (Zbačnik in drugi 2008, 31). Temelj kakršnegakoli preučevanja

¹⁴ Na dan 31. julija 2009 je bilo takih držav 66 od skupno 192 pogodbenih strank Statuta Meddržavnega sodišča (Report of the International Court of Justice, A/63/4, §6). RH in RS nista med njimi.

¹⁵ Zadnji znani primer, ko se je odločalo na podlagi *ex aequo et bono*, je bila *ad hoc* arbitraža med Bolivijo in Pargvajem leta 1938, katerega rajsodba prav tako ni bila podrobneje obrazložena. (Sancin v Pihlar 2009a)

pomorskega mednarodnega prava pa je vsekakor *Konvencija ZN o pomorskem mednarodnem pravu* iz leta 1982 (*United Nations Convention on the Law of the Sea – UNCLOS*), ki »predstavlja vseobsegajoč dokument vseh dosežkov in dogovorov na področju pomorskega mednarodnega prava v zadnjih petih desetletjih (Rutar 2008, 36).«

Poleg sojenja v sporih je naloga Meddržavnega sodišča še podajanje svetovalnih mnenj določenim mednarodnim organom in agencijam, na primer Generalni skupščini in Varnostnemu svetu ZN (96. člen UL), kar je morda celo bolj pomembno kot njegova sodna funkcija (Conforti 1997, 9).

Z izpolnjevanjem obeh svojih nalog Meddržavno sodišče poudarja vlogo mednarodnega prava v meddržavnih odnosih, hkrati pa prispeva k razvoju mednarodnega prava. To predvsem velja tudi na področju pomorskega mednarodnega prava, saj je več rzsodb sodišča pomembno vplivalo na kodifikacijske konference ZN o pomorskem mednarodnem pravu (*United Nations Conference on the Law of the Sea*) (The International Court of Justice 1986, 82). Meddržavno sodišče se zlasti pri reševanju mejnih oziroma delimitacijskih sporov »ponaša z bogato prakso (Rutar 2008, 29).«

1.3 *Potek postopka*

Pravda na Meddržavnem sodišču se prične z vložitvijo primera, bodisi z bilateralnim sporazumom med strankama v sporu, bodisi z unilateralno tožbo ene stranke proti drugi.¹⁶ Na tej stopnji je najpomembnejša določitev, ali je Meddržavno sodišče pristojno za reševanje primera. Če se potrdi, da je, postopek lahko steče dalje (The International Court of Justice 1986, 43-44).

Postopek se nadaljuje v dveh delih. V prvem, pisnem delu so »/.../ stranke pozvane, da predložijo svoje zahteve v memorandumih in prilogah« (Türk 2007, 492). Stranke v postopku lahko v tej fazi tudi odgovorijo na predložene dokumente drugih strank. Ko so vloženi vsi memorandumi, se lahko prične ustni del postopka, v katerem Meddržavno sodišče »/.../ zaslišuje stranke, priče in izvedence in izvaja dokaze (*ibidem*).«

Seveda prihaja do odstopanja od tega ustaljenega poteka postopka. Države lahko namreč vložijo predhodne ugovore (najpogosteje zaradi dvoma v pristojnost Meddržavnega sodišča), lahko pa se tožena država sploh ne pojavi na Meddržavnem sodišču (slednje ne ustavi

¹⁶ V prvem primeru se to označi v naslovu primera s poševnico (/), na primer *Tunizija/Libija*, v drugem pa z okrajšavo »v.« (*versus*), na primer *Romania v. Ukraine*.

postopka, če je ugotovljena pristojnost Meddržavnega sodišča). Če Meddržavno sodišče ugotovi, da več strank v ločenih postopkih vlaga iste zahtevke proti skupni nasprotni stranki, lahko te ločene postopke združi v enega. Zgodi se lahko tudi, da se želi vmešati v primer tretja država; slednje je dovoljeno, če se ugotovi, da lahko razsodba vpliva na pravne interese te tretje države (The International Court of Justice 1986, 50-55).

Pravdni postopek se lahko zaključi na enega izmed treh načinov. Na katerikoli stopnji med potekom postopka se stranke lahko sporazumejo glede spornega vprašanja, kar pa se je nazadnje zgodilo v časih PCIJ (The International Court of Justice 1986, 57). Postopek se lahko ustavi tudi tako, da se tožeča stranka odloči, da neče nadaljevati s postopkom, ali pa se obe stranki skupno odločita za umaknitev primera. Najpogosteje pa sodniki po zaključku ustnega dela izoblikujejo razsodbo in o vsaki njeni točki glasujejo, pri čemer obvelja absolutna večina (The International Court of Justice 1986, 61). Meddržavno sodišče nato izreče sodbo, ki je v vsakem primeru zavezujoča, končna in brez priziva (The International Court of Justice 1986, 63). Stranke lahko zahtevajo razlago sodbe, »/.../ vendar samo, če je prišlo do spora med strankami o pomenu ali dosegu sodbe« (Türk 2007, 493). Izjemoma, ob razkritju bistvenega, prej neznanega dejstva, pa lahko katerikoli izmed strank zahteva ponovno obravnavo (The International Court of Justice 1986, 65). Za zagotovitev izvršitve sodbe je zadolžen Varnostni svet ZN (Türk 2007, 494).

Ker se razsodba določenega primera nanaša zgolj na stranke v tem primeru, Meddržavno sodišče pri svojem delu ne more uporabljati prejšnjih primerov kot obveznih precedensov. Kljub temu se Meddržavno sodišče trudi obdržati kontinuiteto v svojih razsodbah, ter pogosto navaja prejšnje sodbe kot podporo svojemu razmišljanju (The International Court of Justice 1986, 64), kar je postalo ena od najbolj značilnih lastnosti njegovih sodb (*Judgments*) in mnenj (*Opinions*) (Lauterpacht 1996, 9). S tem vpliva na bodoče delovanje držav ter pomaga k razvoju običaja in mednarodnega prava, s končnim ciljem »odpiranja poti do meddržavne složnosti (The International Court of Justice 1986, 64).«

2 SODNA PRAKSA MEDDRŽAVNEGA SODIŠČA

V nadaljevanju bom podrobneje preučil enajst primerov, relevantnih za spor med RS in RH, ki jih je obravnavalo Meddržavno sodišče od svojega nastanka in ki se nanašajo na pomorsko razmejitev. Pri tem bom posebej pozoren na pomen oziroma odnos Meddržavnega sodišča do določenih mednarodnopravnih konceptov, ki so, kot bomo videli v naslednjem poglavju, izpostavljeni v sporu med RH in RS; predvsem so to pravica do stika z odprtim morjem, zgodovinski naslov ter način razmejevanja teritorialnih morij sosednjih držav.

Poleg spodaj obravnavanih primerov so bili na Meddržavno sodišče vloženi še nekateri drugi spori glede razmejitve morskih območij, vendar jih Meddržavno sodišče ni razreševalo, saj je ugotovilo, da nima pristojnosti.

Primere bom predstavil v časovnem zaporedju glede na datum zaključka postopka, od najstarejšega naprej. Ker PCIJ, čigar delo nadaljuje Meddržavno sodišče, ni obravnavalo primerov s tega področja, njegova praksa ni vključena. Po okvirnem pregledu dejstev in okoliščin, ki so privedle do spora, bom predstavil stališča strank v sporu in pravni problem. Po navedbi odločitve Meddržavnega sodišča in njeni obrazložitvi pa bom obravnaval še jurisprudenco odločitve s strani strokovnjakov ter njen pomen za spor med RH in RS.

2.1 *Ribištvo (Velika Britanija v. Norveška) (1951)*

2.1.1 Dejstva

Britanski ribiči so od leta 1906 lovili ribe ob norveški obali, kar je vodilo k občasnim incidentom. Norveška je že leta 1812 vpeljala teritorialno morje v širini štirih navtičnih milj, kar ni bilo nikoli predmet spora, v kasnejših letih (kraljevi odloki v letih 1869, 1881 in 1889) pa je uvedla merjenje te širine na osnovi ravnih črt, ki so povezovale najbolj oddaljene točke tako imenovanega *skjaergaard-a*.¹⁷ Leta 1933 se je VB uradno pritožila pri Norveški, da le-ta uporablja neupravičeno določene temeljne črte, dve leti kasneje pa je Norveška s podrobnejšim sistemom ravnih temeljnih črt zamejila ribolovne cone za lastno uporabo. Po več letih

¹⁷ V uporabi sta tudi izraza *sjaergaard* in *skaergaard*. Dobesedno prevedeno to pomeni »skalni okop«. Gre za številne otoke, otočke, skale in morske grebene, ki obdajajo Norveško (ICJ 1951, 127).

neuspešnih pogajanj in vrsti incidentov je VB leta 1949 pri Meddržavnem sodišču vložila tožbo zoper Norveško (ICJ 1951, 124-125).

2.1.2 Stališča strank

Pred Meddržavno sodišče je bilo postavljeno vprašanje mednarodnopravne veljavnosti mejnih črt norveške ribolovne cone, vzpostavljene s kraljevim odlokom leta 1935. Natančneje, VB je spodbijala mednarodnopravno veljavnost ravnih temeljnih črt, ki jih je uporabila Norveška pri delimitaciji cone, in trdila, da bi morala biti uporabljena črta nizke vode. VB je tudi trdila, da v skladu z mednarodnim pravom ravne temeljne črte naj ne bi smele presegati desetih navtičnih milj pri zapiranju zalivov (razen na podlagi zgodovinskega naslova), ter da nekatere temeljne črte ne upoštevajo smeri obale in naj ne bi bile upravičeno določene. S tem naj bi Norveška britanskim ribiškim ladjam nezakonito zaprla precejšnja območja odprtega morja ob svoji obali in jih določila za notranje vode. VB je pozvala Meddržavno sodišče, naj navede načela mednarodnega prava, ki naj bodo uporabljena pri določitvi temeljnih črt, ter posledično dodeli odškodnino VB za neupravičeno norveško oviranje britanskih ribiških ladij (ICJ 1951, 118-124).

Norveška je priznala, da obstajajo pravila za določanje temeljnih črt, vendar pa tista, ki jih predlaga VB, v tem primeru naj ne bi bila ustrezna. Norveška se je zanašala na svoj sistem delimitacije, ki naj bi bil v vseh pogledih v skladu z mednarodnim pravom (ICJ 1951, 118-124).

2.1.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je zavrnilo britansko zahtevo po uporabi črte nizke vode ter ugotovilo, da sistem, po katerem je Norveška določila svoje morske pasove, ni v nasprotju z mednarodnim pravom. Po preučitvi spornih sektorjev je tudi ugotovilo, da so bile vse narisane temeljne črte upravičene in v skladu z mednarodnim pravom. Na podlagi zgodovinskega naslova je bila Norveška upravičena do razglasitve vseh pomorskih prostorov znotraj temeljnih črt za notranje vode (ICJ 1951, 140-143).

2.1.4 Obrazložitev odločitve

V svoji razsodbi je Meddržavno sodišče sprva opisalo *skjaergaard* in zaključilo, da gre za precej obsežno območje, ki zajema neštete otoke, zalive, prekope, ožine itd. in ki ne predstavlja jasne meje med kopnim in morjem (ICJ 1951, 127). Kar dejansko določa norveško obalo, je zunanja črta *skjaergaard*-a. Poleg tega se v tem območju nahajajo bogata lovišča rib, ki predstavljajo edini vir preživetja za tamkajšnje prebivalce. Ta dejstva je bilo potrebno upoštevati pri nadaljnjem presojanju veljavnosti norveške razmejitve (ICJ 1951, 128).

Meddržavno sodišče je prav na podlagi teh dejstev zavrnilo britansko zahtevo, saj je bilo potrebno upoštevati geografsko stvarnost (*geographical realities*) (ICJ 1951, 128). V norveškem primeru se je temeljno črto za odmero teritorialnega morja lahko določilo le z geometrično konstrukcijo, pri čemer so ravne črte povezovale primerne točke na črti nizke vode in s tem poenostavile obliko teritorialnih voda (ICJ 1951, 129). To metodo so uporabile tudi že druge države pri določanju svojega teritorialnega morja.

V nadaljevanju razsodbe je Meddržavno sodišče zanikalo, da bi obstajalo neko splošno pravilo mednarodnega prava, po katerem ravne črte – zapore zalivov ne bi smele presegati deset navtičnih milj. Nekatere države sicer priznavajo to pravilo, medtem ko druge države upoštevajo drugačna pravila glede najdaljše dovoljene dolžine, tako da pravilo desetih milj nima avtoritete občega pravila mednarodnega prava. Poleg tega je bilo to pravilo neuporabno v primeru Norveške, saj je le-ta že vseskozi nasprotovala apliciranju tega pravila na njeno obalo (ICJ 1951, 130-131).

Meddržavno sodišče na podlagi argumentov VB tako ni videlo kršitve mednarodnega prava s strani Norveške. Kljub temu pa je bilo veljavnost norveške delimitacije potrebno oceniti z vidika določenih mednarodnopravnih načel, saj je razmejitev morskih pasov vedno mednarodne narave ter se tiče drugih držav, čeprav je vzpostavljena z enostranskim aktom. Zato je Meddržavno sodišče navedlo nekatere osnovne kriterije, na podlagi katerih se lahko oceni ustreznost razmejitve. Prvič, čeprav imajo obalne države določeno svobodo pri prilagajanju svoje razmejitve praktičnim potrebam, pa zaradi neposredne povezanosti teritorialnega morja s kopensko domeno zarisane temeljne črte ne smejo bistveno odstopati od splošne smeri obale. Drugič, za določitev neke morske površine znotraj temeljnih črt za notranje vode mora obstajati zadostna (ozka) geografska povezanost med morsko površino in kopensko gmoto. To načelo je v jedru določanja pravil, ki se tičejo zalivov, v primeru norveške razčlenjene obale pa naj bi bilo uporabljeno bolj ohlapno. Zadnje merilo, ki ga je izpostavilo

Meddržavno sodišče, pa so izpričani, dalj časa prisotni gospodarski interesi, značilni za neko regijo (ICJ 1951, 132-133).

Tudi ob upoštevanju teh meril je bila norveška razmejitev v skladu z mednarodnim pravom, saj je bila osnovana na posebnih geografskih okoliščinah, hkrati pa jo je Norveška dosledno uporabljala že dovolj dolgo, vseskozi brez nasprotovanja drugih držav. Poleg tega je VB uradno nasprotovanje razmejitvi izrazila šele leta 1933, kot tradicionalno pomorska država pa ni mogla trditi, da do takrat ni vedela zanjo. Splošno sprejemanje sistema s strani mednarodne skupnosti je nakazovalo, da Norveška ni kršila mednarodnega prava (ICJ 1951, 134-139).

2.1.5 Jurisprudenca

Primer *Ribištvo* je eden izmed najbolj znamenitih primerov v sodni praksi Meddržavnega sodišča, ki je pomembno prispeval k razvoju mednarodnega prava (Wallace 2005, 27). Metoda ravnih temeljnih črt pri določenih pogojih je postala del običajnega mednarodnega prava, prevzeli pa sta jo tako *Konvencija o teritorialnem morju in zunanjem morskem pasu* kot tudi UNCLOS (Bledsoe in Boczek 1987, 191). Sistem ravnih temeljnih črt se je razširil še na druge države, na primer Islandijo leta 1958 (Wallace 2005, 172) in celo na samo VB leta 1964 (Anderson 2008, 455). *Ribištvo* je tudi primer, v katerem je bilo pokazano, da neko pravilo običajnega mednarodnega prava ne zavezuje določene države, če mu je le-ta že od samega začetka konsistentno nasprotovala (Wallace 2005, 12), v svojem nasprotujočem mnenju pa je sodnik Sir Arnold McNair zapisal tudi načelo, da so si vse obalne države dolžne prilastiti teritorialno morje, ne glede na to, ali ga hočejo imeti ali ne (ICJ 1951, 160).

Kljub pomembnemu prispevku tega primera k razvoju pomorskega mednarodnega prava, pa je bila odločitev deležna številnih kritik, od katerih so jih nekaj izpostavili že sodniki v svojih mnenjih. Tako je v svojem ločenem mnenju sodnik Hsu Mo zapisal, da ravne temeljne črte, čeprav gre za izjemo od pravila črte nizke vode, vseeno ne smejo preveč odstopati od smeri obale, zato po njegovem mnenju v dveh primerih črte zarisane v odloku iz leta 1935 naj ne bi bile v skladu z mednarodnim pravom (ICJ 1951, 154-155). Precej bolj odmevno je nasprotujoče mnenje sodnika McNaira, ki je zapisal, da je odlok iz leta 1935 v nasprotju z mednarodnim pravom, da bo škodoval načelu svobode morja ter da spodbuja nadaljnje poseganje obalnih držav na odprto morje (ICJ 1951, 185). Podobno mnenje je izrazil tudi sodnik Read, ki je tako kot McNair trdil, da ostale države niso bile pravočasno obveščene o

norveškem sistemu, zato se niso mogle ustrezno odzvati, sistem sam pa ne more biti obravnavan kot del običajnega mednarodnega prava (ICJ 1951, 171-183, 199-205).

McNair je poleg tega nasprotoval utemeljitvi morske razmejitve z varstvom gospodarskih in socialnih interesov, saj naj to ne bi imelo nobenih temeljev v mednarodnem pravu, hkrati pa naj bi napeljevalo države k subjektivnemu vrednotenju svojih pravic namesto k prilagoditvi nekemu splošnemu mednarodnemu standardu (ICJ 1951, 169). Sodnik Alvarez je v svojem lastnem mnenju po drugi strani zapisal, da geografski in gospodarski dejavniki spadajo med upravičene razloge za posebej prilagojeno delimitacijo (ICJ 1951, 150).

V praksi se je kasneje izkazalo, da norveški sistem ravnih črt zaradi nenatančnosti pravil pogosto vodi k zlorabi, saj so ga številne države izrabile za širjenje svoje suverenosti na odprto morje (Bledsoe in Boczek 1987, 191-192),¹⁸ ponekod pa je bila zaradi razglasitve notranjih morskih voda prizadeta plovba (Türk 2007, 443).¹⁹

Več avtorjev (Kelsen 1967, 450; Lauterpacht 1996, 191; Merrills 1998, 149) je izpostavilo, da je Meddržavno sodišče pri svoji razsodbi zanemarilo precej obsežno dotedanjo prakso držav, ki je govorila v prid argumentom VB in proti norveškemu sistemu in ki jo je v svojem mnenju opisal tudi sodnik McNair (ICJ 1951, 162). Čeprav pravilo črte nizke vode ni bilo univerzalno sprejeto, je vseeno predstavljalo prevladujočo prakso držav v tistem času (Kelsen 1967, 450; Lauterpacht 1996, 191). Po mnenju Merrillsa (1998, 149) je razsodba odražala prepričanje, da dotedanja praksa ni nudila zadovoljive rešitve za poseben primer. Takšno razmišljanje je sicer pravilno z vidika pojasnjevanja razsodbe, vendar se je z zakonodajnega vidika primeru *Ribištvo* bolje izogniti, zaradi zanemarjanja dokazov in očitnega pomanjkanja sklepanja (*ibidem*). Lauterpacht (1996, 191-199) je vseeno menil, da je Meddržavno sodišče, soočeno s situacijo kjer praksa ni bila enotna, upravičeno sprejelo rešitev, ki je udejanjala racionalno načelo, na podlagi katerega se je najbolje lahko osnovalo novo splošno pravilo.

Lauterpacht (1996, 45-46) in Brownlie (1999, 181) sta poudarila še, da je Meddržavno sodišče »otežilo« svojo nalogo in svojo odločitev utemeljilo na razlagi običajnega mednarodnega prava, čeprav bi zadostovala že utemeljitev samo na podlagi privolitve (*acquiescence*) drugih držav, kot je bilo zapisano tudi v razsodbi (ICJ 1951, 139). Po Lauterpachtu (1996, 45-46) se je Meddržavno sodišče za to odločilo, ker bi prišlo do nasprotja z interesi mednarodne pravičnosti, če bi bil tako pomemben spor odločen na podlagi

¹⁸ Burma je na primer določila ravno temeljno črto v dolžini 222 navtičnih milj, ki je na eni točki od kopnega oddaljena 75 milj. (Bledsoe in Boczek 1987, 192)

¹⁹ To je delno popravila UNCLOS. (Türk 2007, 443)

formalnosti. Le redko je neka utemeljitev tako očitna, da se lahko Meddržavno sodišče v svoji razsodbi zanese izključno samo nanjo (*ibidem*).

Kritikam navkljub je *Ribištvo* zaradi obravnavanja načela zgodovinskega naslova in posebnih okoliščin delimitacije koristen primer za nadaljnjo obravnavo spora med RH in RS. Seveda je pri tem potrebno upoštevati, da se je od leta 1951 pomorsko mednarodno pravo že precej razvilo, ter da se primer ne nanaša na razmejitev neposredno med dvema ali več državama, temveč na razmejitev med Norveško in odprtim morjem.

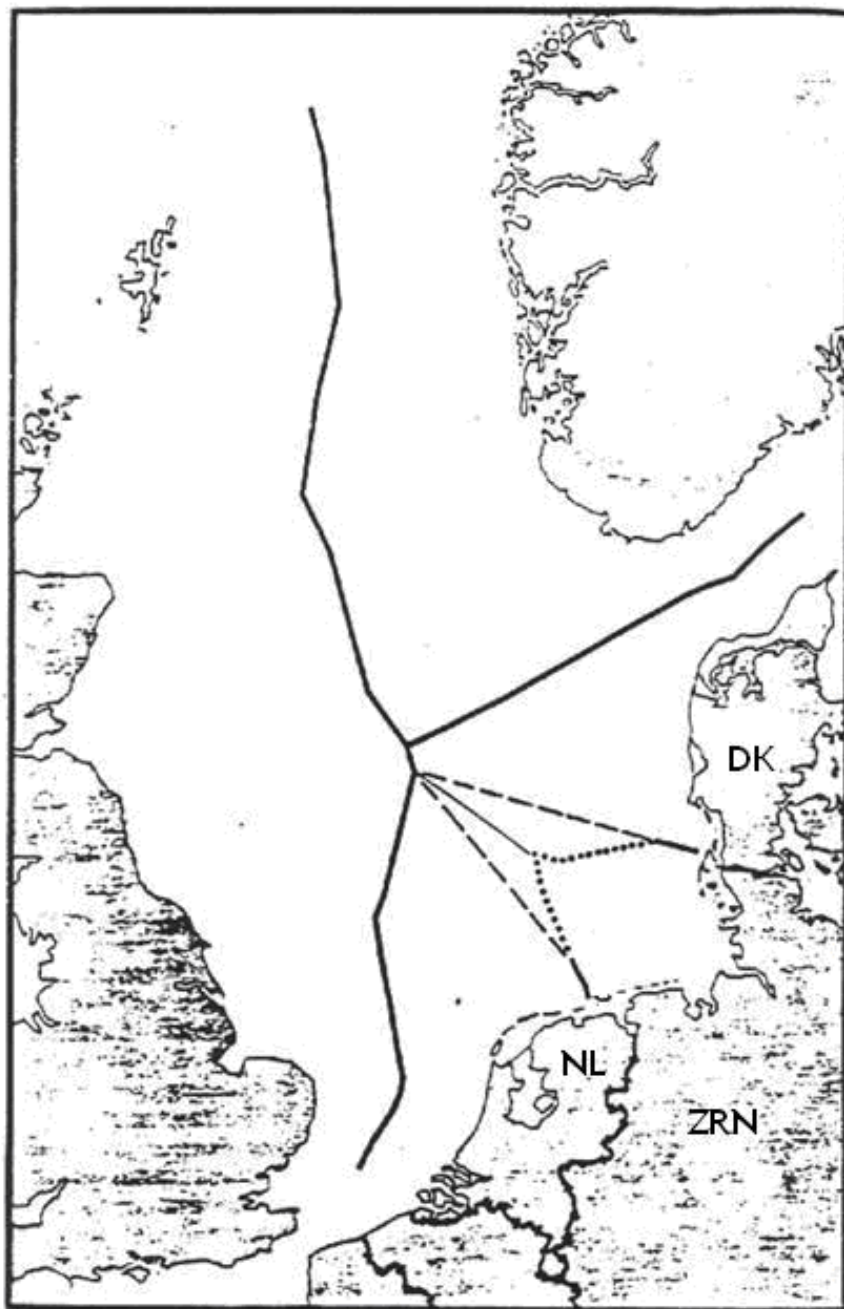
2.2 *Epikontinentalni pas v Severnem morju (Zvezna republika Nemčija/Danska, Zvezna republika Nemčija/Nizozemska) (1969)*

2.2.1 Dejstva

Med obalnimi državami Severnega morja, tako sosednjimi kot nasproti ležečimi, je bilo sklenjenih več sporazumov glede razmejitve epikontinentalnega pasu na tem območju (Harris 1998, 27). Le v dveh primerih meje, med Zvezno republiko Nemčijo (ZRN) in Dansko ter med ZRN in Nizozemsko, je prišlo do zapleta, saj sta se državi v posameznem primeru lahko o meji dogovorili le na kratki razdalji od kopnega, karkoli dlje pa je bilo nemogoče določiti (*ibidem*). Problem so, kot je ugotovilo Meddržavno sodišče, predstavljale posebne okoliščine, geografske – vbokla (konkavna) oblika nemške obale ter delno zaprta oblika samega morja, kjer obalne države tvorijo obroč okoli morskega središča, ki predstavlja območje razmejitve, epikontinentalni pasovi pa se na številnih mestih tudi prekrivajo (Slika 2.1); ter geološke – epikontinentalni pas obsega celotno morsko dno, ki se nahaja na globini dvesto metrov (ICJ 1969, 14-15),²⁰ zato je na sodbo vplivalo tudi načelo o naravnem podaljšku kopnega (Kolb 2003, 22). V obeh primerih je prišlo do ločenega prenosa zadeve na Meddržavno sodišče, ki je s privolitvijo vseh pravnih strank leta 1968 postopka združilo in obravnavalo kot en primer (The International Court of Justice 1986, 98).

²⁰ Z izjemo tako imenovanega Norveškega korita (*Norwegian trough*), ki se nahaja na globini od 200 do 650 metrov (ICJ 1969, 14-15).

Slika 2.1: Zemljevid spornega območja

Vir: ICJ (1969, 16).

2.2.2 Stališča strank

Stranke so Meddržavno sodišče prosile, naj določi mednarodnopravna načela in pravila, ki so primerna za delimitacijo območja epikontinentalnega pasu v Severnem morju, ki pripada vsaki stranki izven že določenega območja (ICJ 1969, 6).²¹ Tu velja izpostaviti, da naloga Meddržavnega sodišča ni bila dejansko začrtati meje med strankami, temveč le določiti načela in pravila, po katerih so se stranke zavezale kasneje razmejiti epikontinentalni pas. Meddržavno sodišče je torej moralo izreči deklarativno sodbo, s katero je določilo okvir pogajanj med državami oziroma jih zavezalo k načelom končnega rezultata, same pa so lahko izbrale pot za izpolnitev teh načel (Kolb 2003, 23-26). Gre za edini primer izključno deklarativne sodbe na področju pomorske razmejitve, Meddržavno sodišče pa se je tako lahko sklicevalo na nekaj zelo splošnih načel (predvsem na pravičnost) in njihovih izpeljav (na primer sorazmernost), ter hkrati (načrtno) izoblikovalo koncept epikontinentalnega pasu v mednarodnem pasu (*ibidem*).

Danska in Nizozemska sta v sporu zagovarjali stališče, naj bi se epikontinentalni pas razmejilo v skladu s pravilom običajnega mednarodnega prava, ki se nahaja v 6. členu *Konvencije o epikontinentalnem pasu* iz leta 1958. Le-ta vsebuje načelo ekvidistance/posebnih okoliščin,²² kjer sta zgornji državi zagovarjali uporabo ekvidistance ter trdili, da naj bi se posebne okoliščine upoštevalo le pri manjših značilnostih, kot je na primer otok, ne pa pri večji geografski posebnosti kot je konkavnost nemške obale (ICJ 1969, 20-22).

ZRN je po drugi strani zagovarjala načelo, po katerem naj bi vsaka od pravnih strank dobila pravičen del epikontinentalnega pasu, sorazmerno z dolžino njene obale. Načelo ekvidistance/posebnih okoliščin je ZRN spodbijala, ker naj ne bi bilo pravilo običajnega mednarodnega prava, temveč le pogodbeno pravilo, ki pa ne zavezuje ZRN, saj ni podpisala *Konvencije o epikontinentalnem pasu*. Tudi če bi bilo to načelo uporabljeno pri razmejitvi, bi se konkavnost nemške obale upoštevala za posebno okoliščino. ZRN je poleg tega trdila, da naj bi bila v delno zaprtem morju vsaka obalna država upravičena do epikontinentalnega pasu do stičišča sredinskih črt (ICJ 1969, 20-22).

²¹ Med ZRN in Dansko določeno s pogodbo 9. junija 1965, med ZRN in Nizozemsko pa s pogodbo 1. decembra 1964 (ICJ 1969, 6).

²² Razmejitev se določi na podlagi črte enake razdalje med državama, razen v primeru posebnih okoliščin.

2.2.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je v primeru *Epikontinentalni pas v Severnem morju* razsodilo, da niti metoda ekvidistance niti katerakoli druga metoda razmejitve ni obvezna v vseh okoliščinah (ICJ 1969, 54-55). Razmejitev

/.../ mora biti udejanjena s sporazumom v skladu z načelom pravičnosti ter ob upoštevanju vseh relevantnih okoliščin, na tak način, da vsaka pravdna stranka dobi čim več tistega dela epikontinentalnega pasu, ki predstavlja naravni podaljšek njenega kopenskega ozemlja v in pod morje, brez poseganja v naravni podaljšek kopenskega ozemlja drugih strank. Če pri tem pride do prekrivanja dodeljenih območij, se morajo razdeliti med pravnimi strankami v skladu z dogovorjenimi razmerji, ob izostanku dogovora pa enako, razen če so se dogovorile za skupen režim nadzora in uporabe kateregakoli prekrivajočega se dela (ibidem).

Meddržavno sodišče je kot posebne okoliščine navedlo tako splošno obliko obal strank kot tudi kakršnekoli posebne značilnosti, fizično in geološko strukturo obravnavanega dela epikontinentalnega pasu (vključno z naravnimi bogastvi), ter ustrezno stopnjo sorazmernosti med dolžino obale in obsegom epikontinentalnega pasu, do katere naj bi prišlo z razmejitvijo v skladu z načelom pravičnosti. Pri tem je potrebno upoštevati možne učinke katerihkoli drugih razmejitev epikontinentalnega pasu med sosednjimi državami v regiji (ICJ 1969, 54-55).

2.2.4 Obrazložitev odločitve

Razsodbo Meddržavnega sodišča lahko razdelimo na tri zaokrožene dele: na zavrnitev načela o pravični in sorazmerni razmejitvi (stališče ZRN), na zavrnitev načela ekvidistance/posebnih okoliščin kot pravila (stališče Danske in Nizozemske), ter na opredelitev načel, uporabnih v tem primeru (Zbačnik in drugi 2008, 68).

Meddržavno sodišče je pričelo z opredelitvijo temeljnega pravnega koncepta epikontinentalnega pasu kot naravnega podvodnega podaljška kopenskega ozemlja države. Državna suverenost se tako avtomatično razširi tudi na epikontinentalni pas oziroma obstaja *ipso facto* in *ab initio*. Gre za prirojeno pravico obalne države, ki je ni potrebno izrecno razglasiti, nikakor pa območja, pridobljenega s to pravico, ne more uporabljati druga država brez izrecnega dovoljenja obalne države. Meddržavno sodišče tako pri razmejitvi tudi ne more na novo dodeliti območja, kar je zagovarjala ZRN, saj to območje v bistvu že pripada obalni

državi – lahko samo pravično določi mejo območja, kjer je le-ta nejasna, s tem pa je bil zavrnjen nemški argument (ICJ 1969, 22-24).

Zatem se je rzsodba nadaljevala z zavrnitvijo stališč drugih dveh pravnih strank, sprva z zavrnitvijo dveh manj pomembnih argumentov v prid ekvidistanci – neka metoda namreč ne more postati pravno pravilo samo na podlagi prikladnosti, nepravilno pa je sklepati, da ker je načelo ekvidistance po definiciji pravično načelo razmejitve, končna razmejitev na njegovi podlagi ne more biti nepravilna.²³ Meddržavno sodišče je tudi zavrnilo dansko in nizozemsko trditev, da naj bi ZRN s svojim ravnanjem in javnimi izjavami enostransko izrazila sprejetje določil *Konvencije o epikontinentalnem pasu*, rekoč da bi za to moral obstajati *estoppel* – ZRN bi namreč morala z vedenjem jasno in konsistentno izražati sprejemanje režima *Konvencije*, poleg tega pa bi morala vplivati na stališči Danske in Nizozemske, ki bi se zanašali in odzvali na njeno ravnanje (ICJ 1969, 24-26).

Sledila je zavrnitev obveznosti ekvidistance kot pravila, vključenega v osnovnem doumevanju epikontinentalnega pasu. Danska in Nizozemska sta zagovarjali relativno »neposredno bližino« (*proximity*) kot kriterij za pripojitev dela epikontinentalnega pasu kopnemu, izhajajoč iz pogosto navedenega koncepta »stičnosti« (*adjacency*). Vsi deli epikontinentalnega pasu, ki so bližje obali ene države kot katerikoli druge, naj bi bili posledično v lasti prve, metoda razmejitve, ki naj bi to zagotovila, pa je prav ekvidistanca. Meddržavno sodišče v »stičnosti« ni videlo pravnega koncepta, ki bi zahteval uporabo »neposredne bližine«, saj gre za nejasen in spremenljiv pojem, poleg tega pa ideja o epikontinentalnem pasu kot naravnem podaljšku kopnega prevlada nad »neposredno bližino« (ICJ 1969, 31-32; Kolb 2003, 34). V preteklosti je ekvidistanca predstavljala le enega izmed več načinov razmejitve (ICJ 1969, 34-35), Meddržavno sodišče pa je izpostavilo še, da je ekvidistanco lažje uporabiti v primeru nasproti ležečih držav, saj v primeru sosednjih držav pogosto pride do prekrivanja ozemelj oziroma naravnih podaljškov (ICJ 1969, 32-33, 37-38). V naslednjih dvaindvajsetih paragrafih (ICJ 1969, 38-46) se je rzsodba ukvarjala z vprašanjem, ali ima oziroma ali je v letih po podpisu *Konvencije o epikontinentalnem pasu* metoda ekvidistance pridobila status pravila običajnega mednarodnega prava, ter zaradi več razlogov odgovorila negativno.²⁴

²³ Kolb (2003, 32) na tem mestu opozori, da se ta argumenta nanašata samo na ekvidistanco, ki je preprosta mehanična metoda, in ne na pravilo ekvidistance/posebnih okoliščin.

²⁴ Predvsem zaradi šibkosti samega koncepta, nezadostnega števila ratifikacij *Konvencije* ter neprepričljive prakse držav v kasnejših letih (Kolb 2003, 40). Ker se ta del rzsodbe nanaša predvsem na naravo in lastnosti običajnega prava kot vira mednarodnega prava, se vanj ne bom podrobneje poglobil, saj ni relevanten za moje delo.

V ključnem zadnjem delu svoje odločitve je Meddržavno sodišče na podlagi Trumanove deklaracije iz leta 1945 opredelilo pravni okvir bodoče razmejitve ter pri tem poudarilo dve načeli, ki pogojujeta ostala: načelo sporazuma in načelo pravičnosti (Kolb 2003, 41). Pri tem je v skladu z idejami, ki že od nekdaj vplivajo na razvoj pravnega režima epikontinentalnega pasu, Meddržavno sodišče navedlo dejanska pravna pravila, ki zahtevajo uporabo načela pravičnosti ter zavezujejo države pri vseh razmejitvah, in sicer: stranke so zavezane vstopiti v pogajanja z namenom doseči sporazum; zavezane so, ob upoštevanju vseh okoliščin, delovati v skladu z načelom pravičnosti; epikontinentalni pas katerekoli države mora biti naravni podaljšek kopenskega ozemlja in ne sme posegati v naravni podaljšek ozemlja druge države (ICJ 1969, 47-48). Čeprav se z ekvidistanco lahko doseže pravičnost, pa v določenih geografskih okoliščinah ta metoda pogosto vodi k nepravičnemu izidu – to je Meddržavno sodišče nakazalo že v začetku rzsodbe, ko je ugotovilo, da bi bila zaradi konkavnosti obale ZRN z metodo enake razdalje odrezana od nadaljnjih delov epikontinentalnega pasu. Metoda razmejitve je podrejena cilju doseganja pravične razmejitve, uporabi pa se lahko eno ali več metod, ki so na voljo, v skladu z načelom pravičnosti. Kar zadeva načelo pravičnosti, je v rzsodbi zapisano, da le-to ne vodi nujno k enakosti ter da se ne more zahtevati popolnega spreminjanja narave (ICJ 1969, 49-51). Ob navedbi nekaterih splošnih dejavnikov, ki lahko vplivajo na pravičnost razmejitve epikontinentalnega pasu (izrecno navedeni dejavniki so geološki, oblika obale, enotnost mineralnih usedlin v pasu ter sorazmernost z dolžino obale (ICJ 1969, 52-53), je Meddržavno sodišče zaključilo, da ni nobene pravne omejitve glede dejavnikov, ki jih države lahko upoštevajo z namenom doseganja pravičnosti (ICJ 1969, 51).

2.2.5 Jurisprudenca

Po mnenju Caflischa (v Dupuy in Vignes 1991a, 447) rzsodba v primeru *Epikontinentalnega pasu v Severnem morju* predstavlja eno izmed ključnih odločitev na področju razmejitve epikontinentalnega pasu, zato ni presenetljivo, da gre za eno »največkrat navajanih in analiziranih /rzsodb/ v pravni literaturi« (Zbačnik in drugi 2008, 69). Njena pomembnost izvira zlasti iz dejstva, da je kot prva (splošno) določila koncept epikontinentalnega pasu v mednarodnem pravu (Kolb 2003, 26), poleg tega pa se je ukvarjala tudi s pogoji za obstoj pravila običajnega mednarodnega prava ter z vlogo pogodb kot vira

običajnega mednarodnega prava (Harris 1998, 38). Vseeno pa se velika večina akademske srenje z odločitvijo Meddržavnega sodišča ni strinjala (Kolb 2003, 77).

Pet nasprotujočih sodnikov je izrazilo precej podobna mnenja, namreč, da pravilo ekvidistanca/posebne okoliščine je obvezno in del običajnega mednarodnega prava.²⁵ Pri tem je sodnik Koretsky, tako kot kasneje Kolb, izpostavil, da se to pravilo ne sme skrčiti le na metodo ekvidistance, kot je storilo Meddržavno sodišče, temveč da gre za trojno pravilo dogovora/ekvidistance/posebnih okoliščin (ICJ 1969, 162). Če bi Meddržavn sodišče upoštevalo vse tri dele, bi se le-ti medsebojno podpirali in Meddržavno sodišče bi pravilo morda spoznalo za del mednarodnega prava (Kolb 2003, 41). Čeprav so nasprotujoči sodniki soglašali z uvrstitvijo pravila v mednarodno običajno pravo, pa so se med seboj razlikovali glede pojmovanja odnosa med posameznimi deli pravila – sodnik Koretsky je na primer za dogovorom pred ekvidistanco uvrstil posebne okoliščine (ICJ 1969, 162-163), medtem ko je sodnik Tanaka slednje videl kot subsidiarne ekvidistanci (ICJ 1969, 180, 186-187). Tanaka je zapisal še, da načelo pravičnosti ne more nadomestiti oziroma samo usmerjati postopek razmejitve (Kolb 2003, 65), ter da je Meddržavno sodišče dejansko napotilo pravdne stranke k razmejitvi z dogovorom na podlagi *ex aequo et bono*, brez kakršnegakoli namiga, katera pravna pravila naj uporabijo (ICJ 1969, 195-196).

Podobne kritike so podali številni strokovnjaki, ki so primer kasneje analizirali. Tako se je Friedmann (1970, 235-236) strinjal s Tanako, da je Meddržavno sodišče dejansko podalo odločitev na osnovi *ex aequo et bono*, pod krinko podajanja razlage, ter da se lahko jasna meja med pravičnostjo *ex aequo et bono* ter *infra legem* pri obravnavanju konkretnega primera hitro zabriše. Več avtorjev je kritiziralo tudi različne vidike utemeljitve razzsodbe s strani Meddržavnega sodišča. Brown (1970, 197), na primer, je dejal, da je Meddržavno sodišče dalo preveč teže Trumanovi deklaraciji, ki je po njegovem preveč splošna in nenatančna, da bi se iz nje lahko izpeljalo neka natančna pravila. Tako Brown (1970, 199) kot Friedmann (1970, 240) sta izrazila nerazumevanje nad odločitvijo Meddržavnega sodišča, da izpostavi samo en dejavnik (dolžino obale) kot povzročitelja nepravilne neenakosti. Anderson (2008, 387-388) pa je videl slabost razzsodbe v tem, da je razdelila države na tiste, ki jih je zavezovala *Konvencija o epikontinentalnem pasu* ter na tiste, ki jih je zavezovalo običajno pravo. Po njegovem bi lahko Meddržavno sodišče dogovor/ekvidistance/posebne okoliščine razglasilo za del običajnega mednarodnega prava, zatem pa z uporabo konkavnosti obale kot posebne

²⁵ Nasprotujoča mnenja so podali sodniki Koretsky, Tanaka, Morelli, Lachs in Sørensen (ICJ 1969, 154-257).

okolščine prišlo do rzsodbe, ki bi splošno gledano pripeljala do podobnega rezultata («zmage» ZRN).

Z nadaljnjim razvojem mednarodnega prava je seveda prišlo tudi do spremenjenega odnosa do pravnih vprašanj, ki jih je odprl obravnavani primer. Tako je pravilo ekvidistanca/posebne okolščine postalo obvezno (Evans v Freestone in drugi 2006, 144), pomen nekaterih dejavnikov, na primer koncepta naravnega podaljška, pa je upadel (Brownlie 1998, 226-227). Kljub temu je rzsodba relevantna za pričujoče delo, predvsem kar zadeva poudarjanje načela pravičnosti oziroma pravičnosti končne rzsodbe ter večkrat ponovljenega stališča, da uporaba ekvidistance lahko vodi do nepravične razmejitve.

2.3 Epikontinentalni pas (Tunizija/Libija) (1982)

2.3.1 Dejstva

Leta 1977 sta se Tunizija in Libija s posebnim sporazumom obrnili na Meddržavno sodišče po odločitev glede razmejitve epikontinentalnega pasu med njima, saj sami nista uspeli določiti ustrezne mejne črte, čeprav sta območje že prej izkoriščali in podeljevali koncesije za izkoriščanje naravnih bogastev.²⁶ Do spora je, poleg prekrivanja podeljenih območij, prišlo tudi zaradi geografske zapletenosti območja, zaradi katere se državi nista mogli dogovoriti glede relativnega pomena določenih geografskih značilnosti oziroma dejavnikov (ICJ 1982, 34-37).

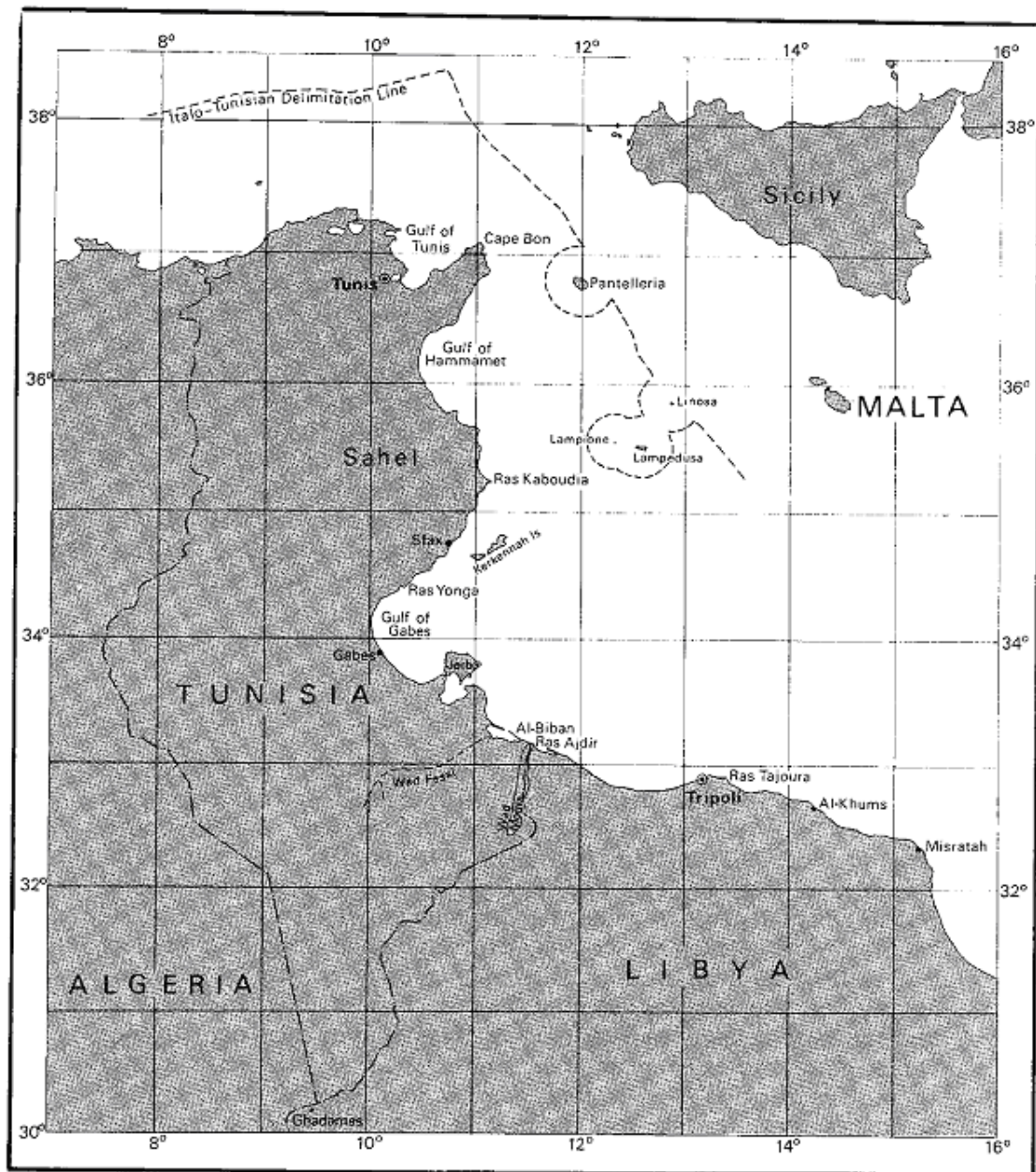
Obe državi se nahajata na južnem delu Sredozemskega morja, kopenska meja med njima pa se stika z morjem v točki Ras Ajdir na razmeroma ravnem delu obale (Slika 2.2) (ICJ 1982, 34-35). Obala na libijski strani meje se polagoma spušča v jugovzhodni smeri, na tunizijski strani pa se dokaj hitro, za otokom Jerbo, pride do konkavnega Gabeškega zaliva (*Gulf of Gabes*) (*ibidem*). Na zahodni strani zaliva se smer obale obrne proti severovzhodu, do točke Ras Kaboudia, kjer se zopet obrne proti severozahodu ter ni več v neposrednem razmerju z libijsko obalo (*ibidem*). Sprva sosednji državi se glede na obalo torej prelevita v posebno obliko nasproti ležečih držav, z vmesnim kotom devetdesetih stopinj pri Gabeškem zalivu. Poleg teh dveh različnih sektorjev razmejitve pa sta dodaten zaplet povzročala že omenjeni

²⁶ Leta 1981 se je Malta želela vmešati v primer na podlagi 62. člena Statuta Meddržavnega sodišča, vendar je Meddržavno sodišče njeno vlogo zavrnilo (ICJ 1981, 20-21).

otok Jerba, ki je ob oseki povezan s celino in bi lahko predstavljal temeljno točko (*basepoint*) za merjenje morskih pasov, ter skupina otokov Kerkennah blizu Ras Kaboudie (Kolb 2003, 151-152). Do razmejitve naj bi, splošno gledano, prišlo v območju severno od Ras Ajdira, na zahodu omejenem s tunizijsko obalo, na vzhodu pa neomejenem (ICJ 1982, 35).

Potrebno je še omeniti, da sta območje razmejitve na severu omejevali Sicilija in Malta, s čimer je imel ta primer bolj direkten vpliv na tretje države kot katerikoli prejšnji primer pomorske razmejitve, Meddržavno sodišče pa je pri določanju območja razmejitve moralo pazljivo upoštevati tudi pravice tretjih držav (Kolb 2003, 154-155).

Slika 2.2: Zemljevid spornega območja

Vir: ICJ (1982, 36).

2.3.2 Stališča strank

Državi sta Meddržavno sodišče prosili, naj določi mednarodnopravna načela in pravila, ki se jih lahko uporabi pri razmejitvi njunih epikontinentalnih pasov, v skladu z načeli pravičnosti, relevantnimi okoliščinami, ki zaznamujejo območje, ter novimi trendi, sprejetimi na Tretji konferenci ZN o pomorskem mednarodnem pravu. Poleg tega naj Meddržavno

sodišče tudi pojasni praktično metodo za uporabo tako določenih načel in pravil v tej specifični situaciji, da bodo lahko strokovnjaki obeh držav po podani odločitvi čim lažje razmejili obravnavano območje (ICJ 1982, 21-22).

Poleg deklarativne naloge določanja načel in pravil je Meddržavno sodišče tako imelo tudi dispozitivno nalogo določiti praktični vidik uporabe načel, do česar je prišlo zaradi nestrinjanja Tunizije in Libije o stopnji natančnosti, ki bi jo Meddržavno sodišče lahko uporabilo v odločitvi. Tunizija je namreč želela, da Meddržavno sodišče določi metodo razmejitve (in posledično torej tudi samo mejno črto), Libija pa je želela le določitev načel in pravil, torej bi Meddržavno sodišče imelo podobno nalogo kot v *Epikontinentalnem pasu v Severnem morju* (Kolb 2003, 156).²⁷

Tunizija je zagovarjala stališče, naj se pri razmejitvi upošteva načelo naravnega podaljška kopnega, na nobeni točki pa razmejitev ne bi smela posegati v območje, kjer ima Tunizija uveljavljene pravice na podlagi zgodovinskega naslova, izhajajočega iz dolgotrajnih ribolovnih dejavnosti (ICJ 1982, 32-33). Razmejitev bi morala biti tudi v skladu z načeli pravičnosti in ravnovesjem med vsemi relevantnimi okoliščinami, z namenom doseganja pravičnega končnega izida (*ibidem*), presenetljivo pa Tunizija ni omenila ekvidistance (Feldman 1983, 224). Kot posebne okoliščine, ki naj se upoštevajo, je izpostavila otoke, otočke in druge štrline pred njeno obalo,²⁸ možnost, da bi bil zaradi oblike obale del epikontinentalnega pasu Tunizije odrezan – »učinek odreza« (*cut-off effect*), neravnost tunizijske obale ter relativno kratko razdaljo med Tunizijo in njej nasproti ležečimi državami. Pri določanju usmerjenosti naravnega podaljška naj se upošteva oblika obale, mejna črta pa naj ne bi preveč odstopala od črt, ki se jih dobi ob upoštevanju geomorfoloških značilnosti regije (predvsem dveh tamkajšnjih podvodnih grebenov) (ICJ 1982, 32-33).

Libija se je v svojem stališču prav tako opirala na naravni podaljšek kopnega, vendar podvodnim grebenom ni priznala nikakršnega posebnega vpliva na razmejitev, poleg tega pa naj bi po njenem mnenju usmerjenost naravnega podaljška ne določala obala, temveč geološko in geografsko razmerje med kontinentalno polico in kopensko gmoto. Kakršnakoli razmejitev, ki ne bi upoštevala pravice države do naravnega podaljška, naj bi bila nezakonita in nepravilna, pravičnost uporabe določene metode razmejitve pa naj bi se preverilo z njenim končnim izidom. Libija je izrecno poudarila še, da naj bi se načelo sorazmernosti lahko uporabilo kot merilo vpliva geografskih okoliščin na razmejitev v obrobni območjih, uporaba

²⁷ V tem primeru sta stranki sicer bolj natančno opredelili načela in okoliščine, ki naj jih upošteva Meddržavno sodišče (Kolb 2003, 156).

²⁸ Geografska okoliščina, podobna norveškemu *skjaergaard*-u v primeru *Ribištvo* (Hodgson 1984, 6).

metode ekvidistance pa naj ne bi bila obvezna in tudi ne nujno pravična – v določenih okoliščinah naj bi vodila k nepravičnemu rezultatu, kot naj bi bilo pričakovati tudi v tem primeru (ICJ 1982, 30-31).

2.3.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je odločilo, da je potrebno pri razmejitvi upoštevati načela pravičnosti in vse relevantne okoliščine, ki vključujejo, meje območja razmejitve,²⁹ splošno obliko obal strank (predvsem ostro spremembo smeri med Ras Ajdirom in Ras Kaboudio), obstoj in položaj otokov Kerkennah, kopensko mejo z naftnimi koncesijami podeljenimi do leta 1974, na podlagi katerih se od Ras Ajdira proti morju razteza črta, ki sta jo državi v preteklosti priznavali kot *de facto* morsko mejo, ter ustrezno stopnjo sorazmernosti med dolžino obale in obsegom epikontinentalnega pasu, do katere naj bi prišlo z razmejitvijo v skladu z načeli pravičnosti. Območje razmejitve je predstavljalo eno kontinentalno polico kot naravni podaljšek kopnega obeh strank, zato načelo naravnega podaljška v tem primeru ni predstavljalo merila razmejitve, fizična sestava epikontinentalnega pasu pa prav tako ni nudila pravične mejne črte (ICJ 1982, 92-93).

Na osnovi zgornjih načel in pravil je bilo pri praktičnem določanju razmejitve za pravičen končni izid območje razmejitve potrebno razdeliti na dva sektorja, v vsakem izmed njiju pa uporabiti njemu specifično metodo. V prvem sektorju, ki leži bliže obalam strank, je Meddržavno sodišče mejno črto določilo na podlagi naftnih koncesij, do sečišča z vzporednikom, ki poteka skozi najbolj zahodno točko na črti nizke vode v Gabeškem zalivu. V drugem sektorju, ki se razteza za tem vzporednikom proti morju, pa mejna črta zavije vzhodno, tako da upošteva položaj otokov Kerkennah, njen doseg v severovzhodni smeri pa je bil izven pristojnosti Meddržavnega sodišča, saj je odvisen od dogovora s tretjimi državami (ICJ 1982, 93).

²⁹ Slednje je Meddržavno sodišče določilo kot tunizijsko obalo med Ras Ajdirom in Ras Kaboudio, libijsko obalo med Ras Ajdirom in Ras Tajouro, vzporednikom, ki teče skozi Ras Kaboudio, ter poldnevnikom skozi Ras Tajouro, ob upoštevanju pravic tretjih držav (ICJ 1982, 92).

2.3.4 Obrazložitev odločitve

Meddržavno sodišče je potrdilo, da bo sprejelo odločitev v skladu s specifikacijami, izraženimi v *compromis*-u, zatem pa je dejalo še, da ne vidi bistvene razlike med določitvijo dejanske metode razmejitve in določitvijo praktičnega vidika uporabe načel. Če pravnici stranki namreč želita ohraniti razmeroma visoko stopnjo svobode pri določanju meje, naj prosita Meddržavno sodišče le za deklarativno sodbo glede načel in pravil, kot v *Epikontinentalnem pasu v Severnem morju*, saj Meddržavno sodišče, ko določi primerno metodo, avtomatično (posredno) določi tudi mejno črto (ICJ 1982, 35-40).

V svoji obrazložitvi je Meddržavno sodišče, po opisu podvodnih značilnosti regije, sprva omejilo pomen načela naravnega podaljška kopnega. Čeprav sta se stranki strinjali, da je potrebno upoštevati naravni podaljšek, pri čemer sta se sklicevali na odločitev iz leta 1969, je Meddržavno sodišče dejalo, da so bile geografske okoliščine tistega primera drugačne, poleg tega pa naravni podaljšek sam po sebi ne more biti osnova razmejitve (ICJ 1982, 45-46). Naravni podaljšek lahko le splošno definira območje, kjer ima obalna država določene pravice, ne more pa določiti natančnega obsega teh pravic v razmerju do pravic sosednje države (*ibidem*). Hkrati je Meddržavno sodišče zavrnilo izenačenje določitve meje podaljška s pravično razmejitvijo (ICJ 1982, 46-47). Četudi naravni podaljšek v določenih okoliščinah lahko služi kot način za doseganje pravične razmejitve oziroma predstavlja relevantno okoliščino, je zadovoljitev načel pravičnosti glavnega pomena pri postopku razmejitve (*ibidem*). Sklicujoč se na 76. člen UNCLOS je Meddržavno sodišče izpostavilo še, da se novi trendi mednarodnega prava odmikajo od načela naravnega podaljška kot edine osnove za pravice obalne države, zavrnilo pa je tudi kakršnekoli fizične (geološke in geomorfološke) značilnosti epikontinentalnega pasu kot pravno osnovo za določanje razmejitve in jim prisodilo pomen le kot mogočim relevantnim okoliščinam (ICJ 1982, 48-58).³⁰

V nadaljevanju se je Meddržavno sodišče ukvarjalo z vprašanjem, kaj se dejansko razume pod načeli pravičnosti, ko jih ločimo od koncepta naravnega podaljška. Menilo je, da je pravičnost nekega načela vedno potrebno oceniti glede na pravičnost končnega izida, torej so načela pravičnosti podrejena izidu. Načela, ki naj bi jih določilo Meddržavno sodišče, je potrebno izbrati ob upoštevanju njihove ustreznosti za doseganje pravičnega končnega izida (ICJ 1982, 59).

³⁰ Meddržavno sodišče je zlasti uporabo »razdalje 200 navtičnih milj«, omenjeno v 76. členu UNCLOS, razumelo kot odmik od naravnega podaljška (ICJ 1982, 48-58).

Ker se je Meddržavno sodišče ob zavrnitvi načela naravnega podaljška (s čimer si je pustilo precej maneverske svobode, saj ga stranki nista specifično zavezali s čim drugim (Kolb 2003, 160, 164) ter s poudarjanjem pravičnosti rezultata nevarno približalo odločitvi *ex aequo et bono* (za kar seveda ni bilo pooblaščen), je izpostavilo, da je pri izvajanju pravice dolžno uporabiti pravičnost (*equity*) kot pravni koncept, ki izvira neposredno iz ideje pravičnosti (ICJ 1982, 60; Kolb 2003, 173-175). Uporaba načel pravičnosti se razlikuje od odločitve *ex aequo et bono*, saj pri prvi Meddržavno sodišče aplicira načela kot del mednarodnega prava (čeprav lahko samo presodi teži posameznega načela), pri drugi pa mu ni potrebno strogo upoštevati pravnih pravil za doseganje primerne rešitve (ICJ 1982, 60).

Zatem se je Meddržavno sodišče opredelilo do okoliščin, ki so bile relevantne v pričujočem primeru. Najprej je definiralo območje razmejitve, pri čemer je, tako kot leta 1969, izhajalo iz načela, da kopno dominira morju. Začetno črto za določitev območja razmejitve je tako postavilo na obalo vsake od strank, izključujoč tiste dele obeh obal, ki so predaleč narazen, da bi se njihovi pripadajoči podvodni podaljški prekrivali. Ob tem je Meddržavno sodišče poudarilo še, da odločitev v pričujočem primeru ne more vnaprej vplivati na pravice oziroma zahteve tretjih držav, ki mejijo na območje. Potrdilo je tudi pomembnost geografskih dejavnikov, torej spremembe smeri tunizijske obale in prisotnost otokov, zavrnilo pa je vsakršne geomorfološke dejavnike ter učinek odreza za Tunizijo (ICJ 1982, 60-64).³¹

Neobstoj kakršnihkoli uradnih morskih mej med strankama je predstavljalo težavo za razmejitev epikontinentalnega pasu, saj naj bi se le-ta pričela na zunanjem robu teritorialnega morja, zato pa je imelo toliko večji pomen dogovorjeno stičišče kopenske meje z morjem v Ras Ajdiru, ki je predstavljalo izhodišče tudi za pretekle poskuse delimitacije. Meddržavno sodišče je v razsodbi preučilo več *de facto* črt, ki sta jih državi v preteklosti upoštevali pri izvajanju morskih dejavnosti, in dve izmed njiju označilo za relevantni. Prvo je določila Italija v kolonialni dobi, sčasoma pa je pridobila značaj *modus vivendi*. Posledično Libija zaradi tihega priznavanja ni imela osnove za nasprotovanje zgodovinskemu naslovu Tunizije vzhodno od te črte. Druga pravno relevantna črta, ki jo je Meddržavno sodišče označilo za pomembno okoliščino delimitacije, pa je bila *de facto* črta, po kateri sta državi več let podeljevali koncesije in ki sovпада s pravokotnico na kopensko mejo (ICJ 1982, 65-71).

Kar zadeva pravice, izvirajoče iz zgodovinskega naslova, je Meddržavno sodišče pojasnilo, da je potrebno določiti njihov obseg oziroma veljavnost le, če metoda razmejitve, ki

³¹ Slednji ima pomen samo pri apliciranju geometrične metode razmejitve, kot je na primer ekvidistanca, oziroma glede na črto zarisano od kopenske meje v vnaprej določeni smeri, kot jo je zagovarjala Libija. Ker je Meddržavno sodišče zavrnilo oba ta pristopa, učinek odreza ni relevanten. Geomorfološki dejavniki, ki bi lahko predstavljali relevantno okoliščino, pa se nahajajo izven območja razmejitve (ICJ 1982, 62-63).

jo določi Meddržavno sodišče, posega (oziroma bi lahko posegala) na območje podeljeno na podlagi zgodovinskega naslova, kar pa se v tem primeru ni zgodilo. Vprašanje zgodovinskega naslova ureja splošno mednarodno pravo, ki za vsak primer posebej določi veljaven pravni režim – enoten režim za vse primere zgodovinskega naslova ne obstaja (ICJ 1982, 71-77).

Meddržavno sodišče je še zavrnilo mnenje Tunizije, ko je dejalo, da je pri računanju sorazmernosti kot dejavnika pravičnosti potrebno upoštevati tudi notranje oziroma teritorialne vode, saj se sorazmernost nanaša na dolžino obale in ne na ravne temeljne črte okoli obale. Prav tako so bili zavrnjeni ekonomski dejavniki, saj gre za spremenljive zunanje dejavnike, vseeno pa se lahko pri uravnoteženju relevantnih okoliščin upošteva tudi prisotnost naftnih izvirov (ICJ 1982, 76-78).

V zadnjem delu obrazložitve odločitve, pred konkretno razmejitvijo, se je Meddržavno sodišče ukvarjalo z vprašanjem metode razmejitve (ICJ 1982, 79-84). Najprej je potrdilo neobveznost ekvidistance, rekoč, da je uporabna le, če vodi do pravičnega izida, ter dejalo, da se lahko pri eni razmejitvi uporabi več različnih metod, kar zaradi velikosti območja vsekakor pride v poštev v pričujočem primeru (*ibidem*). Sklicujoč se tudi na primer razmejitve v Severnem morju je Meddržavno sodišče predlagalo, da se do določene razdalje od obale uporabi eno metodo delimitacije, zatem pa drugo (*ibidem*). V prvem sektorju je tako mejo določilo na podlagi črte naftnih koncesij, saj naj bi le-ta odražala to, kar sta stranki smatrali za pravično (ICJ 1982, 84-85). Ker ta črta zaradi spremembe smeri obale v drugem sektorju ni bila več primerna, hkrati pa sta na tem delu državi iz sosednjih prešli v nasproti ležeči, se je razmejitev tega sektorja določila s pomočjo metode ekvidistance, ob delnem upoštevanju otokov Kerkennah (ICJ 1982, 86-89).³² Takšno razmejitev epikontinentalnega pasu je potrdil tudi preizkus sorazmernosti, s katerim je Meddržavno sodišče sklenilo svojo odločitev (ICJ 1982, 91).

2.3.5 Jurisprudenca

Na tem mestu velja najprej omeniti vlogo Tunizije iz leta 1984 za ponovni pregled in interpretacijo operativnega dela odločitve Meddržavnega sodišča, na podlagi 61. člena Statuta Meddržavnega sodišča (ICJ 1985, 195).³³ Meddržavno sodišče je soglasno potrdilo svojo

³² Pri določanju izhodiščne črte za merjenje ekvidistance je Meddržavno sodišče namreč najprej narisalo dve črti: eno, ki ni upoštevala obstoja otokov, ter eno, ki ga je, nato pa je med tema dvema črtama potegnila tretjo, ki je služila kot izhodišče (ICJ 1982, 89).

³³ Gre za odkritje prej neznanega dejstva, ki lahko vpliva na razsodbo – v tem primeru je to bila resolucija libijskega Sveta ministrov iz leta 1968, ki naj bi določila drugo mejo naftne koncesije, kot jo je bila

odločitev in zavrnilo revizijo sodbe in popravke, ki jih je predlagala Tunizija, ustreglo pa je zahtevi po interpretaciji (ICJ 1985, 228-231).

Trije izmed štirih sodnikov, ki se niso strinjali z odločitvijo Meddržavnega sodišča, so podali nasprotujoča mnenja.³⁴ V njih so med drugim dejali, da je Meddržavno sodišče svojo odločitev sprejelo povsem poljubno, dejansko na osnovi *ex aequo et bono* ter brez omembe kakršnihkoli pravnih načel, pri tem pa je zanemarilo dejanske geografske okoliščine (ICJ 1982, 157, 268-269). Zlasti je pomembno, da so vsi trije sodniki poudarili ekvidistanco kot glavno, prednostno metodo delimitacije, ki naj bi bila najmanj arbitrarna, saj je osnovana na geografskih stvarnostih in naj bi odražala dejansko prakso držav (ICJ 1982, 149-150, 269-271, 296-297). Sodnik Gros, čigar mnenje je Herman (1984, 825) označil za enega najbolj odločnih v zgodovini Meddržavnega sodišča, je zatrdil, da bi tudi v tem primeru ekvidistanca vodila do ustrezne rešitve, če se seveda Meddržavno sodišče ne bi trudilo preoblikovati geografske okoliščine (ICJ 1982, 149). To je Meddržavnemu sodišču očital tudi sodnik Oda, sodnik Evensen pa je celo dejal, da bi ekvidistanca vodila do bolj pravičnega izida (ICJ 1982, 256-257, 319). Neupoštevanje geografskih okoliščin so kasneje kritizirali tudi številni drugi strokovnjaki, ki so predvsem trdili, da je Meddržavno sodišče v drugem sektorju razmejitev upoštevalo samo tunizijsko obalo (oziroma njeno spremembo smeri), libijsko stran pa je ignoriralo (Kolb 2003, 194). Mnenja sodnikov so bila razdeljena glede vloge otokov (tako Kerkennah kot Jerbe) pri razmejitvi, vendar pa so se strinjali, da jih Meddržavno sodišče ni ustrezno obravnavalo (ICJ 1982, 150, 270-271, 299-300). Gros in Evensen sta tudi zavrnila *de facto* vzpostavljene črte kot osnove za razmejitve, saj naj bi bile v tem primeru le začasne, unilateralno sprejete rešitve, brez dejanske zgodovinske ali pravne vrednosti (ICJ 1982, 153-156, 305-307). Pričujoči primer naj torej ne bi služil kot ustrezen zgled za razmejitve morja v drugih sporih (Feldman 1983, 219-220).

Čeprav večina akademske srenje ni odobravalala odločitve Meddržavnega sodišča (Kolb 2003, 218, 223), je Feldman (1983, 220) mnenja, da je Meddržavno sodišče s to odločitvijo naredilo »pomemben korak k oblikovanju enotnih načel, ki bi se jih lahko uporabilo pri določitvi enotne pomorske razmejitve tako epikontinentalnega pasu kot tudi IEC.« Pristop Meddržavnega sodišča, predvsem glede poudarjanja pomembnosti pravičnega rezultata, je bil v skladu s takrat nastajajočim pomorskim mednarodnim pravom, odločitev pa je nakazala več pomembnih indikatorjev pomena načel pravičnosti v okviru pomorske razmejitve: pomen

Meddržavnemu sodišču predstavila Libija in ki jo je Meddržavno sodišče uporabilo v svoji odločitvi glede prvega sektorja razmejitve (ICJ 1985, 198-199).

³⁴ Odločitvi so nasprotovali sodniki Gros, Oda, Evensen ter Forster, ki ni podal nasprotujočega mnenja (ICJ 1982, 94).

načela »kopno dominira morju« in obnašanja strank, ter zavračanje ekonomskih dejavnikov.³⁵ Pri presojanju vloge *de facto* črt je ključno to, da sta po mnenju Meddržavnega sodišča obe državi ločeno določili isto črto, poleg tega pa *de facto* črta sovpada s pravokotnico na kopensko mejo in je bila več let uporabljena v ribolovnih odnosih med državama (Feldman 1984, 229-234).

Po drugi strani so avtorji, ki so odločitev kritizirali, tako kot nasprotujoči sodniki, glavno nestrinjanje izrazili glede uporabljene *de facto* črte, postopanja glede otokov, zavrnitvijo ekvidistance in načinu uporabe merila sorazmernosti (Hodgson 1984, 26), Herman (1984, 844-845) pa je mnenja, da je Meddržavno sodišče (preveč) razširilo idejo iz leta 1969, da lahko v določenih okoliščinah pravičnost izloči ekvidistanco kot edino metodo razmejitve.

Za potrebe tega dela je odločitev Meddržavnega sodišča pomembna zaradi zavračanja ekvidistance kot edine metode razmejitve ter relevantnih okoliščin, ki so bile izpostavljene. Zanimiv je zlasti odnos do *de facto* črt oziroma do ravnanja strank v sporu, ter do pravic na osnovi zgodovinskega naslova. Pavšek (2008, 59) glede slednjih označi odločitev Meddržavnega sodišča za pomembno »/.../ predvsem zaradi širjenja pomena tega pojma.« Tudi Kolb (2003, 184-185) poudari, da zgodovinske pravice niso obravnavane kot običajne relevantne okoliščine, ki se jih uravnovesi z ostalimi, temveč predstavljajo osnovo priposestvanja, ki bi lahko vodilo k pripisu spornega območja k eni od pravnih strank. Čeprav je za priposestvanje v tradicionalnem pomenu besede potrebno izvajanje suverenosti s strani države oziroma njenih zastopnikov, je v tem primeru Meddržavno sodišče osnovo za zgodovinski naslov videlo v izvajanju ribolovnih dejavnosti, torej zasebnega interesa (*ibidem*). Zasebne dejavnosti namreč zlasti na pomorskih območjih lahko predstavljajo osnovo za priposestvanje (*ibidem*).

Pri obravnavi primera *Tunizija/Libija* v luči spora med RH in RS pa seveda ne smemo pozabiti na številne kritike odločitve Meddržavnega sodišča, zaradi katerih se poraja dvom glede njene uporabnosti.

³⁵ Feldman (1983, 229) je glede poudarjanju pravičnosti rezultata izpostavil prvi paragraf 83. člena UNCLOS.

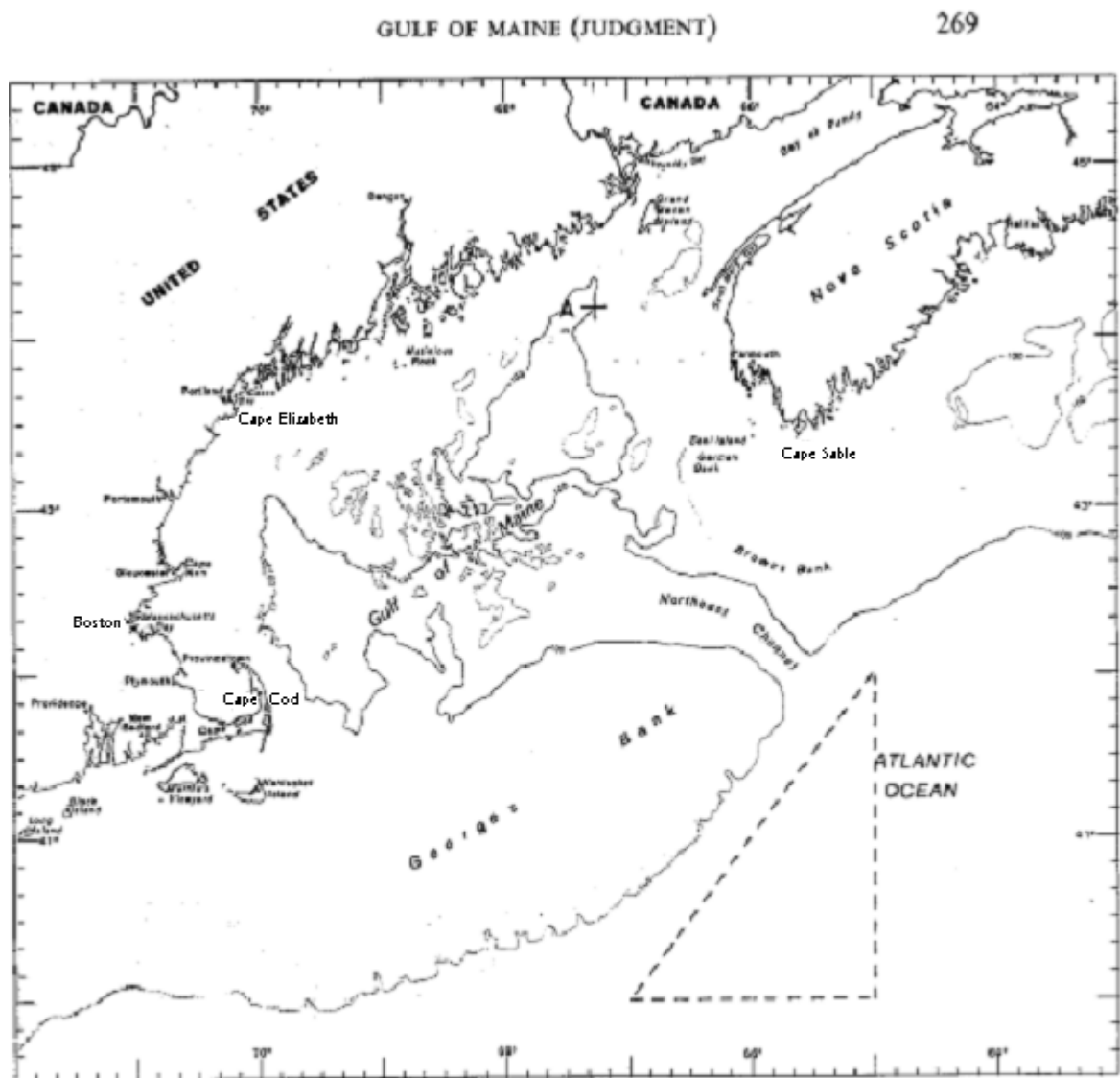
2.4 Razmejitev morske meje v območju zaliva Maine (Kanada/ZDA) (1984)

2.4.1 Dejstva

Spor se je pričel v šestdesetih letih dvajsetega stoletja, ko je Kanada pričela izdajati dovoljenja za raziskovanje stran od obale v zalivu Maine, v smeri proti morju (Legault in McRae 1984, 267-268). Ko sta stranki leta 1977 razširili svoji ribolovni coni na dvesto navtičnih milj, se je vprašanje meje epikontinentalnega pasu združilo z vprašanjem meje ribolovnih con, ki je zadevalo tudi severovzhodno polovico grebena Georges (*Georges Bank*), z enim izmed najbogatejših lovišč rib na svetu. Po neuspehu pogajanj sta se državi leta 1979 dogovorili, da bosta primer predložili petčlanskemu senatu Meddržavnega sodišča, ki je leta 1982 začel s pravnim postopkom (BNET 2009).

Senat je zaliv Maine poenostavljeno opisal kot raztegnjen pravokotnik (Slika 2.3) (ICJ 1984, 268-270). Tako kot v primeru *Tunizija/Libija* je tudi v tem primeru moč določiti več geografsko različnih sektorjev, med katerimi pride do spremembe v razmerju med relevantnimi obalami. Prvi sektor razmejitve predstavlja razmeroma raven del obale nasproti ustja zaliva, kjer se nahaja tudi kopenska meja med strankama. V drugem sektorju ameriška obala (od Cape Cod-a do Boston-a) leži nasproti kanadske (obala province Nova Škotska (*Nova Scotia*), v tretjem sektorju, ki se nahaja zunaj črte, ki zapira zaliv Maine, pa teritorija strank zopet ležita ena poleg druge. Pri nekaterih metodah razmejitve je zaradi oblike zaliva in položaja kopenske meje obstajala možnost odreza dela kanadskega ozemlja, podobno kot v primeru *Epikontinentalni pas v Severnem morju*, situacijo pa je zapletla še prisotnost štrlin, otokov in skal na obalah strank. Pojavilo se je tudi vprašanje nesorazmernosti dolžine obal, saj je Kanada posedovala le »kratko stranico pravokotnika«, ZDA pa so poleg kratke imele v lasti tudi dolgo stran (Kolb 2003, 225-228).

Slika 2.3: Zemljevid spornega območja

MAP NO. 1

GENERAL MAP OF THE REGION, SHOWING THE STARTING-POINT FOR THE DELIMITATION LINE AND THE AREA FOR ITS TERMINATION

Vir: ICJ (1984, 269).

2.4.2 Stališča strank

Državi sta senat prosili za določitev enotne morske mejne črte, ki bi delila njuna epikontinentalna pasova in izključni ribolovni coni, od točno določene točke do točke znotraj

natančno določenega območja (ICJ 1984, 253).³⁶ Odločitev naj bi bila torej povsem dispozitivnega značaja, posebnost tega primera pa je, da sta stranki prvič zaprosili za *enotno* mejno črto tako epikontinentalnega pasu kot tudi ribolovne cone, kar nakazuje razvoj pomorskega mednarodnega prava k vključitvi kontinentalnih polic v IEC. Poleg tega sta stranki tudi precej natančno omejili začetek in konec morske meje, s čimer sta omejili tudi senat pri izbiri primernih načel in metod (Kolb 2003, 229-231).

Stališče ZDA je bilo, da naj bi razmejitev zahtevala uporabo načel pravičnosti ob upoštevanju relevantnih okoliščin, z namenom doseganja pravične rešitve, torej da naj bi se do pravične rešitve prišlo prek določitve specifičnih načel pravičnosti. Pod načela pravičnosti naj bi spadalo spoštovanje razmerja med obalama strank in morskima območjema pred obalama, vključno z načeli neposeganja (*non-encroachment*), sorazmernosti ter, kjer bi to bilo primerno, naravnega podaljška kopnega; omogočanje ohranjanja in razpolaganja z naravnimi viri območja; zmanjšanje možnosti za nadaljnje spore med strankama; ter upoštevanje relevantnih okoliščin. Pri rešitvi naj bi bila lahko uporabljena katerakoli metoda, ekvidistanca pa naj ne bi bila obvezna niti naj ne bi imela prednosti pred ostalimi metodami (ICJ 1984, 258-259).

ZDA so navedle tri sklope relevantnih okoliščin – geografske in okoljevarstvene ter dejavnosti strank kot odraz prevladujočega interesa ZDA v območju. V prvega so spadali širši geografski položaj strank kot sosednjih držav; splošna severovzhodna smer obale; končna točka mednarodne meje v severnem kotu zaliva; korenite spremembe v smeri kanadske obale severovzhodno od končne točke meje; polotok Nova Škotska, ki ustvari kratko kanadsko obalo, pravokotno na splošno smer obale; vbočenost obale zaradi polotoka Nova Škotska in ukrivljenosti obale Nove Anglije; sorazmerno dolžino relevantnih obal držav; ter Severovzhodni preliv in grebeni Georges, Browns ter German kot posebne značilnosti. V sklop okoljevarstvenih dejavnikov so spadali trije ločeni in prepoznavni ekološki režimi (kotlina zaliva Maine, greben Georges in Škotska polica) ter Severovzhodni preliv kot naravna meja, ki deli tako ekološka režima grebena Georges in Škotske police kot tudi večino pripadajočih zalog rib. V zadnji sklop pa so ZDA uvrstile daljši in večji obseg ribolovnih dejavnosti ZDA, izvirajoč še iz časov pred osamosvojitvijo, izključen razvoj ribolova in do nedavnega skoraj izključno prevlado ribičev ZDA na območju grebena Georges, ter več kot 200 let odgovornosti ZDA za pomoč pri navigaciji, znanstvenem raziskovanju, reševanju, obrambi ter ohranjanju in upravljanju ribolovnih con (ICJ 1984, 258-259).

³⁶ V sporazumu sta stranki natančno določili začetno točko ter območje končne točke s pomočjo koordinatnih točk.

Na podlagi teh dejavnikov so ZDA kot najboljši način za doseganje pravične rešitve zagovarjale mejno črto pravokotno na splošno smer obale, ki bi zavila tako, da bi grebena German in Browns v celoti prepustila Kanadi (ICJ 1984, 258-259). Celoten greben Georges bi pri tem bil v lasti ZDA.

Kanadski pristop je po drugi strani sprva določil primeren pravni okvir, na osnovi katerega naj se določi in uporabi načela pravičnosti. Sklicujoč se na 6. člen *Konvencije* iz leta 1958 ter na odmik pomorskega mednarodnega prava od načela naravnega podaljška k načelu razdalje kot pravni osnovi za prilastitev IEC, je Kanada kot primerno metodo razmejitve zagovarjala ekvidistanco. Črta enake razdalje, prilagojena tako, da bi zanemarila Cape Cod in pripadajoče otoke, naj bi primerno odražala dejanske geografske okoliščine območja (Legault in McRae 1984, 270-271).

Kanadsko črto naj bi podpiralo tudi vedenje strank, v treh različnih pogledih. S privolitvijo h kanadski izdaji dovoljenj za iskanje nafte in plina do sredinske črte na grebenu Georges v letih 1964-9 naj bi ZDA, v skladu z načelom *estoppel-a*, ne mogla zanikati veljavnosti ekvidistance. Odnos obeh strank do ribolovnih con, vključno s podpisom dogovora o zalogah rib na vzhodni obali leta 1979, naj bi potrjeval uveljavljen kanadski interes v grebenu Georges ter njen status obalne države v odnosu do tega grebena. V šestdesetih in na začetku sedemdesetih let so tudi ZDA same izdale raziskovalna dovoljenja, domnevajoč, da bo na grebenu Georges potekala mejna sredinska črta, vse to pa naj bi nakazovalo obstoj *de facto* pomorske razmejitve (Legault in McRae 1984, 270-271).

Zadnji kanadski argument pa je izpostavil gospodarsko odvisnost Nove Škotske od virov rib grebena Georges, ki se ni nanašala le na ribolovno industrijo, temveč se je prek predelovalnih in podpornih dejavnosti širila v gospodarstvo celotne regije. Ker je smisel IEC, da zavaruje gospodarske interese obalne države, naj bi razmejitev morala ohranjati ustaljene ribolovne dejavnosti, ki so ključne za preživetje skupnosti Nove Škotske (Legault in McRae 1984, 270-271).

2.4.3 Odločitev senata

Senat je z geodetskimi črtami, ki povezujejo v odločitvi navedene koordinatne točke, določil enotno morsko mejno črto, ki razdeljuje epikontinentalna pasova in izključni ribolovni coni Kanade ter ZDA (ICJ 1984, 345). Zavrnil je predloga obeh strank in med črtama, ki sta ju predlagali državi, določil mejno črto, ki poteka prek grebena Georges (BNET 2009).

2.4.4 Obrazložitev odločitve

Senat je sprva zavrnil argument ZDA o treh ločenih ekoloških režimih, saj ni v območju videl kakršnekoli dejanske, stabilne naravne meje, v vsakem primeru pa gre pri razmejitvi za pravno-politični problem, ki ne more slepo slediti naravni meji (ICJ 1984, 275-277). Senat je zavrnil tudi pomembnost družbeno-gospodarskih dejavnikov, rekoč, da morajo biti načela pravičnosti, ki predstavljajo mednarodnopravno osnovo za razmejitve, določena v odnosu do geografskih značilnosti območja, družbeno-gospodarski dejavniki pa so lahko uporabljeni le kot sredstvo za preverjanje oziroma popravljanje pravičnosti končne razmejitve (ICJ 1984, 277-278).

Zavrnen je bil tudi argument Kanade, da načelo razdalje oziroma geografska bližina predstavlja pravni naslov do nekega območja, saj lahko le-ta izvira samo iz pravnega postopka (ICJ 1984, 295-297). Po mnenju senata je tu šlo le še za en poskus utemeljitve ekvidistance kot dela običajnega mednarodnega prava, čeprav je ekvidistanca dejansko le praktična metoda razmejitve (*ibidem*). Tudi razlikovanje ZDA med glavno (nasproti ustju zaliva) in drugotnima (stranskima) obalama ni imelo osnove v mednarodnem pravu. Stranki sta svoje dokazovanje osnovali na napačnih predpostavkah, kot da bi v mednarodnem običajnem pravu iskali komplet pravil, ki se jih lahko uporabi za katerokoli razmejitve, vendar pa mednarodno običajno pravo sploh ni pravo mesto za iskanje pravil oziroma metod za razmejitve v tem primeru (ICJ 1984, 298-300). Potrebno je razlikovati med pravili mednarodnega prava, ki vsebujejo le nekaj splošnih elementov za doseganje pravičnega izida, ter relevantnimi kriteriji pravičnosti in praktičnimi metodami, ki se razlikujejo od primera do primera, zmeraj pa stremijo k zagotovitvi pravičnega izida (ICJ 1984, 315).³⁷ Kolb (2003, 252-253) izpostavi ta del kot jedro celotne odločitve, ki je, ob razširjanju oziroma poudarjanju odločitve v primeru *Tunizija/Libija*, izpostavilo dominanten položaj pravičnega izida v samem postopku delimitacije.

Senat je odločil, da čeprav zavezujoča za obe stranki spora, *Konvencija o epikontinentalnem pasu* v tem primeru ni mogla služiti kot osnova za razmejitve, saj se relevantni 6. člen *Konvencije* nanaša le na kontinentalno polico, ne pa tudi na vodni steber nad njo (ICJ 1984, 300-303). Zaradi različnih dejavnikov, ki so lahko pomembni za vsako od območij, pa se ni moglo potegniti vzporednic pri obeh mejnih črtah (*ibidem*). Kasneje v razsodbi je senat tudi izpostavil, da je pri določanju relevantnih okoliščin potrebno paziti, da so

³⁷ Kolb (2003, 252) pojasnjuje, da je izraz »kriterij pravičnosti« nadomestil »načelo pravičnosti«, saj se načelo navezuje na neko splošno normo, kriterij pa na dejstva posameznega primera.

enako primerne tako za razmejitev morskega dna kot tudi za razmejitev vodnega stebra (ICJ 1984, 325-327).

Čeprav je bil odnos ZDA do Kanade nejasen oziroma dvoumen, predvsem glede izdanih dovoljenj za raziskovanje na grebenu Georges, senat tega vseeno ni videl kot privolitve v mejno črto, ki jo je pri tem uporabila Kanada, in po preučitvi prejšnjih primerov, ki jih je kot precedense navedla Kanada, ni priznal veljavnosti načela *estoppel*-a (ICJ 1984, 303-308). V pričujočem primeru tudi ni mogla veljati *de facto* mejna črta, saj doba od 1965 do 1972, za katero je Kanada trdila, da je osnovala *modus vivendi*, nikakor ni dovolj dolga za vpeljavo takšnega pravnega učinka, tega primera pa tudi ni mogoče primerjati s primerom *Tunizija/Libija* (ICJ 1984, 310-311).

Senat je nato preučil predlagane mejne črte in določil ustrezne kriterije pravičnosti ter metode. Sprva je kot povsem neprimerno zaradi geografskih okoliščin zavrnil prilagojeno pravokotno mejno črto na splošno smer obale, za kar so se zavzemale ZDA. Takšna črta bi bila idealna rešitev v primeru, kjer bi potem na vsaki strani nastal pravi kot z obalo, v zalivu Maine pa bi se taka mejna črta pričela v kotu pravokotnika, ki ga je potrebno razmejiti, torej bi lahko prišlo do odrezanosti ozemlja, hkrati pa se metoda nanaša tudi na že prej zavrnjeno razlikovanje med glavno in drugotnima obalama (ICJ 1984, 317-320).

Tudi kanadski predlog o prilagojeni črti ekvidistance ni bil primeren, čeprav je senat dopuščal možnost uporabe ekvidistance v določenih delih razmejitve. Kanada je pri tem predlogu kot posebno okoliščino upoštevala le otok Nantucket oziroma polotok Cape Cod, kar je črto prilagodilo v njeno korist, zanemarila pa je spremembo v smeri obale ter znatno razliko v dolžinah obal, kar je bilo po mnenju senata potrebno upoštevati kot posebno okoliščino (ICJ 320-325).

Ker so morali biti kriteriji, kot omenjeno zgoraj, enako primerni za dve različni območji, je senat kot ključna določil fizični in politični vidik geografije obale, znotraj tega okvira pa je kot poglobitnega označil preprost kriterij, da je, ob upoštevanju relevantnih okoliščin, kot so na primer razlika v dolžinah obal, prisotnost otokov ali učinek odreza, potrebno stremeti k enakovredni delitvi območij, kjer se morske projekcije obal strank stikajo in prekrivajo. Glede na te kriterije so bile ustrezne le geometrične metode za izpeljavo razmejitve, pri katerih pa je bilo potrebno pazljivo določiti temeljne črte za čim bolj preprosto rešitev (torej brez upoštevanja vseh malih otočkov, skal, štrlin ipd.), ter upoštevati spremembo v smeri obale (ICJ 1984, 325-331).

Kar zadeva samo razmejitev je senat v prvem sektorju, znotraj zaliva, označil uporabo ekvidistance kot neprimerno, kot je pojasnil že ob zavrnitvi kanadskega predloga. Za

enakovredno razdelitev območja je senat tako narisal dve pravokotnici na obali in kot mejno črto določil razpolovnico med njima.³⁸ V drugem sektorju je senat določil mejno sredinsko črto, ustrezno prilagojeno zaradi razlike v dolžinah obal in prisotnosti otokov, ter tudi ob upoštevanju nadaljnje razmejčitve v tretjem sektorju. Za zadnji del mejne črte, ki se nahaja na odprtem morju in kjer z geografskega vidika ni nobenih »opornih« točk, je senat tako določil pravokotnico na ustje zaliva, kar sta bili določili tudi stranki v svojih predlogih. Razmejitev v tem sektorju je senat tudi preveril in se prepričal, da zaradi le-te ne bo prišlo do katastrofalnih gospodarskih posledic, predvsem na področju ribolovnih dejavnosti (ICJ 1984, 332-342).

2.4.5 Jurisprudenca

Podobno kot v *Tunizija/Libija* je tudi v tem primeru sodnik Gros podal nasprotujoče mnenje, v katerem je senatu očital manipuliranje z geografskimi dejavniki z namenom upravičevanja že vnaprej določenega cilja, ter zopet izpostavil ekvidistanco kot povsem ustrezno metodo razmejčitve (ICJ 1984, 379-380, 386-388). Po Grosovem mnenju je senat podal odločitev, ki naj bi vzpostavljala sistem samovoljne (diskrecijske) oziroma subjektivne pravičnosti, namesto pravičnosti na osnovi prava (ICJ 1984, 377-386; Kolb 2003, 274-275).

Strokovnjaki za mednarodno pravo, ki so kritizirali odločitev, so prav tako obsodili diskrecijsko naravo pravičnosti. Clain (1985, 605) je *Zaliv Maine* tako označil za primer kako *ne* postopati pri pomorski razmejitvi, ZDA pa naj bi bila po njegovem mnenju velika poraženka primera. De Vorsej (v Blake 1987, 192-204) se je po preučitvi vloge grebena Georges strinjal z Grosom (ICJ 1984, 368-369), da je senat povsem zanemaril izjemen vpliv grebena na življenje tamkajšnjih prebivalcev. Če senat tega območja ne bi obravnaval le kot »praznega morja«, bi morda prišel do bolj ugodne razmejčitve za ZDA (de Vorsej v Blake 1987, 203-204).

Po drugi strani so avtorji, ki so soglašali z odločitvijo, pozdravili vrnitev primarnosti geografskih dejavnikov (Legault in Hankey 1985, 990-991) ter enakovredne razdelitve prekrivajočih se območij (Legault in McRae 1984, 289). Legault in McRae (1984, 286-289) sta izpostavila še pomembnost razlike v dolžinah obal ter ponovno potrditev prednosti določanja razmejčitve na podlagi soglasja med strankama.

³⁸ Pri metodi razmejevanja z uporabo razpolovnice se namreč z ravnima črtama določi splošno smer obal obeh držav, nato pa se razpolovnico kota med tema črtama z vrhom v končni točki kopenske meje uporabi kot mejno črto (Antunes 2003, 163). Prva pravokotnica je potekala od Cape Elizabeth do mednarodne meje na kopnem, druga pa od te točke do Cape Sable (ICJ 1984, 333).

V *Zalivu Maine* se je tako nadaljeval trend zavračanja pomembnosti ekvidistance, presenetljivo pa se je pozornost preusmerila nazaj na geografske dejavnike. Seveda pri tem ne smemo pozabiti, da gre za prvi primer določitve enotne mejne črte, ter da na tem področju ni bilo precedensov. Izpostaviti velja tudi vlogo družbeno-gospodarskih okoliščin – čeprav same po sebi niso vplivale na prvotno oblikovanje, so vseeno imele vlogo kot sredstvo za preverjanje pravičnosti odločitve – ter poudarjanje enakovrednosti in preprostosti delitve. Za slovensko-hrvaški primer pa je zanimiva tudi ugotovitev, da ni nekih vnaprej opredeljenih kriterijev pravičnosti, temveč so le-ti različni od situacije do situacije.

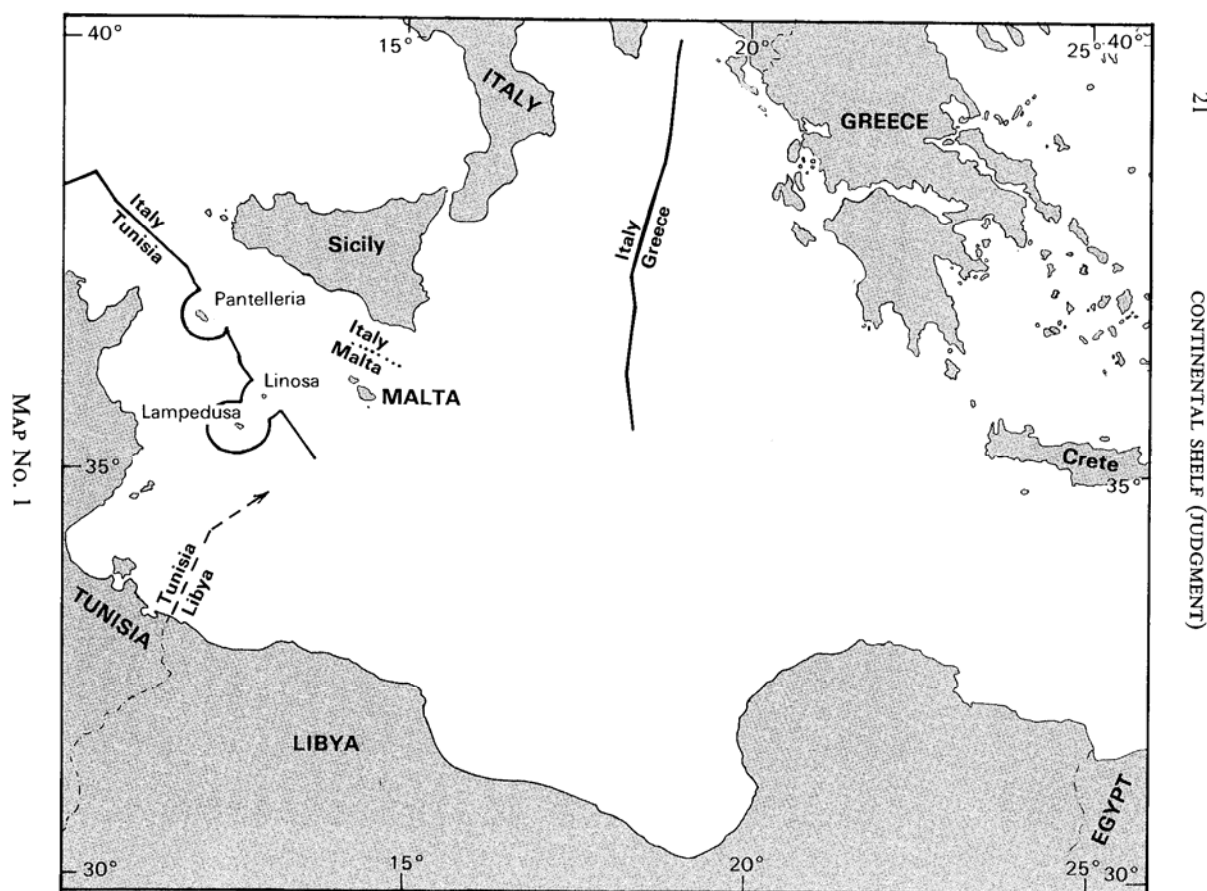
2.5 *Epikontinentalni pas (Libija/Malta) (1985)*

2.5.1 Dejstva

Spor je izviral iz leta 1965, ko je Malta najavila, da bo razmejila epikontinentalni pas s sredinsko črto, kar je leto kasneje res storila z Zakonom o epikontinentalnem pasu. Libija se je leta 1973 odzvala z nasprotnim predlogom, leta 1976 pa sta državi sestavili *compromis* o napotitvi spora na Meddržavno sodišče, ki ga je Malta ratificirala še istega leta, Libija pa šele 1982. Medtem je leta 1980 prišlo do zaostitve spora zaradi naftne ploščadi Malte, katere vrtanje je Libija zaustavila s silo. Malta je leta 1981 tudi neuspešno poskušala posredovati v primeru *Tunizija/Libija* (McDorman 1986, 336-337).

Območje razmejitve je bilo na prvi pogled zelo preprosto, saj je šlo za razmejitev med dvema državama z nasproti ležečima obalama, med katerima je razdalja manj kot 400 milj, vendar pa je položaj zapletla prisotnost Italije v območju (Slika 2.4). Slednja je leta 1983 želela posredovati v primeru, vendar je Meddržavno sodišče njeno prošnjo zavrnilo (ICJ 1984, 28). Kljub temu je iz primera izvzelo vsa območja, ki si jih je lastila Italija, ter na več mestih v odločitvi potrdilo, da bo upoštevalo pravice Italije (ICJ 1985, 24-26). Upoštevati pa je bilo potrebno tudi razliko v dolžinah obal, zlasti na podlagi nedavne rzsodbe v zalivu Maine (Kolb 2003, 314-315).

Slika 2.4: Zemljevid spornega območja

Vir: ICJ (1985, 21).

2.5.2 Stališča strank

Stranki sta Meddržavno sodišče prosili, da določi mednarodnopravna načela in pravila, ki bi bila ustrezna za razmejitev epikontinentalnega pasu med njima, ter kako naj ta načela in pravila uporabita v praksi za preprosto določitev razmejitve (ICJ 1985, 16). Zaradi slednjega je bilo Meddržavno sodišče mnenja, da mu ni prepovedano določiti dejanske mejne črte (ICJ 1985, 24). Za glavni vir prava sta državi navedli mednarodno običajno pravo, priznavali pa sta tudi nekatera določila takrat še neveljavne UNCLOS kot izraze običajnega mednarodnega prava (ICJ 1985, 29).

Libija je, kljub temu da je praksa Meddržavnega sodišča kazala na zavračanje geoloških dejavnikov, v svojem stališču zagovarjala razmejitev na podlagi načela naravnega podaljška kopnega (ICJ 1985, 18-19). Pri tem je izpostavila vrsto globokih jarkov na morskem

dnu, ki naj bi predstavljali mejno območje med epikontinentalnima pasovoma (McDorman 1986, 342). Poudarjala je tudi razliko v dolžinah obal ter pomen sorazmernosti med dolžino obale in pripadajočega epikontinentalnega pasu, ekvidistanca pa naj ne bi bila obvezna metoda in bi v tem primeru vodila do nepravilne rešitve (ICJ 1985, 18-19).

Malta je nasprotno zagovarjala prav metodo ekvidistance oziroma sredinsko črto med črtama nizke vode strank. Kot relevantne okoliščine je navedla pomanjkanje sredstev na svojih otokih, obseg ribolovnih dejavnosti ter varnostni vidik, saj naj bi ekvidistanca obema strankama dopuščala primerljiv nadzor ob svojih obalah, razliko v dolžinah obal pa je spodbijala s suvereno enakostjo vseh držav (ICJ 1985, 18-19, 41-43).

2.5.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je kot ustrezna načela in pravila mednarodnega prava za razmejitev epikontinentalnega pasu med Libijo in Malto določilo načela pravičnosti in vse relevantne okoliščine ter načelo razdalje dvesto milj od obale stranke. Kot relevantne okoliščine je navedlo splošno obliko obal in odnos med njima v širšem geografskem kontekstu, razliko v dolžinah obal in veliko razdaljo med njima ter potrebo po izogibanju kakršnikoli preveliki nesorazmernosti med obsegom epikontinentalnega pasu obalne države in dolžino ustrežajočega dela obale (ICJ 1985, 56-57).

Končni rezultat je Meddržavno sodišče postavilo z mejno črto na osnovi prilagojene sredinske črte med obalama (ICJ 1985, 56-57).

2.5.4 Obrazložitev odločitve

Kot že omenjeno, je Meddržavno sodišče sprva zmanjšalo obseg območja razmejitve zaradi italijanskih zahtev, nato pa je zavrnilo malteški argument, da naj bi Libija s svojim molkom do leta 1973 ter z nekaterimi naftnimi koncesijami izkazala priznavanje sredinske črte (ICJ 1985, 28-29).

V luči UNCLOS ter povečane pomembnosti IEC (in njej pripadajočega kriterija razdalje) je Meddržavno sodišče prenehalo upoštevati načelo naravnega podaljška kopnega kot osnovo za prilastitev epikontinentalnega pasu in ga nadomestilo z načelom razdalje dvesto milj

od obale (ICJ 1985, 29-34).³⁹ Zavrnilo je kakršenkoli vpliv geoloških in geomorfoloških dejavnikov, tudi kot relevantnih okoliščin, saj »/.../ ni nobenega razloga za upoštevanje dejavnika, ki nima vloge pri utemeljitvi naslova do ozemlja, kot relevantne okoliščine pri razmejitvi« (ICJ 1985, 35). Vseeno pa uporaba koncepta razdalje ne pomeni obveznosti ekvidistance kot metode razmejitve – še vedno je potrebno upoštevati načela pravičnosti in relevantne okoliščine, ki lahko vodijo do druge metode. (ICJ 1985, 37-38)

V nadaljevanju je Meddržavno sodišče pojasnilo, da je do razmejitve potrebno priti z uporabo načel pravičnosti in vseh relevantnih okoliščin, z namenom doseganja pravičnega izida (ICJ 1985, 38-39). Slednji je pri tem glavni element, vendar pa odločitev ne sme biti sprejeta diskrecijsko, *ex aequo et bono*, temveč mora biti odraz vladavine prava (*ibidem*). Čeprav odločitev upošteva posebnosti vsakega posameznega primera, so za njo vseeno neka bolj splošna načela (*ibidem*). S tem je Meddržavno sodišče hotelo končati močno kritiziran trend »odločanja na lastno pest«, ki se je razvijal v *Tunizija/Libija* in *Zaliv Maine* (Kolb 2003, 334), znova pa je poudarilo tudi dolžnost strank v sporu, da iščejo pravično rešitev prek sporazuma (ICJ 1985, 39-40).

Po utemeljitvi, da je potrebno oceniti relevantnost posebnih okoliščin v luči načel in pravil, ki zadevajo epikontinentalni pas, je Meddržavno sodišče poleg geoloških in geomorfoloških zavrnilo še gospodarske dejavnike, kot možne relevantne okoliščine pa je določilo nahajališča nafte, ki so že od nekdaj glavni cilj držav pri prilastitvi morskega dna, varnostni aspekt, razliko v dolžinah obal, kar ni v povezavi z enakostjo držav, ter posebnost Malte kot neodvisne države, sestavljene iz več otokov, zaradi česar ima poseben odnos z obalami sosednjih držav (ICJ 1985, 40-43).

Do končne razmejitve je Meddržavno sodišče prišlo tako, da je na osnovi načela razdalje ter nasproti ležečih si obal sprva določilo sredinsko črto med obalama držav. Le-to je zaradi splošnega geografskega okvira, kjer Malta predstavlja relativno majhno tvorbo znotraj pol-zaprtega morja, in velike razlike v dolžinah obal, popravilo ter premaknilo proti severu, bliže Malti. Pravičnost razmejitve je nato potrdilo še s testom sorazmernosti (ICJ 1985, 46-55).

2.5.5 Jurisprudenca

Sodniki se v podanih ločenih ali nasprotujočih mnenjih niso strinjali predvsem z določitvijo območja razmejitve, saj naj zahteve Italije ne bi smele omejevati pristojnosti

³⁹ To velja tam, kjer se rob kontinentalne police ne razteza prek dvesto milj.

Meddržavnega sodišča, ter uporabo sorazmernosti, ki naj bi bila relevantna le v primeru sosednjih obal (ICJ 1985, 110, 115-118, 131-135, 174-177, 182-186). Sodnika Valticos ter Mosler sta dejala, da bi morala sredinska črta predstavljati končno rešitev, saj so relevantne okoliščine oziroma geografski okvir kazale k ekvidistanci kot najbolj primerni metodi razmejitve (ICJ 1985, 106-108, 119-120). Sodnik Schwebel je dodal, da ni bilo nikakršne objektivne, preverljive povezave med popravkom sredinske črte in relevantnimi okoliščinami, zaradi katerih naj bi Meddržavno sodišče to črto premaknilo, podobno pa je Meddržavnemu sodišču očital Sodnik Oda (ICJ 1985, 125, 183).

Tudi strokovnjaki v akademskih krogih, ki so večinoma nasprotovali odločitvi, so kritizirali subjektivnost Meddržavnega sodišča pri popravljanju sredinske črte (Kolb 2003, 351, 377). Čeprav je Meddržavno sodišče s to rzsodbo poskušalo odgovoriti na kritike o odločanju *ex aequo et bono*, naj vseeno ne bi podalo ustrezne utemeljitve za izbrane relevantne okoliščine, jasno pa je tudi, da je bilo doseganje pravičnega rezultata še vedno glavni cilj sodnega razmišljanja (McDorman 1986, 348, 361-362). Kolb (2003, 317-320) je kot glavne prispevke primera k takratni sodni praksi vključil ponovno poudarjanje bolj splošnih načel, neodvisno od značilnosti posameznega primera, potrditev načela razdalje in s tem povezave med epikontinentalnim pasom ter IEC, vpeljavo sorazmernosti kot splošnega načela pravičnosti, problematično upoštevanje zahtev tretjih držav ter precej enostaven zapis odločitve, še zlasti v primerjavi s primeroma *Tunizija/Libija* ter *Zaliv Maine*. Izpostavil je tudi, da je Meddržavno sodišče prvič osnovalo rzsodbo na pravilu ekvidistanca/posebne okoliščine, ki ga je zavrnilo leta 1969 (Kolb 2003, 343-344).

Čeprav so bile okoliščine primera precej drugačne kot v sporu med RH in RS, predvsem glede geografskega položaja med državama ter razmerja do tretjih držav, primer *Libija/Malta* vseeno pripomore k razumevanju preteklih trendov v sodni praksi, na podlagi katerih je mogoče sklepati o prihodnjih rzsodbah Meddržavnega sodišča. Pomemben je zlasti odnos Meddržavnoega sodišča do določanja relevantnosti posebnih okoliščin – države sicer lahko v medsebojnih odnos upoštevajo kakršnekoli okoliščine kot »posebne«, vendar pa je dolžnost Meddržavnega sodišča, da aplicira pravo in upošteva samo tiste, ki se nanašajo na (v tem primeru) epikontinentalni pas. Države lahko seveda tudi predložijo Meddržavnemu sodišču kakršnekoli argumente v razmislek, saj nimajo ničesar izgubiti, kot je omenil Kolb (2003, 327-329) pri analizi malteškega argumenta o vedenju strank.

2.6 Razmejitev meje na kopnem, morju in otokih (Salvador/Honduras, intervencija Nikaragve) (1992)

2.6.1 Dejstva

Spor, ki sta ga leta 1986 Salvador in Honduras predložila petčlanskemu senatu Meddržavnega sodišča, je vseboval tri vprašanja: določitev kopenske meje med državama v šestih odsekih, določitev pravnega statusa spornih otokov ter določitev pravnega statusa morskih območij (Zbačnik in drugi 2008, 74). V spor se je z utemeljitvijo, da ima pravne interese v obravnavanem območju, leta 1990 želela vključiti še Nikaragva, vendar ji je senat intervencijo dovolil le pri vprašanju pravnega režima v zalivu Fonseca (*Gulf of Fonseca*) (ICJ 1990, 137). Ker prva dva sklopa vprašanj nista zanimiva za pričujoče delo, bom obravnaval le določitev statusa zaliva Fonseca, vendar pa velja omeniti, da je bil nastanek spora izjemno podoben nastanku spora med RH in RS. Po razglasitvi neodvisnosti so države namreč ob upoštevanju načela *uti possidetis* meddržavne meje določile na osnovi upravnih meja, kjer so le-te seveda obstajale – v zalivu Fonseca jih namreč ni bilo, zato je kmalu prišlo do spora (Pavšek 2008, 56). Vzporednice s položajem v Jadranskem morju po razpadu SFRJ so očitne.

Zaliv Fonseca je manjši zaliv z zapleteno in razčlenjeno obalno linijo na notranji strani ter z več otoki in drugimi izboklinami (Slika 2.5). Obala zaliva je razdeljena med Salvador na severozahodu, Nikaragvo na jugovzhodu in Honduras med njima, ustje zaliva pa je obrnjeno proti jugozahodu. Do vseh treh obal vodijo štiri plovne poti, od katerih sta le dve primerni za večja plovila (ICJ 1992, 586-588).

Razmejitev v zalivu je bila predmet spora že od osamosvojitve strank po razpadu španskega srednjeameriškega imperija leta 1821 (Freestone 1988, 342).⁴⁰ Ko je bilo vprašanje pravnega statusa Fonsece po več desetletjih neuspešnih poskusov razrešitve leta 1917 postavljeno pred Srednjeameriško meddržavno sodišče (*Central American Court of Justice* – CACJ), je le-to določilo, da gre, predvsem zavoljo skupnega lastništva pod špansko vladavino (Freestone 1988, 343), za »zgodovinski zaliv z vsemi značilnostmi zaprtega morja« (ICJ 1992, 591), s čimer so se strinjale tako stranke kot tudi tretje države in strokovna javnost (ICJ 1992,

⁴⁰ Države so neodvisnost od španskega imperija razglasile leta 1821, vendar so se zatem (z nekaterimi drugimi srednjeameriški državami) povezale v Srednjeameriško federativno republiko, ki je razpadla v letih od 1838 do 1841 (Wikipedia 2009a), zaradi česar verjetno Freestone na tem mestu navede leto 1839 kot leto osamosvojitve strank.

593-594).⁴¹ CACJ je tako določilo, da so, z izjemo treh milj širokega teritorialnega pasu vsake države in že leta 1900 dogovorjene delne meje med Hondurasom in Nikaragvo, vse tri stranke skupne lastnice notranjih voda zaliva (gre torej za kondominij) (IC.J. 1992, 592-595). V zvezi s tem so se mnenja držav zaliva razšla in prišlo je do spora, ki sta ga več let kasneje Honduras in Salvador predložila Meddržavnemu sodišču v okviru reševanja medsebojnih sporov.

Slika 2.5: Zemljevid spornega območja

Vir: WorldAtlas.com (2009).

2.6.2 Stališča strank

Honduras in Salvador sta senat prosili za določitev pravnega statusa zaliva Fonseca in njegove okolice, pri čemer je Honduras, glede na svojo interpretacijo prošnje, želel, da senat določi še dejansko razmejitev zaliva, Salvador pa je temu nasprotoval. Senat je po preučitvi

⁴¹ Do predložitve primera pred CACJ je prišlo potem, ko je leta 1914 Nikaragva dovolila ZDA, da zgradijo morski prekop in pomorsko bazo na ozemlju Nikaragve, ki meji na zaliv. Temu sta nasprotovala Salvador in Kostarika, CACJ pa je odločilo, da Nikaragva ne more enostransko dajati tretjim državam pravice znotraj območja v skupnem lastništvu (Freestone 1988, 342-3).

argumentov Hondurasa ugotovil, da nima pristojnosti za določitev razmejitve, zato se je osredotočil samo na problem pravnega statusa zaliva (ICJ 1992, 582-586).

Stranki in Nikaragva se niso strinjale glede veljavnosti odločitve CACJ iz leta 1917 (ICJ 1992, 597). Salvador je koncept solastništva oziroma kondominija močno podpiral in trdil, da brez njegovega privoljenja tega statusa zaliva naj ne bi bilo mogoče spremeniti (*ibidem*). Za kakršnokoli razmejitev naj bi bilo sprva potrebno določiti pravni status zaliva oziroma veljavnost rzsodbe CACJ, potrebno pa naj bi bilo tudi upoštevati geografske okoliščine zaliva, ki naj bi za rešitev mnogih praktičnih problemov razmejitve zahtevale dogovor o pravicah do prehoda oziroma dostopa (ICJ 1992, 603-604).

Po drugi strani je Nikaragva, tako kot Salvador tudi stranka sodnega postopka leta 1917, dosledno nasprotovala kondominiju. Honduras je prav tako nasprotoval kondominiju in spodbijal pravilnost odločitve CACJ, poleg tega pa je trdil še, da ga le-ta odločitev ne zavezuje, saj ni bil udeležen v takratnem postopku, s čimer se je tedaj tudi strinjalo CACJ. Izpostavil je tudi, da naj bi do kondominija lahko prišlo le na podlagi meddržavnega sporazuma, kar pa je senat zavrnil, saj je CACJ kondominij ustanovilo zaradi obstoja skupne suverenosti nad zalivom kot posledice pravnega nasledstva (ICJ 1992, 597-598).

Honduras je zaradi zgodovinskega, političnega in geografskega položaja zaliva, povzemajoč primer iz sodne prakse PCIJ, zagovarjal alternativno rešitev kondominiju, režim »skupnih interesov« (*community of interests*) glede navigacijskih pravic. Za razliko od kondominija tak režim predvideva oziroma celo zahteva razmejitev zaliva, s čimer naj bi se tudi preprečilo nadaljnje meddržavne incidente in spore v zalivu ter omogočilo ali pospešilo vsakršne skupne dejavnosti držav v zalivu (ICJ 1992, 602-603).

2.6.3 Odločitev senata

Senat je potrdil, da gre v primeru zaliva Fonseca za zgodovinski zaliv v skupnem lastništvu Hondurasa, Salvadorja in Nikaragve, z izjemo že uveljavljenega teritorialnega pasu vsake udeleženke v obsegu treh milj in razmejitve med Hondurasom in Nikaragvo iz leta 1900, dokler ne stopi v veljavo neka razmejitev obravnavanega območja. Za vode ob črti, ki zapira ustje zaliva, prav tako velja skupno lastništvo (ICJ 1992, 616-617).⁴²

⁴² Salvador je leta 2002 vložil prošnjo za revizijo odločitve, vendar le v delu, ki se je nanašal na kopensko mejo med strankama. Meddržavno sodišče je prošnjo leto kasneje zavrnilo (ICJ 2003, 392-412).

2.6.4 Obrazložitev odločitve

Po pregledu zgodovine zaliva Fonseca in ugotovitvi, da je bil večino svoje zgodovine pod nadzorom ene države in da v njem ni bilo upravnih mej, se je senat v razsodbi posvetil vprašanju, kakšno je bilo stanje ob osamosvojitvi leta 1821. S tem namenom je preučil sodbo CACJ iz leta 1917, pri čemer je potrdil, da razglasitev Fonsece za zgodovinski zaliv ni problematična, težavo pa je predstavljalo število držav, ki si delijo zaliv. Ker je zaliv Fonseca zgodovinski zaliv in posledično predstavlja zaprto morje, je bilo namreč znotraj zaliva potrebno vsem obalnim državam zagotoviti dostop do odprtega morja, zaradi česar naj bi CACJ določilo skupno last nad zalivom. Glede veljavnosti same razsodbe CACJ je bil senat mnenja, da čeprav razsodba zaradi različnih strank v obeh sporih ni mogla veljati za *res judicata*, je sama po sebi še vedno veljavna odločitev pristojnega sodišča. Meddržavnemu sodišču naj razsodba predstavlja precedenčno odločitev oziroma vir prava po četrty točki 38. člena Statuta Meddržavnega sodišča, torej naj pravni status zaliva določi po lastni presoji (ICJ 1992, 589-601).

Kljub tej ugotovitvi je senat sprejel enako odločitev glede pravnega statusa zaliva kot CACJ (ICJ 1992, 601-602). Poleg razlogov, ki so bili zapisani že v razsodbi CACJ, je senat podelitev zgodovinskega naslova utemeljil s tem, da so ga obalne države konsistentno potrjevale, hkrati pa mu ni nobena tretja država nasprotovala (*ibidem*). Glede na to, da je bil zaliv večino svoje zgodovine pod eno državo in da ni bilo nobenih poskusov razmejitve na podlagi načela *uti possidetis* (delna razmejitev med Hondurasom in Nikaragvo namreč ni nikjer nakazala, da je osnovana na tem načelu), je skupno lastništvo zaliva predstavljalo primerno rešitev (*ibidem*). Senat je na podlagi razsodbe CACJ in dolgoletne prakse držav tudi potrdil črto, ki zapira ustje zaliva, ter obe izjemi kondominija, torej tri milje široki teritorialni pas vsake države ter delno razmejitev med Hondurasom in Nikaragvo (ICJ 1992, 604-606). Predlog Hondurasa o režimu skupnih interesov je senat zavrnil, saj kondominij predstavlja »skoraj idealno pravno utelešenje zahtev režima skupnih interesov« (ICJ 1992, 602).

Vode v zalivu je senat razglasil za notranje morske vode (torej ne za teritorialne vode) s posebnim režimom pravice do prehoda, saj morajo prek štirih plovnih poti imeti tretje države dostop do vseh treh obalnih držav zaliva. Tudi če bi prišlo do razmejitve zaliva, bi pravica do neškodljivega prehoda teh voda še vedno obstajala in bi torej v nekem smislu še vedno veljale za notranje vode in ne teritorialno morje posamezne države (ICJ 1992, 605).

Država sicer ne more imeti dveh teritorialnih morij ob eni obali, vendar pa pri priznanem pasu treh milj zaradi posebnih geografskih razmer ne gre za teritorialno morje v

pravem pomenu besede, temveč prej za notranje vode posamezne države. Zato ni bilo ovire za določitev črte, ki zapira zaliv, za temeljno črto in od nje ven meriti teritorialno morje ter ostale pasove. Zaradi prisotnosti kondominija ob tej črti je tudi Honduras upravičen do razglasitve morskih pasov, kar se zdi pravično, saj ima Honduras daleč najdaljšo obalo v zalivu in edino, ki je obrnjena proti oceanu. Območje na zunanji strani zaliva je torej prav tako pod skupnim lastništvom vseh treh držav, ki pa se, če seveda želijo, v okviru mednarodnega prava lahko dogovorijo o njegovi razmejitvi, tako kot tudi o razmejitvi znotraj zaliva Fonseca (ICJ 1992, 606-609).

Razsodbo je senat zaključil s preučitvijo obveznosti odločitve za Nikaragvo, ki je v sporu le intervenirala, ter določil, da razsodba zanjo ni zavezujoča oziroma ni *res judicata*, saj ni bila stranka spora (ICJ 1992, 609-610).

2.6.5 Jurisprudenca

Z odločitvijo senata se ni strinjal sodnik Oda, ki je v svojem nasprotujočem mnenju zanikal obstoj kakršnekoli pravne institucije »več-državnega zaliva« (*pluri-state bay*), hkrati pa zaliv Fonseca po njegovem ni zgodovinski zaliv (ICJ 1992, 733-735).⁴³ Pravni koncepti, ki jih je uporabil senat, naj bi ne spadali v pomorsko mednarodno pravo kot ga razume sodnik Oda, odločitev CACJ leta 1917 pa naj bi prav tako bila napačna (ICJ 1992, 747-757). Znotraj zaliva naj bi bilo veljavno splošno pomorsko mednarodno pravo, po katerem naj bi notranjost zaliva predstavljala seštevek teritorialnih morij treh obalnih držav, kjer naj bi veljala pravica neškodljivega prehoda, do pravične razmejitve pa naj bi se lahko prišlo z uporabo ekvidistance. Honduras naj ne bi bil upravičen do razglasitve kakršnihkoli morskih pasov zunaj zaliva, s pravico neškodljivega prehoda pa naj bi imel zagotovljen dostop do odprtega morja prek teritorialnih morij obeh sosednjih držav (ICJ 1992, 733-735, 758-761).

Strokovnjaki, ki so primer preučevali, so se, kot že omenjeno, večinoma strinjali z odločitvijo CACJ, ki je predstavljala temelj razsodbe senata. Kritike so bile usmerjene predvsem na intervencijo Nikaragve oziroma neobveznost razsodbe zanjo, zaradi česar naj bi nastali številni praktični problemi – čeprav je razsodba podelila pravice Nikaragvi v območju zunaj zaliva, pa le-te niso bile določene (Rottem 1993, 625-626). Poleg tega je precej absurdno, da si na zunanji strani ustja zaliva države delijo območje morskih pasov v dolžini

⁴³ Sodnik Oda je bil prav tako mnenja, da bi morala biti razsodba zavezujoča tudi za Nikaragvo (ICJ 1992, 619-620).

dvesto milj od temeljne črte, ki pa je široka le štirinajst milj (*ibidem*). Rottem (1993, 624-625) je tudi izpostavil, da sta zaradi slabo zapisanega kompromisa Honduras in Salvador vsak po svoje interpretirala nalogo senata, kar naj bi po nepotrebnem zapletlo postopek. Po mnenju Celarja (2002, 242) pa naj bi Meddržavno sodišče s prepustitvijo odločitve o razdelitvi suverenosti nad zalivom državam »/.../ povečalo možnost za nadaljnje spore, namesto da bi to možnost zmanjšalo ali povsem odpravilo.«

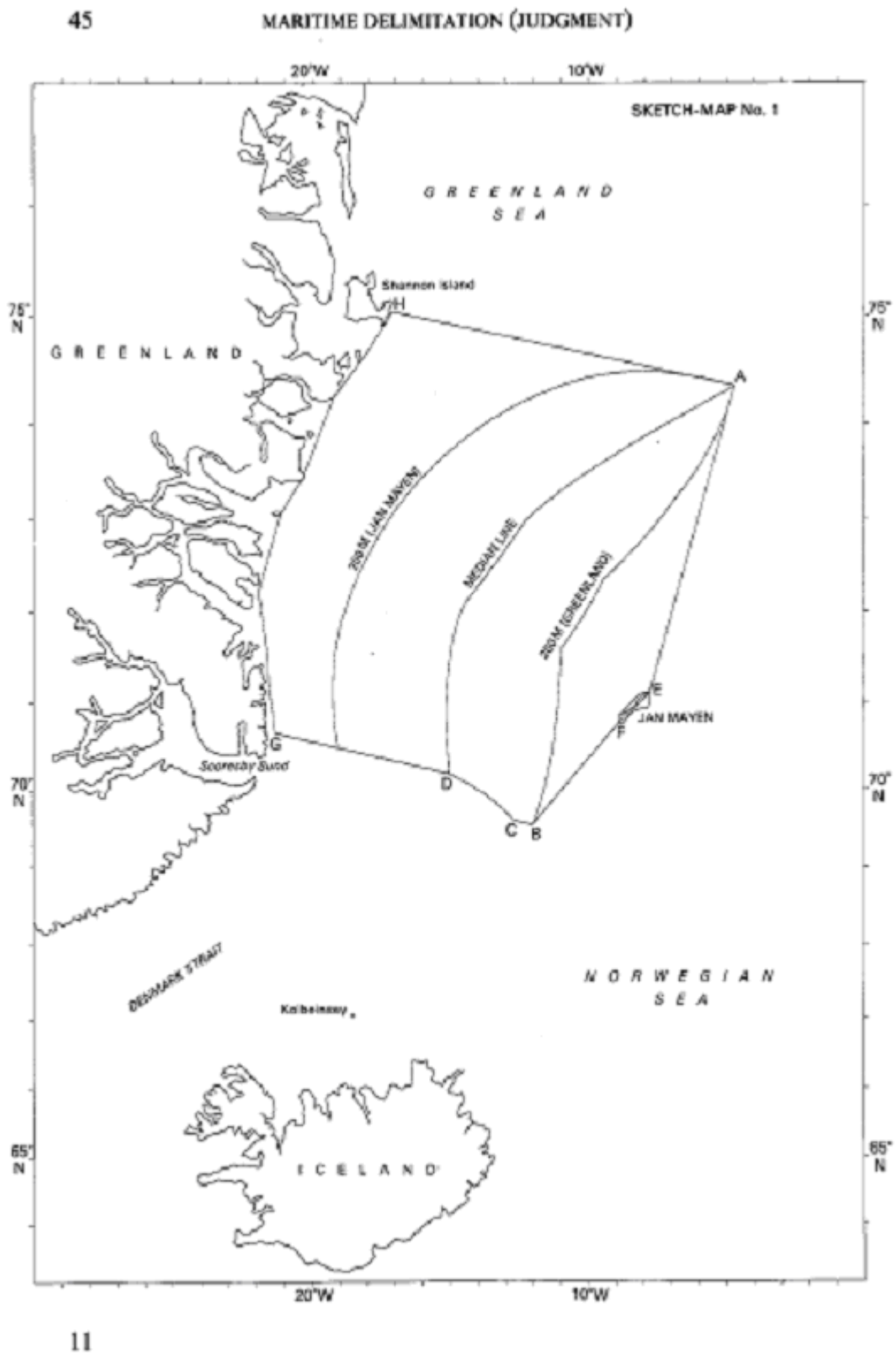
Z vidika situacije med RH in RS je *Salvador/Honduras* zelo zanimiv primer, saj so okoliščine obeh sporov podobne, odločitev senata pa se vrti okoli dveh, za slovensko-hrvaško vprašanje zelo relevantnih pravnih pojmov, namreč zgodovinskega zaliva, ki si ga deli več držav, ter dostopa do odprtih voda, katerega pomembnost je poudaril tudi sodnik Oda v svojem mnenju. S to razsodbo je Meddržavno sodišče »še enkrat potrdilo, da mednarodno pravo posredno, preko načela pravičnosti, stremi k razmejitvam, ki omogočajo državam čim širši dostop do morskih prostorov, ki se raztezajo za njihovim teritorialnim morjem« (Zbačnik in drugi 2008, 77). Pavšek (2008, 61) pa v svojem diplomskem delu ugotavlja, da bi Meddržavno sodišče v primeru Piranskega zaliva lahko uporabilo podobno rešitev kot v *Zalivu Fonseca*.

2.7 Pomorska razmejitev v območju med Grenlandijo in Jan Mayenom (Danska v. Norveška) (1993)

2.7.1 Dejstva

V primeru *Jan Mayen* je območje razmejitve zajemalo 250 milj široko morsko območje med Grenlandijo, ki je del danskega kraljestva, in neobljudenim norveškim otokom Jan Mayen, na katerem se je nahaja le raziskovalna postaja (Slika 2.6) (ICJ 1993, 44-46). Morsko območje je pomembno predvsem kot lovišče kapelanov, drugih naravnih virov pa tam ni (Charney 1994a, 105). Do spora med Dansko in Norveško je prišlo leta 1980, ko sta obe državi razširili svoji ribolovni coni na dvesto milj. Čeprav sta pred tem letom obe spoštovali sredinsko črto med Grenlandijo in Jan Mayenom kot *de facto* mejo, je Danska kot odgovor na domnevno norveško širjenje pristojnosti prek te črte uveljavila pristojnost nad celotno svojo razglašeno ribolovno cono. Po več letih neuspešnih pogajanj je Danska leta 1988 enostransko vložila tožbo proti Norveški na Meddržavnem sodišču, s čimer je to postal prvi primer razmejitve, ki ga stranki Meddržavnemu sodišču nista predložili s posebnim sporazumom (Evans 1994, 697).

Slika 2.6: Zemljevid spornega območja

Vir: ICJ (1993, 45).

2.7.2 Stališča strank

Danska je želela odločitev Meddržavnega sodišča, da je Grenlandija upravičena do polnih dvesto milj ribolovne cone in epikontinentalnega pasu nasproti otoka Jan Mayen, ter da Meddržavno sodišče določi enotno mejno črto med Grenlandijo in Jan Mayenom na razdalji dvesto milj od grenlandske temeljne črte. V primeru, da Meddržavno sodišče zaradi kakršnegakoli razloga ne more določiti te mejne črte, naj v skladu z mednarodnim pravom in predstavljenimi dejstvi poda dispozitivno rzsodbo in določi mejno črto med dansko in norveško ribolovno cono (ICJ 1993, 42-44).

Norveška je nasprotno zavračala Danske zahteve kot neutemeljene in neveljavne in je od Meddržavnega sodišča želela določitev sredinske črte za mejno črto tako med epikontinentalnima pasovoma držav kot tudi med ribolovnima conama (ICJ 1993, 43-44).⁴⁴ Trdila je tudi, da naj bi bila v tem območju razmejitve na sredinski črti že določena, tako z bilateralnim sporazumom leta 1965, ki naj bi odražal 6. člen *Konvencije o epikontinentalnem pasu* leta 1958, kot tudi z dolgoletno prakso obeh držav (ICJ 1993, 48). Poleg tega je Norveška od Meddržavnega sodišča želela deklarativno rzsodbo o temelju razmejitve, na osnovi katere bi stranki lahko nadaljevali pogajanja o razmejitvi (ICJ 1993, 56-57).

Meddržavno sodišče je pri predstavljanju stališč strank izpostavilo težavnost rzsodbe zaradi različnih stališč strank o sami nalogi Meddržavnega sodišča, saj ni bilo posebnega sporazuma, ki bi vseboval nek kompromis o nalogi Meddržavnega sodišča (ICJ 1993, 56-57).

2.7.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je mejni črti ribolovne cone ter epikontinentalnega pasu določilo med sredinsko črto in črto dvesto milj od Grenlandije, območje razmejitve pa pri tem razdelilo na tri sektorje. Najjužnejši sektor, kjer se je nahajala glavna ribolovna cona, je Meddržavno sodišče razdelilo na dva dela enake površine, v drugih dveh sektorjih pa je, ob upoštevanju razlike v dolžinah obal, mejo določilo tako, da je Norveški pripadlo približno dve tretjini območja med sredinsko črto in črto dvesto milj (ICJ 1993, 79-82).

⁴⁴ Čeprav je Norveška določila sredinsko črto za mejo obeh morskih con, je potrebno izpostaviti, da pri tem ni šlo za enotno mejno črto, temveč za dve ločeni, ki pa sta potekali po isti liniji (ICJ 1993, 56-57).

2.7.4 Obrazložitev odločitve

Meddržavno sodišče se je po zapleteni določitvi območja razmejitev, ki je bila potrebna zaradi odsotnosti *compromisa*, posvetilo vprašanju obstoja *de facto* mejnih črt, ki ga je zagovarjala Norveška. Sporazum iz leta 1965, ki naj bi bil določil razmejitve, je Meddržavno sodišče zavrnilo, saj se ni nanašal na območje med Grenlandijo in Jan Mayenom, prav tako pa po mnenju Meddržavnega sodišča Danska s svojim vedenjem ni izražala privoljenja v sredinsko črto razmejitev (ICJ 1993, 48-56). Kasneje (ICJ 1993, 75-77) je Meddržavno sodišče zavrnilo tudi danske argumente glede sporazuma med Norveško in Islandijo, saj se le-ta ni nanašal na pričujoči spor. *Konvencija* iz leta 1958 je bila seveda še vedno zavezujoča za obe stranki (ICJ 1993, 48-56).

Zatem se je Meddržavno sodišče posvetilo vprašanju enotne ali dveh ločenih mejnih črt (ICJ 1993, 56-58). Sklicujoč se na *Zaliv Maine* je dognalo, da ker ni skupne zahteve strank po enotni meji, nima naloge določiti takšno mejo (*ibidem*). Pri vsaki od con je bila tako posledično veljavna različna veja prava – pri razmejitvi epikontinentalnega pasu je bilo potrebno upoštevati 6. člen *Konvencije*, pri ribolovni coni pa ustrezno običajno mednarodno pravo, ki je zahtevalo razmejitve na osnovi načel pravičnosti (*ibidem*). Razmejitve epikontinentalnega pasu je morala torej biti tudi v skladu z običajnim pravom in ne le osnovana na *Konvenciji* (ICJ 1993, 58-59), s čimer je Meddržavno sodišče, kot je izpostavil Kolb (2003, 455-458), združilo pogodbeno pravo (pravilo ekvidistanca/posebne okoliščine) in običajno pravo (načela pravičnosti/relevantne okoliščine), s tem pa omogočilo dve različno utemeljeni mejni črti za dve različni coni, a z istim potekom.

Ker je šlo za nasproti ležeči obali, je bilo pri razmejitvi epikontinentalnega pasu primerno upoštevati 6. člen *Konvencije* in v skladu z njim za začetek določiti sredinsko črto ter preveriti, ali obstajajo posebne okoliščine, zaradi katerih bi jo bilo potrebno prilagoditi. Sredinska črta je bila prav tako primerno izhodišče za razmejitve ribolovne cone, pri čemer se je Meddržavno sodišče sklicevalo na *Zaliv Maine*, kjer *Konvencija* ni bila veljavna, senat pa je, ozirajoč se na nasproti ležeči obali ter na ustrezno običajno pravo, prav tako izhajal iz izhodiščne črte. V nadaljevanju se je Meddržavno sodišče posvetilo posebnim okoliščinam v okviru *Konvencije* ter relevantnim okoliščinam v okviru običajnega mednarodnega prava, ki jih

je, kljub različnemu izvoru, po mnenju Meddržavnega sodišča možno izenačiti, saj oboje stremijo k pravičnemu rezultatu, zlasti v primeru nasproti ležečih obal (ICJ 1993, 59-63).⁴⁵

Čeprav v splošnem metoda ekvidistance pri nasproti ležečih obalah vodi do ustrezne rešitve, naj bi sredinska črta v tem primeru zaradi izjemne razlike v dolžini obal ne bila pravična, zato jo je bilo potrebno premakniti bliže otoku Jan Mayen, vendar ne na dansko črto dvesto milj.⁴⁶ Pri tem se je Meddržavno sodišče sklicevalo tudi na odločitev v primeru *Epikontinentalni pas v Severnem morju*, kjer je izjavilo, da Meddržavno sodišče pri razmejitvi ne more na novo dodeliti nekega območja (poglavje 2.2.4). Tudi pravičen dostop do južnega dela območja razmejitve, kjer se nahajajo zaloge kapelanov, je zahteval premik meje proti vzhodu (ICJ 1993, 65-72).

Argument o prisotnosti plavajočega ledu v območju, ki naj bi onemogočal plovbo ter tako zmanjšal dejansko območje, ki bi pripadlo Danski, je Meddržavno sodišče zavrnilo, saj led ni oviral dostopa do južne ribolovne cone. Zavrjnjeni so bili tudi družbeno-gospodarski dejavniki, saj, tako kot piše že v odločitvi *Libija/Malta*, razmejitev morskega območja temelji na pravu ter z njim povezanimi geografskimi okoliščinami, velikost Jan Mayena oziroma drugi družbeno-gospodarski dejavniki pa pri tem niso bili pomembni. Tudi vprašanje varnosti je bilo v tej situaciji nerelevantno, saj mejna črta, ki jo je nameravalo določiti Meddržavno sodišče, ne bi potekala tako blizu ene ali druge obale, da bi ogrožala katero izmed strank (ICJ 1993, 72-75).

Meddržavno sodišče je odločitev zaključilo z določitvijo mejne črte, in sicer vzhodno od sredinske črte med Grenlandijo in Jan Mayenom (ICJ 1993, 79-81).

2.7.5 Jurisprudenca

Izmed petnajstih sodnikov je odločitvi, predvsem glede uporabe izhodiščne sredinske črte (ICJ 1993, 305-306), nasprotoval samo sodnik Fischer, osem sodnikov pa je podalo ločeno mnenje, v katerih so komentirali oziroma kritizirali veliko različnih vidikov pričujoče odločitve. Ker večinoma niso neposredno relevantna za raziskovalna vprašanja tega dela, se vanje ne bom poglobil, izpostavil bi le, da je več sodnikov uvrstilo družbeno-gospodarske dejavnike med relevantne oziroma posebne okoliščine, ki lahko vplivajo na razmejitev (ICJ 1993, 116, 301, 309-311).

⁴⁵ Pri nasproti ležečih obalah tako običajno pravo kot tudi 6. člen *Konvencije* namreč predvidevata sredinsko črto kot izhodišče za doseg pravičnega izida (ICJ 1993, 62).

⁴⁶ Razmerje med norveško in dansko obalo na relevantnem odseku je namreč 1:9 (ICJ 1993, 65).

Resda so bile splošne družbeno-gospodarske okoliščine zavrnjene, vendar pa je več avtorjev v obravnavi pomena dostopa do južnega, ribolovnega dela območja videlo premik k večjemu upoštevanju gospodarskih dejavnikov (Charney 1994a, 109; Churchill 1994, 21-23; Kolb 2003, 468). Po Kolbovem mnenju (2003, 448) se je Meddržavno sodišče s tem »/.../ pokazalo za bolj naklonjeno upoštevanju tega, kar je v samem jedru pomorske razmejitve, torej ekonomska vprašanja.« Nasprotno je Charney (1994b, 239-240) to videl kot neželjeno novost primera, ki bi lahko upočasnila razvoj bolj stalnega prava in spodbujala hujše konflikte. Po njegovem naj bi bilo bolj smotrno ločiti vprašanja povezana z naravnimi viri, okoljem in podobnim od razmejitve (*ibidem*).

Strokovna javnost je na splošno odobraval odločitev Meddržavnega sodišča, še posebej pa se je strinjala z združitvijo pogodbenega in običajnega mednarodnega prava (Kolb 2003, 492). Kritizirano je bilo predvsem pomanjkljivo pojasnilo končne mejne črte (Evans 1994, 704), kar za odločitve Meddržavnega sodišča niti ni presenetljivo (Churchill 1994, 25-27), ter spodbujanje držav k čim večjim zahtevam (Evans 1994, 702).⁴⁷ Za pomemben prispevek je bila označena tudi potrditev uporabe ekvidistance oziroma sredinske črte pri razmejitvi nasproti ležečih obal (Charney 1994b, 245; Churchill 1994, 28).

Četudi gre zopet za primer, ki je geografsko gledano precej drugačen od slovensko-hrvaškega spora, je vseeno zanimiv glede razvoja mednarodnega prava, ki ga vsebuje, ter širšega pojmovanja možnih posebnih okoliščin, zlasti družbeno-gospodarskih. Kljub temu da je Meddržavno sodišče upoštevalo samo ribolovni dejavnik, po mnenju Šebenikove (2007, vii) »/.../ lahko sklepamo, da /Meddržavno s/odišče dopušča vpliv tistih gospodarskih dejavnikov, ki so vezani na naravne vire, ne pa tudi drugih socialnih ali gospodarskih elementov.«

2.8 *Pomorska razmejitev in teritorialna vprašanja med Katarjem in Bahrajnom (Katar v. Bahrajn) (2001)*

2.8.1 Dejstva

Korenine dolgotrajnega in zapletenega spora med Katarjem in Bahrajnom so segale v sam konec osemnajstega stoletja (ICJ 2001, 54-62), jedro spora pa je bil dostop do naravnih

⁴⁷ Če bi Norveška namreč za mejno črto namesto sredinske zagovarjala črto dvesto milj od svoje obale, bi prišlo do precej drugačnega rezultata (Evans 1994, 702).

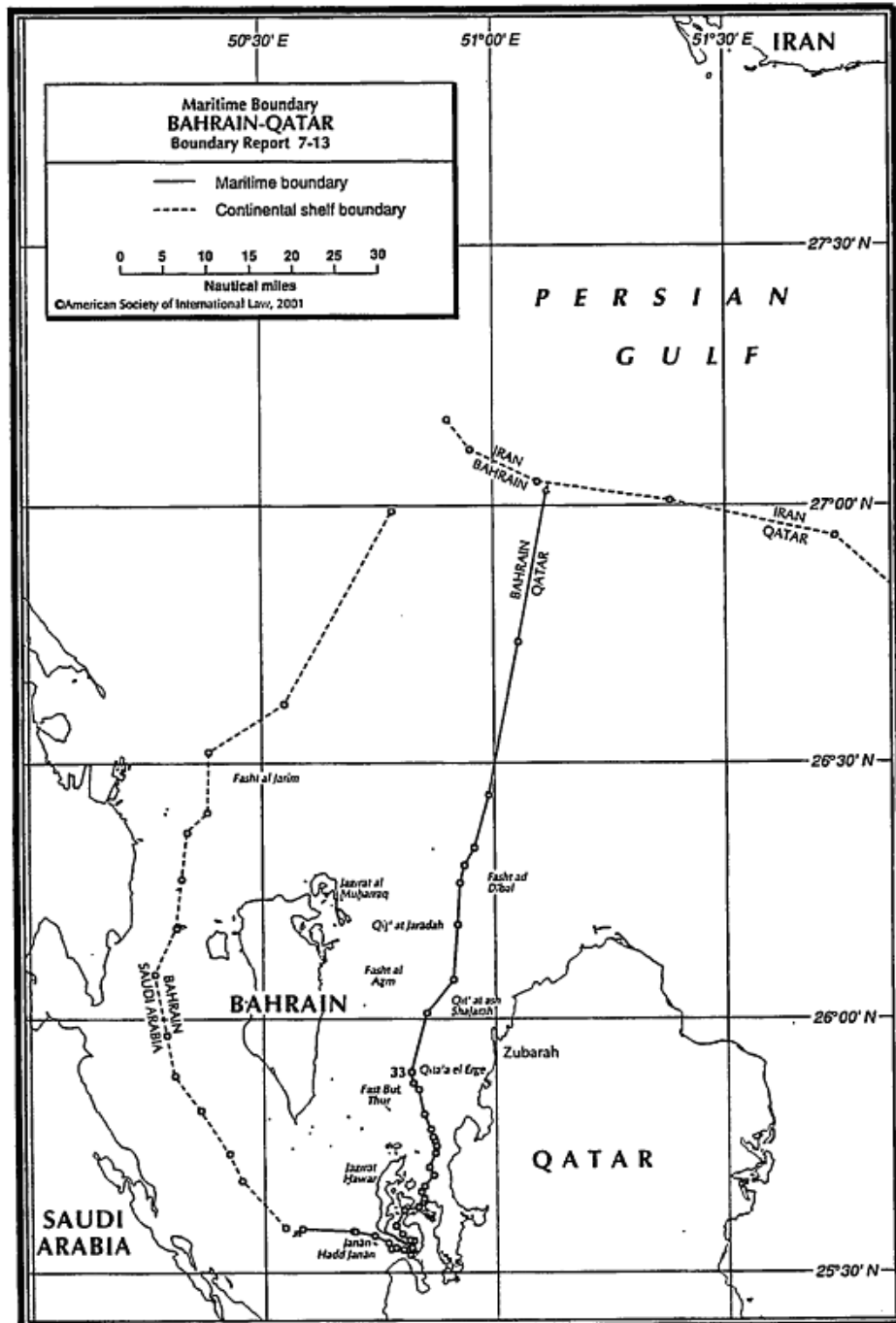
virov oziroma nafte, čeprav je Evans (2002, 218) v svoji analizi primera ugotovil, da v odločitvi ni skoraj nobene omembe teh dejavnikov.

Za razumevanje primera je potrebno izpostaviti predvsem »dobre usluge« kralja Savdske Arabije v letih od 1976 do 1991 (ICJ 2001, 62-64). Čeprav to posredovanje ni uspelo razrešiti spora, sta se državi uspeli dogovoriti o tako imenovani »Bahrajnski formuli«, sporazumom, s katerim sta definirali nalogo Meddržavnega sodišča, na katerega se lahko obrneta, če dobre usluge do maja 1991 ne ponudijo rešitve (*ibidem*). V Bahrajnski formuli je bilo zapisano, da državi »././ prosita Meddržavno sodišče, naj razreši katerikoli spor oziroma ozemeljsko pravico oziroma drugi naslov ali interes, ki je lahko predmet njunega nestrinjanja; ter naj določi enotno pomorsko razmejitev njunih morskih območij – morskega dna, podzemlja ter vodnega stebra nad njim« (ICJ 2001, 63). Julija 1991 je Katar tako na Meddržavnem sodišču vložil postopek proti Bahrajnu, in čeprav je Bahrajn sprva spodbijal pristojnost Meddržavnega sodišča, je postopek po popravku katarske vloge stekel (Evans 2002, 709).

Meddržavno sodišče je poleg pomorske razmejitve med državama moralo odločiti še o suverenosti in statusu več otokov ter plitvin in dela Katarskega polotoka (Evans 2002, 709), pri čemer je za to delo zanimiva predvsem razmejitev. Obe državi ležita v južnem delu Perzijskega zaliva (Slika 2.7). Katarski polotok se razteza severno v zaliv, Bahrajn, ki ga sestavlja več otokov, otočkov in plitvin, pa leži zahodno od njega, med polotokom in celinsko obalo Savdske Arabije. Sporni del polotoka, Zubarah, se nahaja na severozahodu, nasproti glavnega otoka Bahrajna, sporni otoki Hawar pa jugovzhodno od njega, blizu srednjega dela zahodne obale Katarskega polotoka. Otok Janan leži severozahodno od otoka Hawar, plitvini Fasht ad Dibal in Qit'at Jaradah pa severovzhodno od glavnega otoka Bahrajna (ICJ 2001, 52-54).

Slika 2.7: Zemljevid spornega območja (z vrisano končno mejo)

Map prepared for Report No. 7-13, of IV INTERNATIONAL MARITIME BOUNDARIES
(Jonathan I. Charney & Robert W. Smith eds., forthcoming).

Vir: Evans (2002, 711).

2.8.2 Stališča strank

Vsaka od strank je zahtevala suverenost nad vsemi spornimi območji in te trditve podprla z vrsto dokazov in dokumentov o izvajanju suverenosti v preteklosti (ICJ 2002, 49-52). Druga drugi sta spodbijali zahteve, na podlagi svojih trditev pa je vsaka oblikovala tudi predlog enotne morske mejne črte (*ibidem*). Obe državi sta pri tem kot izhodišče uporabili ekvidistanco, razlikovali pa sta se glede upoštevanih temeljnih črt (Kolb 2003, 540).

Katar je pri določanju temeljnih črt zagovarjal pristop »celina do celine« (*mainland to mainland*), od Katarskega polotoka in otoka Hawar na katarski strani do treh glavnih otokov Bahrajna, ki naj po mnenju Katarja ne bi bil arhipelag. S tem naj bi bil vpliv manjših otokov in drugih morskih tvorb zanemarjen, sredinsko črto pa naj bi se določilo z uporabo črte visoke vode. Bahrajn si je po drugi strani pripisal status *de facto* arhipelaga in posledično nasprotoval omejitvi na tri »glavne« otoke, saj naj bi s tem prišlo do preoblikovanja geografije. Točke za določitev temeljnih črt naj bi se tako nahajale na vseh morskih tvorbah, nad katerimi ima Bahrajn suverenost, v skladu s 47. členom UNCLOS pa naj bi jih povezovalle ravne temeljne črte, na osnovi običajnega mednarodnega prava določene s črto nizke vode (ICJ 2001, 94-96).⁴⁸ Državi sta se razlikovali tudi glede dveh plitvin, Qit'at Jaradah in Fasht ad Dibal, katerih status bi lahko vplival na razmejitvev. Za Qit'at Jaradah je Katar trdil, da naj bi bila le vzboklina ob oseki (*low-tide elevation*), Bahrajn pa, da naj bi šlo za otok. Glede Fasht ad Dibal sta stranki soglašali, da naj bi veljala za vzboklino ob oseki, vendar je bil Katar v nasprotju z Bahrajnom mnenja, da naj si takih vzboklin ne bi bilo mogoče prilastiti kot ozemlje (ICJ 2001, 98-100).

2.8.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je Katarju dodelilo suverenost nad Zubarahom, otokom Janan in plitvino Fasht ad Dibal, Bahrajnu pa nad otoki Hawar ter Qit'at Jaradah, ki je v tej odločitvi dobil status otoka (ICJ 2002, 116-118). Katarska plovila imajo v skladu z običajnim mednarodnim pravom pravico do neškodljivega prehoda teritorialnega morja, ki loči hawarske od drugih otokov Bahrajna (*ibidem*). Pomorsko razmejitev med državama je Meddržavno sodišče določilo s prilagojeno sredinsko črto (Plant 2002, 198).

⁴⁸ Pri elementih morske pokrajine gre za vse možne vzbokline,

2.8.4 Obrazložitev odločitve

Po določitvi suverenosti nad Zubarahom, otoki Hawar in otokom Janan se je Meddržavno sodišče osredotočilo na vprašanje razmejitve morskega območja. Ker med državama ni bilo veljavne pogodbe glede pomorskega mednarodnega prava, je vir prava predstavljalo običajno mednarodno pravo (za čigar del sta obe državi priznavali večino relevantnih členov UNCLOS), Meddržavno sodišče pa je ločilo dva sektorja razmejitve. V južnem, kjer sta bili nasproti ležeči obali držav zelo blizu druga drugi, je bila naloga Meddržavnega sodišča razmejitev teritorialnih morij, v severnem sektorju, kjer sta obali za potrebe razmejitve ležali druga ob drugi, pa je imelo nalogo razmejiti epikontinentalna pasova ter IEC (ICJ 2001, 91-93).

V južnem sektorju je bilo tako v skladu s 15. členom UNCLOS za razmejitev teritorialnega morja veljavno pravilo ekvidistanca/posebne okoliščine, pri čemer pa je težavo predstavljalo pomanjkanje definiranih temeljnih črt, saj sta stranki šele v tekočem postopku predlagali približne temeljne črte, ki naj bi se jih uporabilo (ICJ 2001, 94).

Meddržavno sodišče je sprva izjavilo, da ni njegova naloga ugotoviti ali Bahrajn je ali ni arhipelag, v vsakem primeru pa je odločitev Meddržavnega sodišča zavezujoča za obe državi. V skladu z mednarodnim pravom temeljno črto običajno predstavlja črta nizke vode. Ob upoštevanju, da kopno dominira morju, je bilo najprej potrebno določiti relevantne kopenske gmote, pri čemer imajo otoki, ne glede na velikost, po 121. členu UNCLOS enak status in pravice kot druga kopenska ozemlja. Posledično se je Meddržavno sodišče v nadaljevanju ukvarjalo z vprašanjem, kateri otoki spadajo pod suverenost Bahrajna, predvsem pa je bil pri tem vprašljiv status Qit'at Jaradah in Fasht ad Dibal. Po preučitvi dejstev in definicije otoka po UNCLOS je Meddržavno sodišče Qit'at Jaradah označilo za otok pod Bahrajnom. Ker Fasht ad Dibal leži v območju, kjer se teritorialni morji strank prekrivata, nikakor ne bi mogel biti uporabljen za določitev temeljne črte, v nobenem primeru pa vzbokline ob oseki ne morejo predstavljati točke za določitev temeljne črte. Bahrajnu Meddržavno sodišče ni dovolilo uporabiti ravnih temeljnih črt, saj ne izpolnjuje kriterijev za status arhipelaga, niti ni tega statusa nikoli izrecno zahteval (ICJ 2001, 96-104).

Meddržavno sodišče je nadaljevalo z vprašanjem, ali v južnem sektorju obstajajo posebne okoliščine, zaradi katerih bi bilo potrebno prilagoditi sredinsko črto. Po primerjavi sredinskih črt, do katerih bi prišlo ob različnem upoštevanju nekaterih morskih plitvin, je Meddržavno sodišče ugotovilo, da je potrebno popraviti sredinsko črto zaradi obstoja določenih otočkov, zatem pa določilo končno razmejitev južnega sektorja. Ker Bahrajn ni smel

uporabiti ravnih temeljnih črt in ker morski območji Katarja severno in južno od otokov Hawar povezuje le ozek, težko ploven kanal, ima Katar, tako kot tudi plovila tretjih držav, pravico do neškodljivega prehoda teritorialnega morja Bahrajna med temi otoki in drugimi bahrajnskimi otoki (ICJ 2001, 104-110).

Razmejitev severnega sektorja je Meddržavno sodišče, sledeč prejšnji praksi, pričelo s sredinsko črto, znova pa je potrdilo ozko povezanost pravil ekvidistanca/posebne okoliščine in načela pravičnosti/relevantne okoliščine (ICJ 2001, 110-111). Kot posebne okoliščine je Meddržavno sodišče priznalo le štrlino Fasht al Jarim, katere polno priznavanje bi nesorazmerno in nepravilno premaknilo sredinsko črto, zato se te štrline pri končni razmejitvi ni upoštevalo (ICJ 2001, 114-115).

Preostale tri posebne okoliščine, ki sta jih predlagali stranki, je Meddržavno sodišče zavrnilo. Bahrajn je namreč kot posebno okoliščino zagovarjal določena nabirališča biserov, ki naj bi jih imel že več let v lasti, vendar je Meddržavno sodišče ugotovilo, da se je izkoriščanje teh območij prenehalo pred več kot pol stoletja, nikoli pa tudi ni bilo ekskluzivno v lasti Bahrajna, temveč so tam bisere nabirali tudi prebivalci Katarja. Katar je po drugi strani izpostavil odločitev VB iz leta 1947, ki je razdelila morsko dno, in razliko v dolžinah obal, vendar odločitve VB nobena od strank ni sprejela kot zavezujoče, poleg tega pa je razdelila le morsko dno in ne tudi vodni stolp nad njim, razlika v dolžinah obal pa se je zmanjšala, zatem ko je Meddržavno sodišče otoke Hawar dodelilo Bahrajnu (ICJ 2001, 112-114).

Odločitev se je zaključila z natančno določitvijo mejne črte med državama (ICJ 2001, 115-116).

2.8.5 Jurisprudenca

Kar zadeva razmejitev morskega območja so nasprotujoče mnenje podali štirje sodniki, sodnik Oda pa je podal ločeno mnenje, v katerem je med drugim zapisal, da je Meddržavno sodišče pri razmejitvi teritorialnega morja napačno uporabilo pravilo, ki je stopilo v veljavo, ko je bil obseg teritorialnega morja namesto zdajšnjih dvanajst milj le tri milje. Pravilo ekvidistanca/posebne okoliščine je bilo omenjeno predvsem v povezavi z razmejitvijo epikontinentalnega pasu (ICJ 2001, 128-132).

Sodniki Bedjaoui, Ranjeva in Koroma so podali skupno nasprotujoče mnenje, v katerem so kritizirali Meddržavno sodišče, ker da je zanemarilo vpliv svoje končne razmejitve na plovne in gospodarske vidike oziroma na status raznih morskih režimov območja. Kot

primer so navedli ločitev severnega in južnega dela katarskega polotoka s tem, ko je Meddržavno sodišče otoke Hawar dodelilo Bahrajnu. Čeprav je poskušalo popraviti nastali položaj s pravico do neškodljivega prehoda, naj bi bile možnosti plovbe po zahodni strani Katarskega polotoka ogrožene, zato naj bi bila boljša rešitev določitev otokov Hawar za enklavo in vzpostavitev posebnega koridorja s pripadajočimi pravicami v delu bahrajnskega morja med enklavo in glavnim bahrajnskim otokom (ICJ 2001, 195-200).

Sodniki so kritizirali tudi temeljne črte, ki naj ne bi bile pravično postavljene, saj naj bi nekaterim majhnim, nepomembnim značilnostim dale preveč pomena, zaradi česar naj bi bila sredinska črta premaknjena preveč zahodno in naj ne bi spoštovala dejanske oblike kopnega (ICJ 2001, 202, 206). Temu je pritrdil tudi sodnik Torres Bernárdez v svojem obsežnem nasprotujočem mnenju in nadaljeval, da posledično »relevantne obale Bahrajna« za merjenje sredinske črte sploh naj ne bi bile prave obale, tako kot tudi sredinska črta na osnovi teh temeljnih črt naj ne bi bila sredinska črta v pravem pomenu besede, temveč nekaj drugega. Namesto da bi kopno dominiralo morju, naj bi se zgodilo ravno obratno, končna rešitev pa naj ne bi bila pravična (ICJ 2001, 422-425, 431-434).

Glede posebnih okoliščin je Torres Bernárdez izpostavil, da naj bi bilo potrebno upoštevati britansko razmejitev iz 1947 in razliko v dolžinah obal, poleg tega pa se ni strinjal še z vlogo obravnavanih plitvin. Tako kot Bedjaoui, Ranjeva in Koroma je bil tudi on mnenja, da naj bi bilo za pravično rešitev otoke Hawar potrebno določiti za enklavo (ICJ 2001, 428-429, 435-444).

Po Pavšku (2008, 44) je primer *Katar v. Bahrajn* doživel »/.../ množičen odziv med strokovnjaki pomorskega mednarodnega prava.« Kolb (2003, 536-539) in Tanaka (2003, 76-78) sta izpostavila zlasti (ponovno) prevlado ekvidistance, ki naj bi postala splošno pravilo razmejitve tako pri nasproti ležečih kot tudi pri sosednjih obalah, s tem pa naj bi se zopet začela posvečati posebna pozornost določanju temeljnih črt. Pravilo načela pravičnosti/relevantne okoliščine je povsem izginilo, prišlo pa naj bi tudi do zatona načela sorazmernosti dolžine obal (Kolb 2003, 536-539). Kolb (2003, 547) je izpostavil tudi zavezanost Meddržavnega sodišča k čimbolj preprosti mejni črti. Evans (2002, 716-718) je pri analizi odločitve prav tako poudaril pomembnost ekvidistance v primerjavi s posebnimi okoliščinami, kritično pa je dodal, da Meddržavno sodišče pri razmejitvi južnega sektorja kot že mnogokrat poprej ni nudilo ustrezne razlage, zakaj je končno črto potegnilo, tako kot jo je. Zanimiva naj bi bila tudi zavezanost, čeprav previdna in preiščljena, k določilom UNCLOS tudi pri odločanju v okviru običajnega mednarodnega prava (*ibidem*). Plant (2002, 207-209) je prav tako izpostavil pomanjkljivo pojasnilo končne črte, vseeno pa je pozdravil odločitev, saj

je rešila spor med strankama: »/.../ rešitev »težkega primera«, ki ni povsem v skladu s prejšnjo sodno prakso oziroma je deloma določena skoraj *ex aequo et bono* (...), je vseeno dobrodošla, če pomiri sprti stranki in naredi najmanj možne škode splošnemu mednarodnemu pravu.«

Primer *Katar v. Bahrajn* je za to delo zanimiv zaradi vrnitve ekvidistance kot glavnega pravila razmejitve, pri čemer seveda ne gre pozabiti prilagoditev sredinske črte na podlagi posebnih okoliščin, nudi pa tudi podroben vpogled v mednarodnopravni okvir, znotraj katerega se odvija razmejitev z metodo ekvidistance oziroma izpostavlja različne dejavnike, ki jih je pri tem potrebno preučiti. Omeniti velja še idejo koridorja, ki se je pojavila v skupnem mnenju treh nasprotujočih sodnikov, tudi v odločitvi pa je bila posebna pozornost namenjena zagotovitvi nemotenega prehoda Katarja skozi bahrajnsko teritorialno morje.

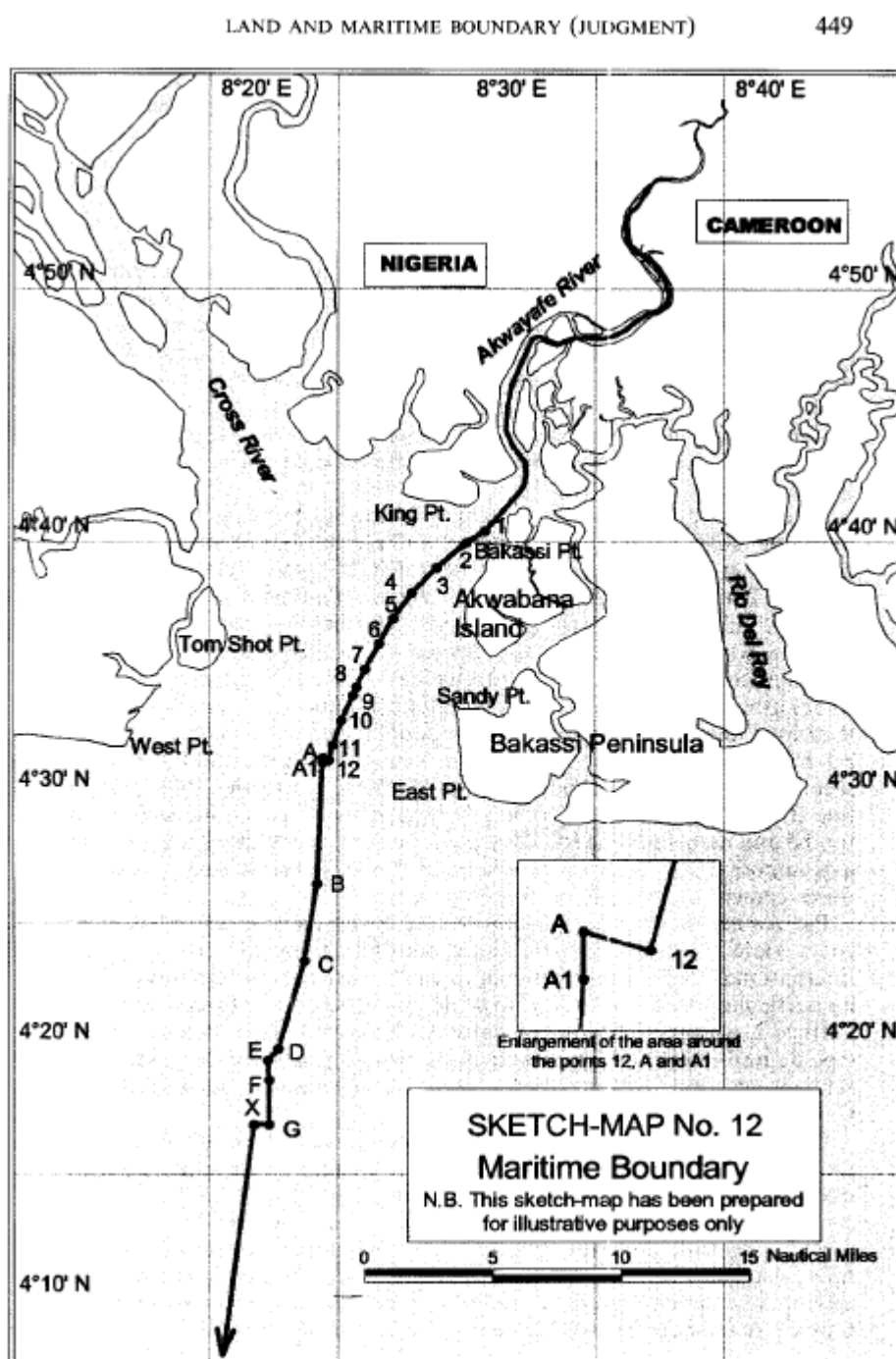
2.9 *Kopenska in morska meja med Kamerunom in Nigerijo (Kamerun v. Nigerija, intervencija Ekvatorialne Gvineje) (2002)*

2.9.1 Dejstva

Tako kot pri primeru *Salvador/Honduras* je vprašanje pred Meddržavnim sodiščem tudi v tem primeru poleg morske obsegalo še kopensko razmejitev. Čeprav je vprašanje kopenske meje izviralo že iz devetnajstega stoletja, je problem morske meje prišel na plan šele po osamosvojitvi obeh držav izpod VB leta 1960 (ICJ 2002, 330, 333-334). Aprila 1971 je skupna komisija za razmejitev z deklaracijo Yaoundé II določila mejo do razdalje treh navtičnih milj, ki sta jo državi štiri leta kasneje z deklaracijo vodij obeh držav v kraju Maroua podaljšali do tako imenovane »točke G« (Slika 2.8) (ICJ 2002, 333-334). Marca 1994 je Kamerun na Meddržavnem sodišču začel postopek zoper Nigerijo glede suverenosti nad polotokom Bakassi, zraven pa je Meddržavno sodišče prosil še za določitev meje med državama naprej od točke G v izogib nadaljnjim incidentom. Nigerija je pristojnost Meddržavnega sodišča in veljavnost prošnje sicer spodbijala, vendar Meddržavno sodišče njenih pritožb ni priznalo, medtem ko je prošnji Ekvatorialne Gvineje za intervencijo pri odločitvi glede pomorske razmejitve ugodilo, saj je zaradi zapletene geografske situacije prišlo do vprašanja pravic in interesov tretjih držav (Tanaka 2004, 371-372).⁴⁹

⁴⁹ Eno izmed osmih točk, na podlagi katerih je Nigerija spodbijala pristojnost Meddržavnega sodišča in veljavnost postopka, je Meddržavno sodišče obravnavalo in zavrnilo šele v končni odločitvi primera. Po mnenju Meddržavnega sodišča namreč ni imela značaja izključno predhodnega ugovora (ICJ 1998, 322-325).

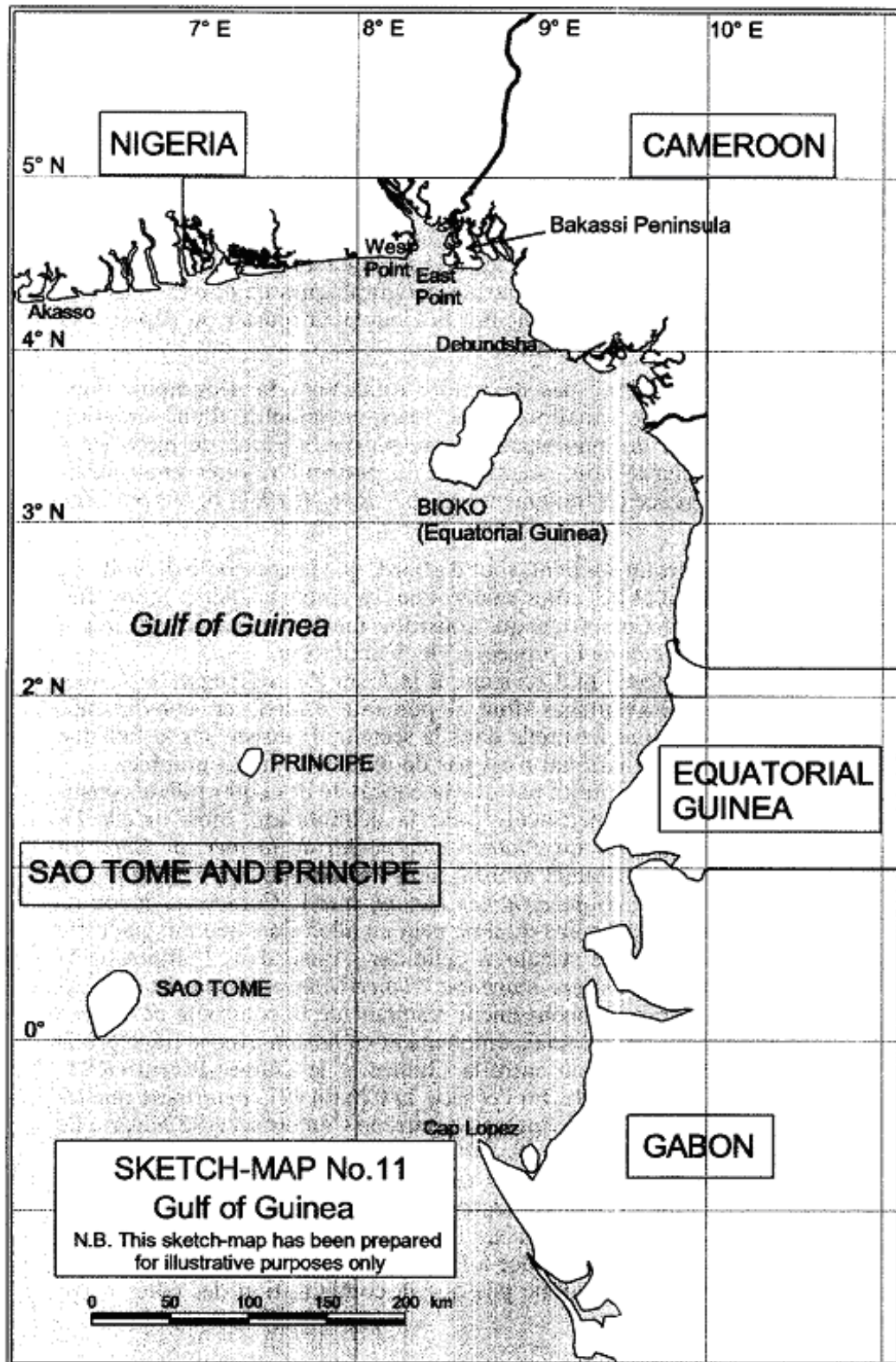
Slika 2.8: Zemljevid spornega območja – polotok Bakassi (z vrisano končno mejo)

Vir: ICJ (2002, 449).

Kamerun in Nigerija ležita druga ob drugi na obali Gvinejskega zaliva, ki je konkavne oblike, stranki pa si ga delita s tretjimi državami (Slika 2.9). Otok Bioko, ki spada pod Ekvatorialno Gvinejo, leži nasproti obal strank (ICJ 2002, 330).

Slika 2.9: Zemljevid spornega območja – Gvinejski zaliv

Vir: ICJ (2002, 444).

2.9.2 Stališča strank

Kamerun je v svoji vlogi glede pomorske razmejitve prosil Meddržavno sodišče, naj potrdi delno mejo iz let 1971 in 1975 ter mejo, ki jo je predlagal Kamerun v območju od točke G do zunanjega roba morskih območij, ki pripadajo strankama v skladu z mednarodnim pravom (ICJ 2002, 326). Območje razmejitve je Kamerun tako razdelil na dva sektorja, prvega od ustja reke Akwayafe do točke G, kjer naj bi razmejitev potekala na osnovi več mednarodnih dogovorov med strankama, in drugega, kjer naj bi šlo za klasičen primer razmejitve IEC in epikontinentalnega pasu med državama s sosednjima obalama, pri čemer naj bi morala razmejitev ob upoštevanju posebnih geografskih okoliščin in pravic tretjih držav voditi do pravičnega rezultata. (ICJ 2002, 431-432).

Nigerija je ugovarjala temu predlogu in trdila, da naj Meddržavno sodišče ne bi imelo pristojnosti nad zahtevo Kameruna dlje od točke, kjer ta zahteva doseže vode, ki jih od Kameruna terja Ekvatorialna Gvineja, oziroma da naj bi bila ta zahteva nesprejemljiva. Nadalje naj bi bila zahteva Kameruna o morski meji na osnovi globalne delitve morskih območij v Gvinejskem zalivu nesprejemljiva oziroma naj ne bi imela osnove v pravu, stranki pa naj bi bili v skladu z UNCLOS zavezani k predhodnim pogajanjem z namenom doseganja pravične razmejitve morskih območij ob upoštevanju obstoječih pravic do izkoriščanja in raziskovanja epikontinentalnega pasu ter zahtev tretjih držav (ICJ 2002, 328).

Če naj bi bila zahteva Kameruna po pomorski razmejitvi sprejemljiva, se je Nigerija na predpostavki svoje suverenosti nad polotokom Bakassi zavzemala za razmejitev po sredinski črti delte Rio del Ray, zatem pa v skladu z načelom ekvidistance do sečišča s sredinsko črto med državama in Ekvatorialno Gvinejo (ICJ 2002, 329). V primeru, da bi Meddržavno sodišče suverenost nad polotokom dodelilo Kamerunu, naj bi razmejitev v prvem sektorju upoštevala tamkajšnje obstoječe naftne izvire in instalacije in naj ne bi spreminjala *statusa quo*. V vsakem primeru je Nigerija spodbijala veljavnost obstoječe delne razmejitve in želela povsem novo razmejitev na celotnem obsegu morske meje med državama (ICJ 2002, 426-427).

Ekvatorialna Gvineja je od Meddržavnega sodišča želela, naj ne razmejuje območja, ki leži bliže njej kot pa strankama, torej naj razmejitev nujno ne seže dlje od sredinske črte med otokom Bioko in kopnim, Meddržavno sodišče pa naj tudi ne poda mnenja, ki bi lahko prejudiciralo položaj Ekvatorialne Gvineje v okviru pogajanj o pomorski razmejitvi z njenimi sosedami (ICJ 2002, 329-330).

2.9.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Suverenost nad spornim polotokom Bakassi je Meddržavno sodišče dodelilo Kamerunu. Pri odločitvi glede pomorske razmejitve je potrdilo delno mejno črto, ki sta jo določili stranki v letih 1971 in 1975, ter na podlagi rahlo popravljene črte enake razdalje določilo enotno mejno črto v območju za točko G (ICJ 2002, 455-457; Tanaka 2004, 376).

2.9.4 Obrazložitev odločitve

Meddržavno sodišče je sprva obravnavalo argumenta Nigerije, da naj ne bi smelo odločati o pomorski razmejitvi, saj naj bi le-ta vplivala na območja tretjih držav, poleg tega pa naj ne bi bil izpolnjen pogoj o predhodnih pogajanjih, predvsem v območju za točko G. Odločilo je, da čeprav ne sme odločati o zahtevah, ki bi vplivale na pravice tretjih držav, lahko kljub temu znotraj te omejitve določi razmejitev med strankama. Glede pogajanj je Meddržavno sodišče odločilo, da UNCLOS ne določa, da se morajo pogajanja med državama končati uspešno, če le potekajo v dobri veri, čemur so ustrezala pogajanja med strankama v sedemdesetih letih (ICJ 2002, 417-424).

V nadaljnji obravnavi zahtev strank glede same razmejitve se je Meddržavno sodišče osredotočilo na mejo v prvem sektorju (ICJ 2002, 424-427). Ker je suverenost nad Bakassijem pripadla Kamerunu, argumenti Nigerije o meji v Rio del Ray niso bili relevantni (*ibidem*). Čeprav je Nigerija spodbijala veljavnost deklaracij Yaoundé II in Maroua, je Meddržavno sodišče potrdilo veljavnost slednje, ki je vsebovala tudi razmejitev določeno v Yaoundé II. Kljub temu da deklaracija Maroua ni bila nikoli ratificirana, je namreč po mnenju Meddržavnega sodišča s podpisom nigerijskega predsednika stopila v veljavo. Slednje tudi ni bilo v nasprotju z običajnim mednarodnim pravom in *Dunajsko konvencijo o pogodbenem pravu*, nič v vedenju strank pa tudi ni predstavljalo razloga za neveljavnost deklaracije. Obstoječa delna razmejitev je bila torej veljavna, posledično pa so bili argumenti Nigerije glede naftnih vrelcev brezpredmetni (ICJ 2002, 429-431).

Po podrobni predstavitvi argumentov obeh strank ter Ekvatorialne Gvineje glede meje v drugem sektorju je Meddržavno sodišče ugotovilo, da je pred njim naloga določiti pravično enotno mejno črto morskih pasov strank izven njunih teritorialnih morij (ICJ 2002, 431-440). Sklicujoč se na svojo sodno prakso, je za primerno metodo razmejitve izbralo načela

pravičnosti/relevantne okoliščine, »/.../ ki je zelo podobna metodi ekvidistance/posebnih okoliščin pri razmejitvi teritorialnega morja« (ICJ 2002, 441). Sprva je Meddržavno sodišče torej določilo temeljne točke in posledično črto enake razdalje, nato pa je preverilo, ali obstajajo dejavniki, zaradi katerih bi bilo za pravično končno mejo to črto potrebno prilagoditi (*ibidem*).

Meddržavno sodišče je zavrnilo argument Kameruna, da naj bi bilo potrebno upoštevati obalo Gvinejskega zaliva od Nigerije do Gabona. Razmejitev med strankama se je namreč lahko določilo samo ob upoštevanju točk na obalah teh dveh držav, ne pa tudi tretjih. Kot temeljni točki za odmero črte enake razdalje je Meddržavno sodišče določilo najbolj južni točki na črti nizke vode vsake strani estuarja rek Akwayafe in Cross (ICJ 2002, 442-443).⁵⁰

Pri iskanju možnih posebnih okoliščin je Meddržavno sodišče sprva zavrnilo konkavnost Gvinejskega zaliva, ki jo je zagovarjal Kamerun, saj odsek obale zaliva, ki je bil relevanten za razmejitev, ni izrazito konkaven. Podobno je zavrnilo argument o razliki v dolžinah obal – katerokoli obalo Nigerije se je že obravnavalo kot relevantno za razmejitev, nobena ni bila daljša od relevantne obale Kameruna, zato premik mejne črte v korist Kameruna ni bil upravičen. Prisotnost otoka Bioko prav tako ni mogla šteti za relevantno okoliščino, saj spada pod Ekvatorialno Gvinejo, ki pa ni bila stranka v sporu (ICJ 2002, 443-447).

Pred določitvijo končne meje se je Meddržavno sodišče opredelilo še do nigerijskega argumenta o obstoju naftnih izvirov in koncesij, ki naj bi nakazovali mejo in jih Meddržavno sodišče naj ne bi smelo prerazporediti. Po preučitvi sodne prakse je ugotovilo, da naftni viri in koncesije sicer lahko predstavljajo relevantno okoliščino, vendar samo če temeljijo na izrecnem soglasju med strankama, ki pa ga v tem primeru ni bilo (ICJ 2002, 447-448).

Ker Meddržavno sodišče ni našlo nikakršnih drugih relevantnih okoliščin, je črta enake razdalje predstavljala pravično razmejitev obravnavanih območij. Meddržavno sodišče zaradi upoštevanja pravic Ekvatorialne Gvineje črte sicer ni smelo določiti predaleč, zato je nakazalo splošno smer poteka meje, določilo pa je tudi neposredno mejno črto med črto enake razdalje in točko G (ICJ 2002, 448).

2.9.5 Jurisprudenca

Čeprav sta v tem primeru dva sodnika podala nasprotujoči mnenji, se nobeno od njiju ni nanašalo na pomorsko razmejitev. Trije sodniki so sicer posredno nasprotovali razmejitvi v

⁵⁰ To sta točki West Point in East Point (ICJ 2002, 443).

prvem sektorju, torej do točke G, saj so suverenost nad polotokom Bakassi pripisali Nigeriji, zaradi česar obstoječa delna meja ne bi mogla veljati, meja v drugem sektorju pa je bila enoglasno sprejeta (Tanaka 2004, 403).

Tudi pri strokovni javnosti ni zaslediti negativnih kritik primera, ki ga je Bekker (2003, 396) vsled vseh različnih postranskih postopkov, ki so bili sproženi, označil za najbolj posebnega v nedavni zgodovini Meddržavnega sodišča. Tanaka (2004, 405-406) je inovativnost primera izpostavil predvsem glede uporabe ekvidistance pri razmejitvi IEC in epikontinentalnih pasov sosednjih držav v okviru UNCLOS, kar se je zgodilo prvič v sodni praksi Meddržavnega sodišča. S tem naj bi bil storjen tudi pomemben korak k združitvi mednarodnega pogodbenega in običajnega mednarodnega prava ter k večji predvidljivosti nadaljnjih razmejitev Meddržavnega sodišča (*ibidem*), kar je seveda relevantno tudi za spor med RS in RH.

Primer *Kamerun v. Nigerija* je za slovensko-hrvaški spor nadalje pomemben zato, ker prav tako vključuje vprašanje kopenske meje, pri čemer je Meddržavno sodišče obravnavalo oba vidika primera skupaj, v skladu z načelom »kopno dominira morju« pa najprej razrešilo problem kopenske meje. Tako je prišlo do začetne točke morske meje, Tanaka (2004, 406) pa je tudi menil, da bo primer predstavljal pomemben precedens glede razmerja med kopensko in pomorsko delimitacijo.

Vsekakor pa je primer za pričujoče delo relevanten tudi zato, ker gre za precej nov primer, ki je ob sklicevanju na prejšnjo prakso potrdil trend k uporabi ekvidistance tudi pri razmejitvi sosednjih držav.

2.10 *Ozemeljski in morski spor med Nikaragvo in Hondurasom v Karibskem morju (Nikaragva v. Honduras) (2007)*

2.10.1 Dejstva

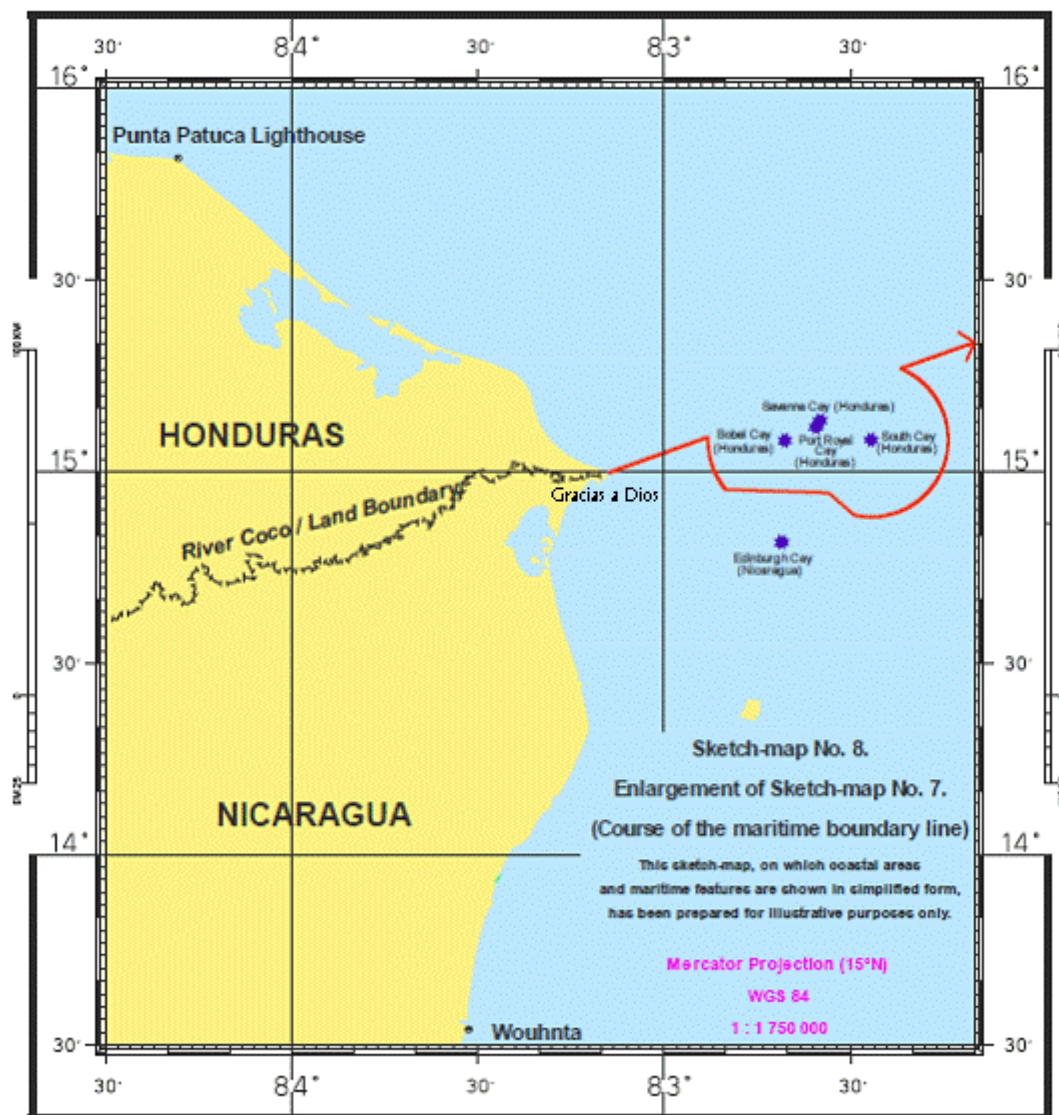
Državi Nikaragva in Honduras ležita druga ob drugi na jugozahodni obali Karibskega morja (Slika 2.9). Stičišče kopenske meje med njima z morjem je v ustju reke Coco na rtu Gracias a Dios, kjer obali držav tvorita konveksni pravi kot. Ustje reke Coco neprestano spreminja obliko ter se giblje proti morju zaradi nanosa novih usedlin, obalo rta Gracias a Dios pa prav tako oblikujejo peščeni grebeni, ki se stalno premikajo in tvorijo lagune, ki se sčasoma

napolnijo s peskom in postanejo kopno. V epikontinentalnem pasu pred rtom se nahajajo štirje manjši, nizki peščeno-koralni otoki,⁵¹ severovzhodno od rta pa je tudi več pomembnejših nahajališč rib. Ob vzhodni obali držav se nahaja kontinentalni rob (*continental margin*) v obliki trikotne ploščadi na globini dvajset metrov, po vrsti grebenov, med katerimi potekajo kanali na globini do dvesto metrov, pa se kontinentalni rob naenkrat neha s spustom na globino 1500 metrov (ICJ 2007a, 11-14).

Kot že omenjeno pri primeru *Salvador/Honduras* (poglavje 2.6.1), mejni spori med državama izvirajo iz časa po osamosvojitvi izpod Španije. Leta 1962 je mešana komisija za določitev meje določila kopensko mejo na podlagi arbitraže španskega kralja leta 1906, leta 1977 pa sta državi pričeli pogajanja glede pomorske razmejitve, ki niso obrodila sadov. Do leta 1999 je sledilo več obdobjih incidentov, izmenjavanja diplomatskih not ter neuspešnih pogajalskih poskusov, novembra 1999 pa je Honduras ratificiral pogodbo s Kolumbijo iz leta 1986, ki ji je Nikaragva že takrat nasprotovala, saj naj bi razdelila območja pod suverenostjo Nikaragve med Honduras in Kolumbijo. Nikaragva se je sprva obrnila na CACJ, ker pa sta Honduras in Kolumbija kljub sodni prepovedi nadaljevala z ratifikacijskim postopkom, je decembra istega leta vložila postopek proti Hondurasu na Meddržavnem sodišču (ICJ 2007a, 14-24).

⁵¹ Otoki (*cays*) Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay in South Cay (ICJ 2007a, 13).

Slika 2.9: Zemljevid spornega območja (z vrisano končno mejo)

Vir: ICJ (2007, 92).

2.10.2 Stališča strank

Nikaragva je prosila Meddržavno sodišče naj določi potek enotne pomorske meje med teritorialnima morjema, epikontinentalnima pasovoma in IEC strank v Karibskem morju, ter naj določi suverenost nad štirimi spornimi otoki, ki ležijo severno od petnajstega vzporednika (ICJ 2007a, 9-10, 24). Po njenem mnenju naj v Karibskem morju ne bi nikoli bilo meje med strankama (*ibidem*). Izhodiščna točka razmejitve naj bi se na osnovi razmejitve iz leta 1962 nahajala na *thalwegu* ustja reke Coco, meja pa naj bi potekala po razpolovnici med črtama

poteka obal obeh držav (*ibidem*).⁵² Metoda ekvidistance naj ne bi bila primerna zaradi geografskih okoliščin izhodišča meje (ICJ 2007a, 27-28).

Honduras je nasprotno trdil, da naj bi bila med strankama že od nekdaj tradicionalna pomorska razmejitev, ki naj bi potekala po petnajstem vzporedniku in naj bi izvirala iz načela *uti possidetis*, potrjevala pa naj bi jo praksa strank in tretjih držav (ICJ 2007a, 10, 24). Izhodišče razmejitve naj bi se tako nahajalo na petnajstem vzporedniku, razmejitev pa naj bi potekala po tej tradicionalni mejni črti ali po prilagojeni sredinski črti (*ibidem*). O mejni črti med izhodiščem morske in začetkom kopenske meje naj bi se stranki dogovorili sami, ob upoštevanju arbitraže iz leta 1906 in spreminjajoče se narave ustja reke Coco (*ibidem*). Honduras si je tudi lastil vse otoke, skale, grebene in druge štrline severno od petnajstega vzporednika (*ibidem*), metoda razmejitve z uporabo razpolovnice kot jo je predstavila Nikaragva pa naj bi bila po mnenju Hondurasa napačna, saj naj ne bi upoštevala dejanske smeri obal (ICJ 2007a, 28).

2.10.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je suverenost nad otoki Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay in South Cay dodelilo Hondurasu, zatem pa določilo izhodiščno točko pomorske razmejitve tri milje od zadnje točke kopenske meje, ter mejno črto z uporabo metod razpolovnice ter ekvidistance (ICJ 2007a, 93).

2.10.4 Obrazložitev odločitve

Meddržavno sodišče je po predstavitvi stališč strank pričelo z določitvijo odločilnih datumov (*critical dates*) za vprašanje suverenosti nad otoki ter pomorske razmejitve, pri čemer je pri prvem določilo leto 2001, pri drugem pa 1982 (ICJ 2007a, 35-38).⁵³

V skladu z načelom »kopno dominira morju« je bilo zopet najprej na vrsti vprašanje suverenosti nad spornimi otoki. Po preučitvi vseh argumentov oziroma dokumentacije je bila na podlagi izvajanja efektivne oblasti suverenost nad štirimi spornimi otoki dodeljena

⁵² *Thalweg* je črta, ki povezuje najgloblje točke rečne struge (Wikipedia 2009b).

⁵³ Pri razmejitvi oziroma določanju suverenosti odločilni datum predstavlja datum, do katerega dejanja države kot suverene oblasti odražajo efektivno posest nad spornim območjem. Dejanja države po tem datumu ne morejo koristiti pri razrešitvi vprašanja, saj jih država tedaj že lahko izvaja izključno z namenom podkrepitve svojih zahtev v pravnem sporu (ICJ 2007, 35-36).

Hondurasu. Načelo *uti possidetis* oziroma efektivna oblast pred osamosvojitvijo v tem primeru nista mogla predstavljati osnove suverenosti, prav tako pa je Meddržavno sodišče zavrnilo evidenčno vlogo zemljevidov ter vprašanje priznavanja s strani tretjih držav (ICJ 2007a, 39-62).

Zatem se je Meddržavno sodišče obrnilo k vprašanju pomorske razmejitve, pričelo pa je z zavrnitvijo argumenta Hondurasa o meji na osnovi *uti possidetis* oziroma o tradicionalni meji po petnajstem vzporedniku. Čeprav *uti possidetis* seveda lahko predstavlja osnovo za razmejitev, v danem primeru Honduras ni podal nobene prepričljive utemeljitve za mejo po petnajstem vzporedniku na podlagi tega načela. Po preučitvi raznih argumentov, vključno s pričevanji ribičev o dejavnostih strank, naftnimi koncesijami ter diplomatsko korespondenco, je Meddržavno sodišče zavrnilo tudi obstoj kakršnegakoli tihega sporazuma glede meje oziroma kakršnekoli *de facto* mejne črte (ICJ 2007a, 62-70).

Meddržavno sodišče je nadaljevalo z določitvijo UNCLOS za veljavni vir prava med strankama ter priznanjem obstoja teritorialnega morja okoli prej dodeljenih otokov. Poudarilo je, da čeprav je ekvidistanca v sodni praksi zelo razširjena metoda razmejitve, vseeno nima prednosti pred ostalimi metodami, saj lahko obstajajo dejavniki, zaradi katerih je neprimerna. Zaradi spreminjajoče se oblike ustja reke Coco, razhajanj med strankama glede interpretacije arbitraže iz leta 1906 o skrajni točki kopenske meje, ter posledične težavnosti pri določitvi temeljnih točk, Meddržavno sodišče, sklicujoče se na posebne okoliščine 15. člena UNCLOS, ni moglo uporabiti sredinske črte, čeprav je ekvidistanca še vedno ostajala splošno pravilo. Potrebno je bilo torej preučiti druge predloge strank, pri čemer je Meddržavno sodišče že zavrnilo oba predloga Hondurasa, zato se je osredotočilo na predlog Nikaragve o uporabi razpolovnice (ICJ 2007a, 71-78).

Čeprav je Meddržavno sodišče zavrnilo relevantne okoliščine, ki jih je izpostavila Nikaragva in naj bi govorile v prid razpolovnici (med drugim tudi, da zagotavlja enakovreden dostop do glavnega plovnega kanala v pripadajočih obalnih območjih), je odločilo, da razpolovnica lahko predstavlja ustrezno metodo razmejitve in približek ekvidistanci, kjer le-ta ni primerna oziroma možna. Zaradi geografskih značilnosti obale in geomorfoloških lastnosti ustja reke, kjer se nahaja stičišče morja s kopensko mejo, je v tem primeru to veljalo. Kot najbolj primerno sečišče črt obal obeh strank je Meddržavno sodišče določilo skrajno točko kopenske meje iz 1962, po analizi različnih predlaganih črt obal pa je določilo tisti dve, ki nista povzročili nesorazmernega oziroma neprimernega odreza ozemlja katere od strank, ter začrtalo razpolovnico med njima (ICJ 2007a, 78-81).

Ker so bili v skladu z UNCLOS honduraški otoki Bobel Cay, Savanna Cay, Port Royal Cay in South Cay, ter nikaragovski otok Edinburgh Cay, ki jim leži nasproti, upravičeni do teritorialnega morja v obsegu dvanajst milj, je prišlo do prekrivanja teritorialnih morij strank. Tu ni bilo nobenih ovir za uporabo ekvidistance, prav tako ni bilo nobenih posebnih okoliščin, ki bi zahtevale prilagoditev sredinske črte. Zato je Meddržavno sodišče le-to določilo za mejo v območju prekrivanja, zatem pa meja sledi robu teritorialnega morja okoli honduraških otokov nazaj do razpolovnice (ICJ 2007a, 83-84).

Zadnje vprašanje, ki ga je bilo še potrebno razrešiti, sta bili začetna in končna točka meje. Zaradi nejasne oblike in delitve obale ob ustju reke Coco je Meddržavno sodišče upoštevalo predlog Hondurasa in začetek meje določilo tri milje od točke določene leta 1962, od te točke do začetka morske meje pa naj se državi o mejni črti dogovorita sami. Upoštevajoč interese tretjih držav se Meddržavno sodišče ni izjasnilo glede končne točke razmejitve, vendar pa je določilo, da se meja lahko razteza prek 82. vzporednika, ne da bi vplivala na tretje države, seveda pa brez izrecnega dovoljenja v skladu s 76. členom UNCLOS ne sme segati dlje od dvesto milj od temeljnih črt (ICJ 2007a, 84, 87-90).

2.10.5 Jurisprudenca

Nasprotujoče mnenje je v tem primeru podal le sodnik Torres Bernárdez, ki ni podpiral uporabe razpolovnice v razmejitvi (ICJ 2007c, 36-37). Meddržavno sodišče naj bi moralo uporabiti metodo ekvidistance, problem nestabilnosti ustja reke Coco pa razrešiti z določitvijo ravnih temeljnih črt, kar naj bi bilo v skladu s 7. členom UNCLOS (*ibidem*). Proti odločitvi je glasoval še sodnik Parra-Aranguren, ki je v svoji izjavi izrazil mnenje, da naj bi teritorialni morji strank ustrezno določila že arbitražna leta 1906 (ICJ 2007b, 1-2). Preostali sodniki so se z odločitvijo Meddržavnega sodišča strinjali.

Pri pregledu meni dostopne strokovne literature nisem nikjer naletel na podrobnejšo analizo primera, kar pripisujem relativni »svežosti« odločitve v času pisanja tega dela, hkrati pa sklepam tudi na njeno neodmevnost oziroma nekontroverznost, saj domnevam, da bi se o njej v nasprotnem primeru več pisalo. Ker pregled strokovnih komentarjev torej ni bil mogoč, se bom na tem mestu osredotočil le na oceno relevantnosti primera za slovensko-hrvaški spor.

V danem primeru se je zopet potrdil trend prevlade ekvidistance tudi pri sosednjih državah. Čeprav razmejitev ni potekala izključno po sredinski črti in je Meddržavno sodišče zopet izrecno izpostavilo, da ekvidistanca nima prednosti pred ostalimi metodami razmejitve,

je kljub temu najprej obravnavalo primernost le-te za razmejitev, šele po njeni zavrnitvi pa se je obrnilo k drugim možnostim. Kot glavno metodo razmejitve sta ekvidistanco pojmovali tudi stranki, konec koncev pa je bila zavrnjena zgolj zaradi precej neobičajnih geografskih značilnosti ustja reke Coco. Kljub uporabi razpolovnice je torej moč pričakovati, da bo Meddržavno sodišče tudi v bodoče najprej seglo po ekvidistanci, odreklo pa se ji bo le na podlagi izjemnih okoliščin. Opaziti je tudi, da je Meddržavno sodišče kljub uporabi dveh različnih metod razmejitve stremelo k čim bolj preprosti končni rešitvi.

Zanimivo je še, da Meddržavno sodišče ni določilo meje natančno od kopenske meje, čeprav je poudarilo, da kopno dominira morju. Seveda je bil tu spet pomemben dejavnik neobičajnih okoliščin, zaradi katerega je težko izpeljati kakršnekoli splošne ugotovitve glede razmišljanja Meddržavno sodišča.

2.11 *Pomorska razmejitev v Črnem morju (Romunija v. Ukrajina) (2009)*

2.11.1 Dejstva

Romunija in Ukrajina sta se v *Pogodbi o dobrem sosedstvu in sodelovanju* iz leta 1997 zavezali k čimprejšnjim pogajanjem glede *Sporazuma o razmejitvi epikontinentalnih pasov in izključnih ekonomskih con* v Črnem morju (ICJ 2009, 10). Klavzula *Dopolnilnega sporazuma k Pogodbi* je določala, da če pogajanja ne bi uspela v razumnem časovnem roku ter če bi začela veljati njuna *Pogodba o režimu državne meje* iz leta 2003, se državi lahko po rešitev obrneta na Meddržavno sodišče. Leta 2004 je po štiriindvajsetih neuspešnih krogih pogajanj Romunija tako na Meddržavnem sodišču vložila postopek proti Ukrajini, s katerim je želela doseči enotno razmejitev epikontinentalnih pasov in IEC obeh držav (Sancin 2009, 28).

Državi ležita druga poleg druge v severozahodnem delu Črnega morja, ki velja za zaprto morje (Slika 2.10) (ICJ 2009, 10). Krimski polotok se z ukrajinske celine razteza proti jugu, tako da imata državi poleg sosednjih tudi nasproti ležeči obali (*ibidem*). Približno dvajset navtičnih milj vzhodno od ustja reke Donave leži ukrajinski Kačji otok (Serpents' Island), manjša štrlina, katere mednarodnopravni status (torej ali je otok s pripadajočimi morskimi pasovi ali ne) pred razsodbo še ni bil določen (*ibidem*). Domnevno se v obravnavanem območju nahajajo bogata nahajališča naravnih virov (Sancin 2009, 28).

Slika 2.10: Zemljevid spornega območja (z vrisano končno mejo)

Vir: The Hague Justice Portal (2009).

2.11.2 Stališča strank

Obe državi sta podali vsaka svoj predlog glede poteka meje, oblikovan z uporabo metode ekvidistance, razlikovali pa sta se predvsem glede dokumentov, ki naj bi poleg UNCLOS predstavljali mednarodnopravni okvir razmejitve. Romunija je namreč trdila, da naj bi na podlagi sporazumov med Romunijo in Sovjetsko zvezo v letih 1949, 1961, 1963 in 1974 okoli Kačjega otoka na razdalji dvanajst navtičnih milj poteka meddržavna meja, na njenem sečišču z romunskim teritorialnim morjem pa naj bi *Pogodba o režimu državne meje* določila končno točko meje, torej tudi začetno točko nadaljnje razmejitve. Meddržavno sodišče naj bi potrdilo obstoječo mejo ter jo nadaljevalo z razmejitvijo epikontinentalnih pasov in IEC (ICJ 2009, 11-14).

Ukrajina se s tem ni strinjala in ni priznavala omenjenih sporazumov za veljavne – po njenem mnenju naj bi se razmejitev začela na končni točki razmejitve teritorialnih morij strank.

Trdila je tudi, da bi Meddržavno sodišče s potrditvijo meje okoli Kačjega otoka razmejilo epikontinentalni pas in IEC ene države od teritorialnega morja druge, kar naj bi bilo izven njegove pristojnosti v danem primeru (ICJ 2009, 11-14).

Poleg tega je Romunija trdila, da naj bi načela, ki so zapisana v *Dopolnilnem sporazumu* iz leta 1997 in v okviru katerih naj bi potekala pogajanja, veljala tudi za razmejitev pred Meddržavnim sodiščem, Ukrajina pa je temu nasprotovala (ICJ 2009, 14-17).⁵⁴

Kot bomo videli pri obravnavi odločitve Meddržavnega sodišča, se državi nista strinjali tudi glede natančnega obsega območja razmejitve, izhodiščnih temeljnih črt za aplikacijo ekvidistance ter relevantnih okoliščin razmejitve.

2.11.3 Odločitev Meddržavnega sodišča

Meddržavno sodišče je določilo enotno razmejitev epikontinentalnih pasov in IEC strank tako, da meja sprva poteka po robu ukrajinskega teritorialnega morja okoli Kačjega otoka do črte enake razdalje med sosednjima obalama strank, po tej pa nato do sredinske črte med nasproti ležečima obalama. Tej črti sledi dokler ne pride do območja, kjer bi lahko vplivala na pravice tretjih držav (ICJ 2009, 67).

2.11.4 Obrazložitev odločitve

V odločitvi je Meddržavno sodišče sprva utemeljilo svojo pristojnost: čeprav v tem primeru ni bilo pooblaščen za razmejitev teritorialnih morij strank, lahko vseeno določi razmejitev epikontinentalnega pasu in IEC ene stranke, tudi če ta pasova mejita na teritorialno morje druge (ICJ 2009, 12-14).

V danem primeru je veljaven pravni okvir predstavljala UNCLOS, načela, zapisana v *Dopolnilnem sporazumu*, pa Meddržavnega sodišča sama po sebi niso zavezovala, saj so se nanašala le na pogajanja med strankama. Nato je Meddržavno sodišče na podlagi sporazuma iz leta 1949 okoli Kačjega otoka potrdilo obstoj meddržavne meje v loku dvanajst milj, katere

⁵⁴ V *Dopolnilnem sporazumu* so zapisana sledeča načela: načelo zapisano v 121. členu UNCLOS (nanašajoče se na režim otokov), kot je uporabljeno v praksi držav ter mednarodnih sodišč; načelo črte enake razdalje oziroma sredinske črte pri razmejitvi; načelo pravičnosti ter metoda sorazmernosti, kot sta uporabljena v praksi držav ter mednarodnih sodišč; načelo, da nobena od strank ne bo spodbijala suverenosti druge v kateremkoli delu njenega ozemlja, ki meji na območje razmejitve; ter načelo upoštevanja posebnih okoliščin v območju razmejitve (ICJ 2009, 15).

končno točko je določala *Pogodba* iz 2003, vendar pa med Romunijo in Ukrajino ni bilo nobenega obstoječega dokumenta, ki bi razmejeval epikontinentalna pasova ali IEC (ICJ 2009, 17-26).

Zatem je Meddržavno sodišče določilo relevantne odseke obal in sicer celotno romunsko ter tiste dele ukrajinske, katerih pripadajoče morsko območje se je prekrivalo z romunskim. Na tej osnovi je določilo relevantno območje razmejitve, pri čemer je upoštevalo tudi dve območji, ki sta mejili na tretje države, saj je presodilo, da z razmejitvijo med strankama v teh delih ne bo prišlo do vpliva na interese tretjih držav (ICJ 2009, 26-37).

Jedro odločitve je uvedla natančna definicija že ustaljenega postopka razmejitve epikontinentalnih pasov in IEC: sprva se s primerno metodo določi začetno mejno črto, pri čemer se pri sosednjih obalah zariše črto enake razdalje, razen če to zaradi upravičenih razlogov ni mogoče, pri nasproti ležečih obalah pa sredinsko črto – v obeh primerih se torej uporabi metodo ekvidistance. Zatem se preveri, ali obstajajo dejavniki, zaradi katerih je začetno črto potrebno prilagoditi, zadnji korak pa je preizkus sorazmernosti med dolžinami obal ter relevantnimi morskimi območji vsake stranke. Celoten postopek seveda stremi k pravičnemu končnemu izidu (ICJ 2009, 37, 39).

V nadaljevanju je Meddržavno sodišče iskalo temeljne točke, potrebne za aplikacijo ekvidistance, pri čemer je bila posebna pozornost namenjena štrlečim točkam obal, ki so se nahajale najbližje območju razmejitve. Na romunski obali so te točke morale biti primerne tako za merjenje črte enake razdalje kot tudi sredinske črte, na ukrajinski pa se jih je določilo glede na to, ali so se nahajale na sosednjem ali nasproti ležečem odseku. Poleg tega je bilo potrebno določiti točko, kjer črta enake razdalje preide v sredinsko, ter ugotoviti, ali Kačji otok lahko predstavlja temeljno točko (ICJ 2009, 37-41).

Meddržavno sodišče je tako določilo relevantne temeljne točke, pri čemer je podalo mnenje, da bi upoštevanje Kačjega otoka kot relevantnega dela obale pomenilo preoblikovanje geografskih okoliščin, zato na njem ni bilo temeljnih točk, nato pa je zarisalo začetno mejno črto z uporabo ekvidistance (ICJ 2009, 40-47).

Stranki sta predlagali več različnih relevantnih okoliščin za prilagoditev začetne črte, vendar je Meddržavno sodišče vse zavrnilo. Ukrajina je zagovarjala, da naj bi bilo zaradi razlike v dolžinah obal začetno črto potrebno premakniti bližje romunski obali, vendar pa Meddržavno sodišče ni videlo kakšnih izrazitih nesorazmernosti med relevantnimi obalami obeh držav. Meddržavno sodišče je pri določitvi končne točke razmejitve sicer upoštevalo obstoj tretjih držav, vendar že obstoječe razmejitve v Črnem morju med oziroma s tretjimi

državami ter zaprta narava samega morja prav tako niso bili relevantni dejavniki za premik začetne črte (ICJ 2009, 50-54).

Nadalje, tudi če bi se Kačjemu otoku priznal status otoka po 121. členu UNCLOS, se njegova epikontinentalni pas in IEC zaradi južne meje relevantnega območja razmejitve, kot ga je določilo Meddržavno sodišče, ne bi raztezala dlje kot morska pasova, odmerjena z ukrajinske celine. Razen dvanajstih milj teritorialnega morja Kačji otok torej ni imel vpliva na razmejitvev, Meddržavnemu sodišču pa se tudi ni bilo potrebno razjasniti glede njegovega statusa (ICJ 2009, 54-57).

Argumenta strank o učinku odreza morskih območij ter varnostnem vidiku niso prišla v poštev, saj so se nanašala na njuna predloga mejne črte, ki sta se precej razlikovala od tiste, ki jo je določilo Meddržavno sodišče. Tudi dejavnosti strank pri podeljevanju naftnih koncesij, ribolovu ter pomorskih patroljah v tem primeru niso zahtevale prilagoditve začetne črte (ICJ 2009, 57-61).

Ker tudi preizkus sorazmernosti ni pokazal, da bi začetna mejna črta nepravilno razdelila relevantno morsko območje, jo je Meddržavno sodišče potrdilo kot končno mejo med epikontinentalnima pasovoma in IEC Romunije in Ukrajine (ICJ 2009, 62-64).

2.11.5 Jurisprudenca

Nihče od sodnikov ni podal ločenega mnenja na soglasno sprejeto odločitev, stranki pa sta nad končno razmejitvijo izrazili zadovoljstvo (Černi 2009). Ker je bila rzsodba v času pisanja tega dela sprejeta šele nedavno, o njej strokovna javnost (še) ni podrobneje razpravljala. V svojem kratkem pregledu odločitve je Sancinova (2009, 29) izpostavila le, da gre za dober primer, kako morajo stranke v svoji prošnji jasno določiti pristojnost Meddržavnega sodišča, saj si jo v nasprotnem primeru določi samo, Pavliha (v Černi 2009) pa je dejal, da »/o/dločitev haaškega sodišča ponovno dokazuje konzervativni pristop sodnikov, ki so se v vseh teh desetletjih praktično brez izjeme ali pa z delnimi odstopanji odločili za sredinsko črto.«

Pomen rzsodbe za slovensko-hrvaški spor je predvsem v tem, da kot najnovejši primer sodne prakse Meddržavnega sodišča na področju pomorskih delimitacij jasno potrjuje predhodno razviti trend v razmejitvah epikontinentalnih pasov in IEC, to je, prevlado metode ekvidistance za določitev meje. Razen zgoraj omenjene »razširitve« pristojnosti Meddržavnega sodišča, odločitev sama po sebi ne prinaša nobene bistvene novosti, zanimivo je le, da je

Meddržavno sodišče na čim krajši način zavrnilo vse predlagane relevantne okoliščine ter kot glavno merilo pravičnosti uporabilo preizkus sorazmernosti.

3 SPOR MED REPUBLIKO SLOVENIJO IN REPUBLIKO HRVAŠKO GLEDE POMORSKE RAZMEJITVE

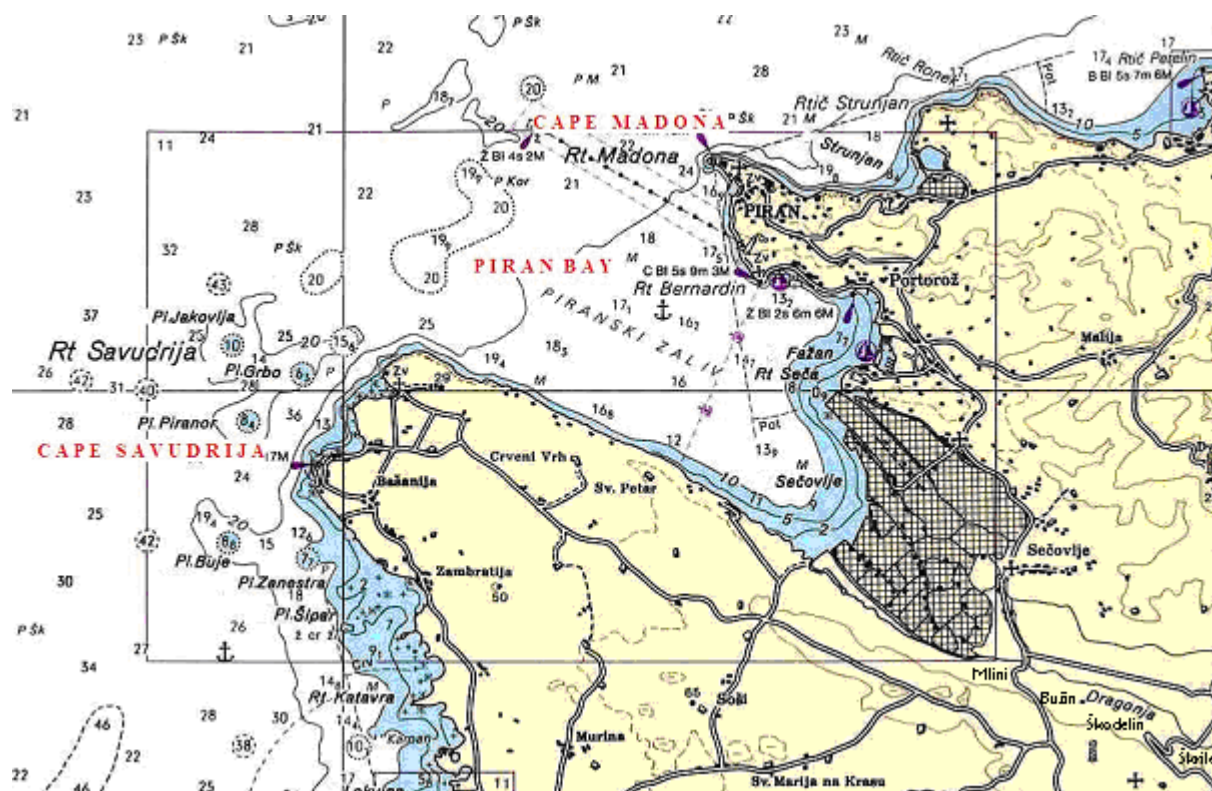
3.1 *Dejstva*

Kopenske meje med nekdanjimi federativnimi republikami SFRJ (kot so bile na dan osamosvojitve, 25. junija 1991) so bile v skladu z načelom *uti possidetis* določene za meddržavne meje novih držav in potrjene s strani Badinterjeve arbitražne komisije, vendar pa je prišlo do problema pri določanju mej na morju. Ker je bilo teritorialno morje SFRJ enotno in ni bilo nikoli razdeljeno med federativnimi republikami, niso obstajale nikakršne meje, na podlagi katerih bi se lahko določilo nove meddržavne meje (Avbelj in Letnar Černič 2007, 3-4). Tako je prišlo tudi do spora med RH in RS v zvezi s Piranskim zalivom, ki je bil v času SFRJ od leta 1965 zaprt s temeljno črto, njegove vode pa so veljale za notranje morske vode. Teritorialno morje SFRJ se je tako merilo od te temeljne črte (Blake in Topalović 1996, 28; Grbec 2002, 264).

Piranski zaliv, ki po površini meri okoli dvajset kvadratnih kilometrov, leži znotraj večjega Tržaškega zaliva, med rtoma Savudrija in Madona (Slika 3.1). Nekdanja SFRJ je z dvema odločbama, v letih 1947 in 1954, razdelila obalo zaliva med federativni republiki Slovenijo in Hrvaško, s čimer je razbila dotedanjo celovitost zaliva (Šalinger 2008, 16). Jugoslovanske oblasti o razmejitvi zalivskih voda niso nikoli uradno odločile, tako da je z njimi še vedno upravljala občina Piran (Grbec 2002, 266; Šalinger 2008, 16). Po strugi reke Dragonje, ki se izliva v Piranski zaliv, poteka meddržavna meja med RH in RS, z izjemo spornega območja štirih zaselkov na levem bregu.⁵⁵ Severozahodno od Piranskega zaliva leži morska meja med Republiko Italijo in SFRJ, ki sta jo na podlagi prilagojene sredinske črte državi določili z Osimskimi sporazumi leta 1975, te sporazume pa sta po razpadu SFRJ nasledili RH in RS (Celar 2002, 261-262; Avbelj in Letnar Černič 2007, 2-4). Osimski sporazumi so na meji med Italijo in SFRJ prav tako določili točko T5, kjer se pričenja odprto morje (Rutar 2008, 49).

⁵⁵ Ti zaselki so Škrile, Mlini, Bužini ter Škodelin.

Slika 3.1: Zemljevid spornega območja

Vir: Avbelj in Letnar Černič (2007, 3).

Kot sem omenil že v uvodu, spor okoli Piranskega zaliva sestavljajo tri različna, a medseboj povezana vprašanja. Prvo sporno vprašanje predstavlja razmejitev meje v Piranskem zalivu, drugo pa neposreden stik RS z odprtim morjem (Grbec 2002, 262). Na obe ti vprašanji se posredno nanaša še določitev suverenosti nad zgoraj omenjenimi zaselki, ki si jih lastita obe državi, oziroma vprašanje tamkajšnjega poteka kopenske meje, ki določa izhodiščno točko pomorske razmejitve. V nadaljevanju bom predstavil stališča obeh strank do teh vprašanj.⁵⁶

3.2 Vprašanje poteka kopenske meje

Glede kopenske meje RS meni, da naj bi morala potekati po meji katastrske občine Sečovlje, južno od reke Dragonje, s čimer bi sporni zaselki pripadli RS (Celar 2002, 221). Jakomin (v Krnel-Umek 2004, 52) pri tem poudarja, da je bila meddržavna meja tudi drugod

⁵⁶ RS je svoja uradna pogajalska izhodišča prvič predstavila v *Memorandumu o Piranskem zalivu* z dne 7. aprila 1993, RH pa je v odgovor dne 18. novembra 1993 sprejela *Stališča Republike Hrvaške v zvezi z ugotavljanjem državne meje v Piranskem zalivu in v območju reke Dragonje (Stajališta Republike Hrvatske glede utvrđivanja državne granice u Piranskem zaljevu i s tim u vezi u području rijeke Dragonje)* (Celar 2002, 185-186, 190).

določena na osnovi zapisov v zemljiških knjigah in ne po »naravnih« kriterijih. Kljub temu se je RS, po mnenju nekaterih v zameno za večji del Piranskega zaliva, v neuspešnem *Sporazumu Drnovšek-Račan* leta 2003 odpovedala tem zaselkom, čeprav je njihovo prebivalstvo večinoma slovenskega izvora, ter sprejela kopensko mejo na Dragonji (Avbelj in Letnar Černič 2007, 11).⁵⁷

RH je po drugi strani mnenja, da naj bi naravna oziroma *de facto* kopenska meja potekala po umetnem kanalu svetega Odorika, skozi katerega se Dragonja izliva v Piranski zaliv (Celar 2002, 221). Tako naj bi omenjeni zaselki pripadli RH, ki je z njimi upravljala od leta 1954, ko je bila po odpravi Svobodnega tržaškega ozemlja administrativna meja med občinama Buje in Koper določena za mejo med federativnima republikama (Blake in Topalović 1996, 21).

O poteku kopenske meje so se na obeh straneh pojavili še drugi, večinoma bolj radikalni predlogi, vendar v nasprotju z zgornjima ne odražajo uradnih stališč držav in nimajo širše javne podpore (Blake in Topalović 1996, 25-26). Celar (2002, 221) je poleg tega glede končne točke kopenske meje izpostavil še, da »v/ kolikor bi bila sprejeta slovenska zahteva o celovitosti Piranskega zaliva, dokončna lokacija te točke na kopnem ne bi vplivala na razmejitev morskega prostora v Piranskem zalivu med državama.«

3.3 *Vprašanje morske meje v Piranskem zalivu*

Sklicujoč se na 15. člen UNCLOS, RS nasprotuje uporabi ekvidistance za razmejitev zaliva ter pri tem izpostavlja »zgodovinski naslov ali posebne okoliščine«, saj je Piran že stoletja politično in ekonomsko nadziral zaliv, dokler nista tega prekinili določbi SFRJ iz let 1947 in 1954, gostota prebivalstva na slovenski obali pa naj bi prav tako podpirala nadzor RS nad celotnim zalivom. Poleg tega RS trdi, da naj bi imele vode zaliva enak status, kot so ga imele pred razpadom SFRJ, torej status notranjih morskih vod. Od sprejetja Osimskih sporazumov naj bi RS tudi izvajala policijski nadzor nad celotnim zalivom, do razpada SFRJ pa RH naj ne bi nikoli nasprotovala dejstvu, da zaliv pripada RS. V skladu z načeloma *uti*

⁵⁷ S *Pogodbo med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o skupni državni meji*, bolj znano kot *Sporazum Drnovšek-Račan*, sta bili državi po mnenju mnogih še najbližje rešitvi spora. Poleg kopenske meje je *Sporazum* določil mejo v Piranskem zalivu ob hrvaški obali, tako da bi RS dobila 80,2 %, RH pa 19,8 % zaliva. RS bi do odprtega morja dostopala prek posebnega koridorja v hrvaškem teritorialnem morju, državi pa bi se odpovedali razglasitvi teritorialnega morja ali IEC v tem območju. RH bi s trikotnikom teritorialnega morja zahodno od koridorja ohranila mejo z Italijo. *Sporazum* je bil parafiran, nikoli pa ni bil podpisan (Rutar 2008, 65-68).

possidetis in *status quo* naj bi imela RS pravico nadaljevati z izvajanjem pristojnosti nad celotnim zalivom (Avbelj in Letnar Černič 2007, 5-9, 13; Šalinger 2008, 17).

RH tem zahtevam RS nasprotuje in zagovarja razmejitve Piranskega zaliva na dva enaka dela z uporabo ekvidistance, kar naj bi bila edina možnost uporabe pomorskega mednarodnega prava za rešitev spora (Šalinger 2008, 16). Pri tem vode zaliva seveda ne morejo imeti statusa notranjih morskih voda, ki naj bi ga izgubile ob osamosvojitvi, prav tako pa se RS ne more sklicevati na *uti possidetis*, saj naj nikoli ne bi bilo kakršnekoli meje v zalivu. Nadalje, po mnenju RH naj tudi ne bi bilo nikaršnihkoli dokazov, da je imela RS celoten Piranski zaliv pod svojim izključnim nadzorom, saj je v SFRJ suvereno oblast izvajala zvezna vlada, suverenost federativnih republik pa ni bila razmejena (Turkalj v Avbelj in Letnar Černič 2007, 13; Turkalj v Rutar 2008, 60; Grbec v Šuligoj 2009, 12). V podporo temu RH tudi izpostavlja več primerov, ko so njene enote posredovale v Piranskem zalivu, iz česar naj bi bilo razvidno, da sta si državi delili nadzor nad zalivom, sklicuje pa se tudi na pravice istrskih ribičev, ki naj bi tradicionalno lovili ribe ter izrabljali druge vire zaliva (Blake in Topalović 1996, 29; Avbelj in Letnar Černič 2007, 13). Glede »zgodovinskega naslova« Piranskega zaliva RH meni, da naj čas od osamosvojitve ne bi izpolnjeval časovnega kriterija za razglasitev zgodovinskega zaliva (Rutar 2008, 60).

Drugi steber hrvaških argumentov predstavlja 2. člen UNCLOS, po katerem se suverenost države razteza prek kopnega in notranjih morskih voda na pripadajoče teritorialno morje. Ta člen naj bi bil po mnenju RH *ius cogens* pomorskega mednarodnega prava, ki bi se ob nespoštovanju tega člena porušilo. Piranski zaliv naj tako ne bi mogel biti zgodovinski zaliv, RS pa naj ne bi bila upravičena do izvajanja suverenosti nad celotnim zalivom. (Avbelj in Letnar Černič 2007, 13-14; Rutar 2008, 63).

Pri vprašanju razmejitve v Piranskem zalivu je potrebno omeniti še leta 2001 ratificiran *Sporazum med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o obmejnem prometu in sodelovanju*, predvsem četrti odstavek 1. člena *Sporazuma*.⁵⁸ Na njegovi podlagi se namreč po mnenju Šalingerjeve (2008, 19) lahko sklepa, »/.../ da se vodam v Piranskem zalivu lahko pripiše status teritorialnega morja,« kar je v nasprotju s slovensko trditvijo, da imajo te vode status notranjih morskih voda. Na to določbo so se hrvaške oblasti že opirale pri incidentih hrvaških ladij v zalivu (Šalinger 2008, 19).

⁵⁸ Le-ta se glasi: »4. Obmejno območje na morju za območje obmejnega morskega ribolova je omejeno na teritorialni morji vsake od pogodbenic v okviru obmejnega območja na morju iz tretjega odstavka tega člena.«

3.4 *Vprašanje neposrednega stika Republike Slovenije z odprtim morjem*

Zaradi geografskih okoliščin in razmejitve z Italijo iz leta 1975 RS grozi, da bo njeno teritorialno morje zaprto med teritorialni morji sosednjih držav oziroma da RS ne bo imela neposrednega stika z odprtim morjem.

RS temu seveda nasprotuje in trdi, da naj bi bil neposreden stik z odprtim morjem zanjo življenjskega pomena, takšen stik pa je imela tudi znotraj SFRJ, torej tudi na dan 25. junija 1991. Ker je naslednica sporazuma SFRJ z Italijo o razmejitvi epikontinentalnih pasov, je po mnenju RS logično, da ima stik z odprtim morjem. Kakršnakoli morska meja, ki ne bi omogočala stika z mednarodnimi vodami, naj tudi ne bi bila v skladu z načelom pravičnosti. RS tako želi suverenost vsaj nad ozkim morskim pasom, s katerim bi bilo njeno teritorialno morje povezano z odprtim (Grbec 2002, 272; Grbec 2007, 1446).

V *Memorandumu o Piranskem zalivu* je RS zagovarjala še stališče, da spada med geografsko prikrajšane države, torej zaradi geografske lege ne more razglasiti svoje IEC, kar pa je leta 2005 vseeno naredila in se s tem po mnenju Rutarjeve (2008, 57) odpovedala pravici do sklicevanja na ta institut.

RH zahtevo po neposrednem stiku z odprtim morjem zavrača, saj bi s tem (oziroma s kakršnimkoli morskim pasom, kot ga je predlagala RS) izgubila suverenost nad delom ozemlja, prav tako pa vztraja pri ohranitvi meje na morju z Italijo.⁵⁹ Pri tem vprašanju se RH opira predvsem na 17. člen UNCLOS, ki ladjam vseh držav zagotavlja pravico do neškodljivega prehoda skozi teritorialno morje, torej bi tudi ladje, ki bi plule v slovenska pristanišča oziroma iz njih, lahko dostopale do odprtega morja prek hrvaških teritorialnih voda. Kljub temu je RH v teku pogajanj RS ponudila koridor skozi svoje teritorialno morje, v katerem bi veljal ugodnejši režim tranzitnega prehoda. Slednje za RS ni bilo sprejemljivo (Grbec 2002, 272; Šalinger 2008, 17-18; Škrk v Mekina 2009, 39).⁶⁰

3.5 *Okvir reševanja spora*

Poleg razhajanj glede pravične rešitve spora, med RS in RH obstaja nestrinjanje tudi glede okvira reševanja ter samega predmeta spora, kar seveda otežuje oziroma onemogoča

⁵⁹ Gre seveda za že prej omenjeno mejo, ki se razteza do točke T5 in je bila določena z Osimskimi sporazumi.

⁶⁰ Režima tranzitnega prehoda obalna država (v tem primeru RH) ne sme prekiniti, vsebuje pa tudi pravico preleta ter podmornicam dovoljuje plovbo pod vodno gladino (Grbec 2002, 272).

nadaljnje iskanje kompromisne rešitve. To je bilo jasno razvidno pri nedavnih tristranskih pogajanjih RH in RS z Evropsko komisijo oziroma njenim predstavnikom, evropskim komisarjem za širitev Ollijem Rehnom, o sporazumu za reševanje slovensko-hrvaškega spora z *ad hoc* arbitražo.⁶¹ Pri tem poizkusu se državi zaenkrat prav tako nista mogli sporazumeti, vendar pa ne gre pozabiti, da so pri teh pogajanjih veliko vlogo imeli tudi politični vidiki obeh strani.

Čeprav pogajalska izhodišča obeh držav ter njuna dopolnila k Rehnovim predlogom niso bila nikoli uradno predstavljena javnosti, je iz poročil medijev vseeno mogoče izluščiti glavne točke njunih stališč o reševanju spora s posredovanjem tretje strani.

RS je želela, da bi arbitražno sodišče pri reševanju spora poleg mednarodnega prava in načela pravičnosti upoštevalo tudi načelo *ex aequo et bono*, slednjega pa RH ni bila pripravljena sprejeti. Pogajanja je zapustila po predstavitvi drugega Rehrovega predloga, ki naj bi med drugim v preambuli po mnenju nekaterih posredno vseboval načelo *ex aequo et bono*, prikrito kot »upoštevanje vitalnega interesa« (Pihlar 2009b).

Medtem ko je RH zahtevala ločeno reševanje vprašanj spornih odsekov kopenske meje ter morske meje in stika z odprtim morjem, je RS menila, da je treba medsebojna odprta vprašanja reševati skupaj. Obe državi pa sta se strinjali, da nobeno enostransko dejanje ali dokument katerokoli izmed njiju, sprejet po 25. juniju 1991, ne zavezuje nobene strani ter nima pravnega pomena za naloge arbitražnega sodišča (Bernard in Pihlar 2009; Lesjak 2009, 15; Pihlar 2009b; Roglič in Starič 2009).

Velja omeniti še, da je hrvaška stran v nasprotju s slovensko sprva lani zavrnila predlog Evropske komisije o mediaciji kot poti do dokončne rešitve (Lesjak 2009, 15). Sprejela jo je šele zatem, ko jo je opredelila kot pot do rešitve spora na Meddržavnem sodišču, kar je Škrkova ocenila za zelo nenavadno, saj to ni namen mediacije (v Mekina 2009, 40). Tudi potem ko je Rehn predstavil svoj predlog *ad hoc* arbitraže, se je RH zavzemala, da bi bilo arbitražno sodišče sestavljeno (tudi) iz sodnikov Meddržavnega sodišča, čemur pa se je upirala RS (Lesjak 2009, 15). Kljub temu da sta takratna premierja obeh držav leta 2007 dosegla načelno soglasje o napotitvi spora na Meddržavno sodišče, RS namreč tej možnosti ni preveč naklonjena, medtem ko jo RH vseskozi ocenjuje za najbolj primeren način rešitve spora (Delo.si 2007; Drenik 2009).⁶²

⁶¹ Pogajanja so poleg predloga arbitraže vključevala tudi politično vprašanje slovenske blokade hrvaških pristopnih pogajanj za članstvo v EU.

⁶² V luči tega dogovora sta državi septembra 2007 ustanovili mešano komisijo mednarodnopravnih strokovnjakov za slovensko-hrvaško mejo, katere naloga je bila določiti predmet spora. Po izteku njenega mandata in pričetku evropskega posredovanja leta 2009 je komisija prenehala z delom, brez izpolnitve svoje naloge (Kajzer 2009).

ZAKLJUČEK

Preden se posvetim vprašanju, kaj lahko o reševanju slovensko-hrvaškega spora pred Meddržavnim sodiščem ugotovimo na podlagi predstavljene sodne prakse, bom najprej predstavil bolj splošne trende, ki sem jih opazil med preučevanjem rozsodb.

Na prvi pogled daje pregled odločitev Meddržavnega sodišča vtis, da ne gre za sodno prakso enega, temveč dveh ali več ločenih sodišč, saj je v teku svojih dosedanjih štiriinpetdesetih let delovanja večkrat spremenilo svoje stališče oziroma način določanja razmejitev. Zgleden primer tega so razlike v pojmovanju pomembnosti ekvidistance v primerjavi z drugimi metodami razmejitve, močno kritizirano subjektivno odločanje (kot v primeru *Tunizija/Libija*) ter spreminjanje pomembnosti določenih posebnih okoliščin (na primer geografskih).

Raznolikost odločitev Meddržavnega sodišča gre pripisati predvsem njegovemu razvoju skozi čas. Ob svoji ustanovitvi Meddržavno sodišče namreč ni imelo neke že uveljavljene sodne prakse, na osnovi katere bi lahko sprejemalo odločitve. Nasprotno, takšno prakso je Meddržavno sodišče moralo razviti samo, tako da se je sproti učilo iz svojih preteklih odločitev ter gradilo na njih, kot na primer pri razvoju pravnega koncepta epikontinentalnega pasu. Prav tako se, skladno z razvojem zmožnosti človeštva za izkoriščanje morij, tudi pomorsko mednarodno pravo še vedno razvija (naj na tem mestu spomnim, da je bila UNCLOS, poglavitni kodificirani vir mednarodnega prava, sprejeta šele leta 1982). Začetne nejasnosti glede samega prava so lepo vidne denimo v različnih stališčih glede določanja temeljnih črt strank v primeru *Ribištvo*.

Ne gre pozabiti tudi, da je Meddržavno sodišče zavezano obravnavati vsak posamezen primer ločeno, ob upoštevanju njemu lastnih okoliščin, kar seveda prispeva k širšemu naboru različnih končnih izidov.

Lahko bi torej sklepali, da je iz pretekle prakse Meddržavnega sodišča težko napovedovati, kako bodo obravnavani prihodnji primeri, vendar pa se ob podrobnejši analizi ugotovi, da Meddržavno sodišče ni sprejemalo odločitve tako nekonsistentno, kot se sprva zdi. Zlasti v zadnjih letih oziroma v novejših primerih se opazi, da Meddržavno sodišče na podlagi izkušenj ter v osemdesetih letih kodificiranega pomorskega mednarodnega prava uspešno vzpostavlja oziroma vzdržuje čim bolj ustaljeno sodno prakso, predvsem kar zadeva uporabljeno metodo razmejitve – ekvidistance.

Vseskozi je v preučeni sodni praksi zaznati tudi naklonjenost k čim bolj preprosti (a seveda še zmeraj pravični) končni razmejitvi, kar je omenjeno tudi v več odločitvah. Prav izrecno Meddržavno sodišče sicer ne zavrača bolj zapletenih rešitev, vendar pa svoje razmišljanje prične ter ga nemalokrat tudi zaključi z najbolj preprosto možno rešitvijo. To je še posebej očitno v primerjavi z nekaterimi predlogi, ki jih v svojih nasprotujočih oziroma ločenih mnenjih podajo sodniki. Ne glede na to pa imajo pred preprostostjo rešitve prednost še vedno okoliščine posameznega primera, kar je v razsodbah stalno poudarjeno.

Pomembno je izpostaviti še, da Meddržavno sodišče v svojih odločitvah temeljito preuči ter ovrednoti veljavnost in relevantnost vse dokumentacije, ki mu jo predložijo stranke kot dokaz svojega vedenja ter obstoja *de facto* mejnih črt, posebnih okoliščin in podobnega. Zlasti glede teh vprašanj Meddržavno sodišče velikokrat oblikuje ter utemelji svojo odločitev na osnovi sprejetih oziroma zavrženih dokumentov, iz česar izhaja, da je ustrezna podkrepitev s trdnimi, uveljavljenimi dokazi ključnega pomena za državo, ki želi uveljaviti svoje stališče.

Če se sedaj osredotočim na vprašanje, kaj lahko o reševanju slovensko-hrvaškega spora sklepamo na podlagi sodne prakse, je najbolj smiselno pričeti pri sami predložitvi spora na Meddržavno sodišče. Med strankama ne obstaja mednarodna pogodba, ki bi v primeru mejnega spora določala napotitev na Meddržavno sodišče, niti nista državi podali ustreznih izjav po 36. členu Statuta Meddržavnega sodišča. Če želita RS in RH spor reševati pred Meddržavnim sodiščem, mu bosta torej morali pristojnost podeliti z družno sestavljenem *compromis*-om ter pri tem sami premostiti medsebojne razlike glede predmeta spora in temeljev odločanja.

Obe državi sta ratificirali UNCLOS, tako da bi lahko le-ta predstavljala poglavitno osnovo za razsodbo Meddržavnega sodišča. Vztrajanje RS pri odločanju na podlagi načela *ex aequo et bono* se ob tem zdi nesmiselno in kontraproduktivno. Sama vsebina tega načela je nejasna, saj, kot že omenjeno v poglavju 1.2, Meddržavno sodišče še ni odločalo na tej podlagi, pa tudi sicer ne obstaja znatnejše število tako rešenih primerov. Težko je torej utemeljiti, da bi *ex aequo et bono* vodilo do nekega »bolj pravičnega« oziroma za RS bolj ugodnega končnega izida, niti ni gotovo, da bi Meddržavno sodišče prišlo do drugačne odločitve, kot če bi odločalo izključno na osnovi pravil in načel pomorskega mednarodnega prava. V obeh primerih je končni cilj sodnega postopka še vedno pravična razmejitev.

V luči kritiziranih odločitev v primerih *Epikontinentalni pas v Severnem morju*, *Tunizija/Libija* in *Zaliv Maine*, kjer naj bi Meddržavno sodišče dejansko odločalo *ex aequo et bono*, ter izrecnega prenehanja tega trenda v primeru *Libija/Malta*, je tudi malo verjetno, da bi Meddržavno sodišče »prikrito« odločalo na tej podlagi, recimo ob »upoštevanju vitalnega interesa«, omenjenega v drugem Rehnovem predlogu.

Nadalje je jasno, da je za določitev morske meje v Piranskem zalivu v skladu z načelom »kopno dominira morju«, ki ga Meddržavno sodišče dosledno spoštuje, potrebno imeti skrajno točko kopenske razmejitve, torej bi moral predmet spora vključevati tudi kopensko mejo ob reki Dragonji. Za obe strani bi bilo smiselno, tako s političnega kot tudi s stroškovnega vidika, da se v sodni postopek vključi vsa odprta vprašanja glede medsebojne meje, saj bi se s tem z enim postopkom, na en mah, razrešilo veliko oviro v medsebojnih odnosih. Poleg tega praksa Meddržavnega sodišča v primerih kot sta *Kamerun v. Nigerija* ter *Nikaragva v. Honduras* dokazuje, da Meddržavno sodišče, kljub reševanju vprašanj spornih delov celotne meddržavne meje, še vedno upošteva posebne okoliščine vsakega posameznega odseka.

Čeprav se v svojem delu nisem podrobneje posvetil praksi Meddržavnega sodišča pri razreševanju sporov glede kopenske meje, lahko na podlagi primerov pomorske razmejitve, ki so vključevala vprašanje skrajne točke kopenske meje, sklepam, da bi Meddržavno sodišče verjetno potrdilo mejo po kanalu svetega Odorika. Glede na preteklo in sedanje vedenje strank tam namreč poteka *de facto* meja, ki jo je bila v *Sporazumu Drnovšek-Račan* pripravljena sprejeti tudi RS. Meddržavno sodišče je v praksi pokazalo, da nerado vpeljuje večje spremembe obstoječega stanja, če le-te niso nujno potrebne za doseganje pravičnega rezultata, ter da spoštuje *de facto* določene meje, če jim je ta status seveda upravičeno pripisan. To je predvsem odvisno od dokumentacije in dokazov, ki bi jih RH in RS predložili, vendar pa v nobenem primeru ne vidim, da bi Meddržavno sodišče določilo kopensko razmejitev, po kateri bi RS pripadla celotna obala Piranskega zaliva.

Posledično RS nikakor ne more imeti suverenosti nad celotnim Piranskim zalivom, saj je RH ne glede na razmejitev ali status voda v zalivu v skladu z UNCLOS upravičena vsaj do pasu morja ob svoji obali.

Če sedaj preidem na vprašanje razmejitve v zalivu, bi najprej zopet poudaril pomembnost predložitve ustreznih dokazov. Tako RH kot tudi RS namreč zagovarjata svoja stališča z argumenti o izvajanju policijskega nadzora, tradicionalnih ribolovnih dejavnosti in tako naprej (poglavja 3.2-3.4). Meddržavno sodišče je tovrstne argumente pripravljeno sprejeti, vendar morajo biti podkrepjeni s konkretnimi dokazi, ki lahko vključujejo eno- ali večstranske pogodbe, diplomatske note in podobno, kot odraz vedenja strank. Relevantnost teh dokumentov Meddržavno sodišče seveda oceni ločeno od primera do primera, sklepanje, katere bo upoštevalo oziroma kateri mu bodo sploh predloženi v slovensko-hrvaškem sporu pa je na tem mestu nemogoče. Ne glede na to lahko vseeno zatrdim, da Meddržavno sodišče ne bo razmejevalo na podlagi načela *uti possidetis*. Stranki se strinjata, da so bile vode Piranskega

zaliva pred osamosvojitvijo notranje morske vode SFRJ, v katerih ni obstajala nobena razmejitev. *Uti possidetis* tako torej ne more priti v poštev.

Če bi se Meddržavno sodišče odločilo v Piranskem zalivu postaviti mejo, bi v skladu z nedavno uveljavljeno prakso nedvomno določilo izhodiščno črto razmejitve z uporabo ekvidistance, četudi pretekli primeri potrjujejo, da le-ta ni obvezna. Tako bi bila naloga RS, da dokaže izjemo zgodovinskega naslova ali posebnih okoliščin, kar je v glavnem zopet odvisno od predloženih dokumentov. Nesmiselno je na podlagi primera *Romunija v. Ukrajina* sklepati, da bi Meddržavno sodišče zavrnilo vse predlagane posebne okoliščine, kot je bilo zapisano v nekaterih medijih, saj je, kot vemo, vsak primer obravnavan ločeno. Razlika v dolžinah obal ter zgodovina upravljanja nad zalivom sicer govorita v prid premiku izhodiščne črte bližje hrvaški obali, kar bi po mojem mnenju Meddržavno sodišče ob taki razmejitvi tudi storilo. Tu se zdi spet relevanten *Sporazum Drnovšek-Račan*, saj menim, da bi se končna razmejitev lahko približala meji, določeni s tem sporazumom.

Zgoraj opisana možnost rešitve z ekvidistanco pa še ne pomeni, da bi do razmejitve Piranskega zaliva dejansko prišlo. Kot je pokazal primer *Salvador/Honduras* (poglavje 2.6), bi Meddržavno sodišče lahko vode zaliva razglasilo za notranje vode, kar je v luči dejstva, da je to veljalo že v SFRJ ter da vode zaliva med državama niso bile nikoli razmejene, po mojem mnenju še najbolj verjetno. Državi bi imeli vsaka svoj priobalni pas, preostanek zaliva, v katerem bi veljala pravica do neškodljivega prehoda, pa bi bil v njunem skupnem lastništvu. Teritorialno morje in ostali morski pasovi, prav tako pod skupno suverenostjo, bi se merili od temeljne črte, ki bi zapirala ustje zaliva. RH in RS bi ostala možnost, da se v prihodnosti sami dogovorita o dejanski razmejitvi zaliva.

Čeprav bi s tako ureditvijo zopet prišlo do absurdno ozkega pasu morja pod skupno suverenostjo, bi bila povsem v skladu s pomorskim mednarodnim pravom. Kritika odločitve glede zaliva Fonseca (poglavje 2.6.5), da prepuščanje končne razmejitve državama lahko vodi k nadaljnjim sporom, je sicer na mestu tudi tu. Ni si težko predstavljati, kako bi lahko politiki obeh držav izrabljali to »še vedno nerešeno medsebojno vprašanje«. Vseeno menim, da bi kondominij predstavljal zadovoljivo rešitev za obe strani, tako politiki kot tudi javnost obeh držav pa bi se lahko osredotočili vsaj na druga nerešena vprašanja, če ne že na krepitev sosedskih odnosov. Skupno lastništvo je izjemno primerna rešitev tudi v kontekstu vključevanja RH v EU, saj bodo znotraj le-te meje med državama sčasoma izgubile svoj pomen.

Kar se tiče zadnjega vprašanja, torej stika RS z odprtim morjem, se v sodni praksi, recimo v primerih *Salvador/Honduras* ter *Katar v. Bahrajn*, vidi, da je Meddržavno sodišče

zavezano načelu omogočanja državam dostop do odprtega morjem, kar govori v prid stališču RS. Vendar pa je tak dostop v pomorskem mednarodnem pravu zagotovljen že s pravico neškodljivega prehoda. Taka rešitev bi bila smiselna tudi ob predpostavki režima kondominija v Piranskem zalivu, saj bi se elegantno skladala s pravico neškodljivega prehoda v območju pod skupnim lastništvom.

V slovenskih argumentih ne vidim zadostnega razloga, da bi Meddržavno sodišče odstopilo od neškodljivega prehoda in določilo »nekaj več«. RS bi po mojem mnenju morala dokazati, da je zanjo neposreden stik z odprtim morjem nujnega pomena. Tudi v tem primeru dvomim, da bi Meddržavno sodišče v pasu teritorialnega morja RH razglasilo koridor odprtega morja, saj je suverenost nad teritorijem ena izmed temeljnih lastnosti držav, odločitev, ki bi državi tako odvzela del tega teritorija pa bi naletela na veliko neodobravanja. Največ, na kar bi RS lahko upala, je režim posebnega prehoda v določenem pasu, podobno kot je hrvaška stran že ponujala tekom pogajanj.

Sodna praksa nedvoumno kaže, da je Meddržavno sodišče pri iskanju pravične razsodbe pripravljeno pretehtati katerokoli možnost ter da se ne boji določiti inovativne razmejitve, nemogoče pa je z gotovostjo napovedati, do kakšne končne rešitve bi prišlo. Zgornje možnosti so tiste, ki se po mojem mnenju najbolj prilegajo dosedanjim trendom sodne prakse, seveda pa niso edini možni izidi postopka na Meddržavnem sodišču. Vsekakor gre v primeru Piranskega zaliva za zelo zapleten spor, ki je s pravnega vidika sicer povsem rešljiv, na žalost pa njegovo reševanje na bilateralni ravni nepotrebno odlaša politično manevriranje na obeh straneh.

Meddržavno sodišče bi predstavljalo idealno okolje za reševanje spora izključno v okviru mednarodnega prava, brez škodljivega vpliva političnih dejavnikov. Najboljše za obe državi bi bilo, da bi se brez nepotrebne zavlačevanja osredotočili na sestavo *compromis*-a ter spor predložili Meddržavnemu sodišču, nato pa se posvetili utrjevanju svojih stališč. S tem bi bil lahko na praven in pravičen način rešen spor, ki že predolgo kvari dobre sosedske odnose.

LITERATURA

- Anderson, David. 2008. *Modern Law of the Sea*. Leiden, etc.: Martinus Nijhoff Publishers.
- Antunes, Nuno Marques. 2003. *Towards the Conceptualisation of Maritime Delimitation*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- *Application for Revision and Interpretation of the Judgment of 24 February 1982 in the Case concerning the Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya) (Tunisia v. Libyan Arab Jamahiriya)*. 1985. ICJ 192.
- *Application for Revision of the Judgment of 11 September 1992 in the Case concerning the Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening) (El Salvador v. Honduras)*. 2003. ICJ 392.
- Avbelj, Matej in Jernej Letnar Čer nič. 2007. The Conundrum of the Piran Bay: Slovenia v. Croatia - The Case of Maritime Delimitation. *Journal of International Law & Policy* 5 (2): 1-19.
- Bekker, Pieter H. F. 2003. International Decisions. Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening). *American Journal of International Law* 97 (2): 387-398.
- Bernard, Vesna R. 2009. Pahor preložil srečanje s Sanaderjem. *Dnevnik* (24. april).
- Bernard, Vesna R. in Tatjana Pihlar. 2009. Politični vrh uskladi odговор Rehnu. *Dnevnik* (13. maj).
- Blake, Gerald, ur. 1987. *Maritime Boundaries and Ocean Resources*. London, etc.: Croom Helm.
- Blake, Gerald in Duško Topalović. 1996. The Maritime Boundaries of the Adriatic Sea. *Maritime Briefing* 1 (8): 1-67.
- Bledsoe, Robert L. in Boleslaw A. Boczec. 1987. *The International Law Dictionary*. Santa Barbara, etc.: ABC-Clio, Inc.
- BNET. 2009. *ICJ rules on Gulf of Maine case - International Court of Justice – transcript*. Dostopno prek: http://findarticles.com/p/articles/mi_m1079/is_v84/ai_3536853/ (5. maj 2009).
- Bowett, D. W., ur. 1997. *The International Court of Justice: Process, Practice and Procedure*. London: The British Institute of International and Comparative Law.

- Brown, Edward D. 1970. The North Sea Continental Shelf Cases. *Current Legal Problems* 23: 187-215.
- Brownlie, Ian. 1999. *Principles of Public International Law* – 5. izdaja. Oxford: Oxford University Press.
- *Case concerning Maritime Delimitation in the Black Sea (Romania v. Ukraine)*. 2009. ICJ. Dostopno prek: <http://www.icj-cij.org/docket/files/132/14987.pdf> (18. junij 2009).
- Celar, Branko. 2002. *Slovenija in njene meje*. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Charney, Jonathan I. 1994a. International Decisions. Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway). *American Journal of International Law* 88 (1): 105-109.
- --- 1994b. Progress in International Maritime Boundary Delimitation Law. *American Journal of International Law* 88 (2): 227-256.
- Churchill, R. R. 1994. The Greenland-Jan Mayen Case and Its Significance for the International Law of Maritime Boundary Delimitation. *International Journal of Marine and Coastal Law* 9 (1): 1-30.
- Clain, Levi E. 1985. Gulf of Maine: A Disappointing First in the Delimitation of a Single Maritime Boundary. *Virginia Journal of International Law* 25 (3): 521-620.
- Conforti, Benedetto. 1997. *The Law and Practice of the United Nations*. The Hague: Kluwer Law International.
- --- 2005. *Mednarodno pravo* – 6. izdaja. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya), Application to Intervene*. 1981. ICJ 3.
- *Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta)*. 1985. ICJ 13.
- *Continental Shelf (Libyan Arab Jarnahiriya/Malta), Application to Intervene*. 1984. ICJ 3.
- *Continental Shelf (Tunisia/Libyan Arab Jamahiriya)*. 1982. ICJ 18.
- Crook, John R. 2002. The 2001 Judicial Activity of the International Court of Justice. *American Journal of International Law* 96 (2): 397-411.
- Černi, Lidija P. 2009. Haag spet razsodil po 'sredini'. *Mladina*, 4. februar. Dostopno prek: http://www.mladina.si/dnevnik/04-02-2009-haag_spet_razsodil_po_sredini/ (22. junij 2009).

- De Mar, Rebecca A. 2002. *Nicaragua-Honduras Territorial Dispute*. Dostopno prek: <http://www1.american.edu/TED/ice/nicaragua-honduras.htm> (3. julij 2009).
- *Delimitation of the Maritime Boundary in the Gulf of Maine Area (Canada/United States of America)*. 1984. ICJ 246.
- *Delo.si*. 2007. Janša: Haag je edina realna možnost, 27. avgust. Dostopno prek: <http://www.delo.si/clanek/o234932> (5. julij 2009).
- Drenik, Simona. 2009. Hrvaška in ICJ: mednarodno pravo ali politika? *Pravna praksa* 28 (6): 3.
- Dupuy, René-Jean in Daniel Vignes, ur. 1991a. *A Handbook on the New Law of the Sea 1*. Dordrecht, etc.: Martinus Nijhoff Publishers.
- --- 1991b. *A Handbook on the New Law of the Sea 2*. Dordrecht, etc.: Martinus Nijhoff Publishers.
- Evans, Malcolm D. 1992. Case Concerning the Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras) – the Nicaraguan Intervention. *International and Comparative Law Quarterly* 41 (4): 896-906.
- --- 1994. International Court of Justice: Recent Cases. Case Concerning Maritime Delimitation in the Area between Greenland and Jan Mayen (Denmark v. Norway). *International and Comparative Law Quarterly* 43 (3): 697-704.
- --- 2002. Case Concerning Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain). *International and Comparative Law Quarterly* 51 (3): 709-718.
- --- ur. 2003. *International Law*. Oxford: Oxford University Press.
- Fatur, Dušan. 2008. Slovensko-hrvaška meja – Kronološki pregled (z nekaterimi obrobni pripombami). Gradivo za predavanje. Dostopno prek: <http://www.pf.uni-lj.si/media/skrk.materiali.s.predavanja.g.d.faturja.msp.10.12.2008.pdf> (1. julij 2009).
- Feldman, Mark B. 1983. The Tunisia-Libya Continental Shelf Case: Geographic Justice or Judicial Compromise. *American Journal of International Law* 77 (2): 219-238.
- *Fisheries Case (United Kingdom v. Norway)*. 1951. ICJ 116.
- Freestone, David. 1988. El Salvador/Honduras: Land, Island and Maritime Frontier Case. *International Journal of Estuarine and Coastal Law* 3 (4): 342-344.
- Freestone, David, Richard Barnes in David Ong, ur. 2006. *The Law of the Sea: Progress and Prospects*. Oxford: Oxford University Press.

- Friedmann, Wolfgang. 1970. The North Sea Continental Shelf Cases – A Critique. *American Journal of International Law* 64 (2): 229-240.
- Grbec, Mitja. 2001. O piranskem zalivu, »dimnikih«, koridorjih in še o čem... *Pravna praksa* 20 (34): 37-39.
- --- 2002. Razmejitev morskih pasov v mednarodnem pravu (Določitev meje na morju med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško). *Pravnik* 57 (4-5): 255-277.
- --- 2007. Problematika morskih pasov v (severnem) Jadranu. *Podjetje in delo* 33 (6-7): 1439-1450.
- Grisel, Etienne. 1970. The Lateral Boundaries of the Continental Shelf and the Judgment of the International Court of Justice in the North Sea Continental Shelf Cases. *American Journal of International Law* 64 (3): 562-593.
- Harris, D. J. 1998. *Cases and Materials on International Law* – 5. izdaja. London: Sweet & Maxwell.
- Herman, Lawrence L. 1984. The Court Giveth and the Court Taketh Away: An Analysis of the Tunisia/Libya Continental Shelf Case. *International Comparative Law Quarterly* 33 (4): 825-858.
- Hodgson, Douglas C. 1984. The Tuniso-Libyan Continental Shelf Case. *Case Western Reserve Journal of International Law* 16 (1): 1-37.
- *International Court of Justice*. Dostopno prek: <http://www.icj-cij.org/homepage/index.php?p1=0> (10. marec 2009).
- *International Tribunal for the Law of the Sea*. Dostopno prek: http://www.itlos.org/start2_en.html (10. marec 2009).
- Jibril, Nejjib. 2004. The Binding Dilemma: From Bakassi to Badme - Making States Comply with Territorial Decisions of International Judicial Bodies. *American University International Law Review* 19 (3): 633-677.
- Kajzer, Rok. 2009a. »Dva problema bo morala rešiti vrhovna politika«. *Delo* (29. januar).
- --- 2009b. Pravo – črta, pod katero se ne gre. *Delo* (23. april).
- Kelsen, Hans. 1967. *Principles of International Law* – 2. izdaja. New York, etc.: Holt, Rinehart and Winston, Inc.
- Kolb, Robert. 2003. *Case Law on Equitable Maritime Delimitation / Jurisprudence sur les délimitations maritimes selon l'équité*. The Hague, etc.: Martinus Nijhoff Publishers.

- *Konvencija o epikontinentalnem pasu*. Pogodba sprejeta 29. aprila 1958; v veljavi od 10. junija 1964. Dostopno prek: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_continental_shelf.pdf (3. april 2009).
- *Konvencija o teritorialnem morju in zunanjem morskem pasu*. Pogodba sprejeta 29. aprila 1958; v veljavi od 10. junija 1964. Dostopno prek: http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/8_1_1958_territorial_sea.pdf (16. februar 2009).
- *Konvencija Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu in Sporazum o izvajanju dela XI. Konvencije*. Pogodba sprejeta 10. decembra 1982; v veljavi od 16. novembra 1994. Dostopno prek: http://www.un.org/Depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm (12. februar 2009).
- Krnel-Umek, Duša, ur. 2004. *Slovensko-hrvaška meja v Istri: Preteklost in sedanost*. Ljubljana: ČGP, Ljudska čebela.
- *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria (Cameroon v. Nigeria: Equatorial Guinea intervening)*. 2002. ICJ 303.
- *Land and Maritime Boundary between Cameroon and Nigeria, Preliminary Objections*. 1998. ICJ 275.
- *Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras). Application to Intervene*. 1990. ICJ 92.
- *Land, Island and Maritime Frontier Dispute (El Salvador/Honduras: Nicaragua intervening)*. 1992. ICJ 351.
- Lathrop, Coalter. 2007. Introductory Note to International Court of Justice (ICJ): Territorial Sea and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea. *International Legal Materials* 46 (6): 1050-1052.
- Lauterpacht, Sir Hersch. 1996. *The Development of International Law by the International Court*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Legault, L. H. in Blail Hankey. 1985. From Sea to Seabed: The Single Maritime Boundary in the Gulf of Maine Case. *American Journal of International Law* 79 (4): 961-991.
- Legault, L. H. in D. M. McRae. 1984. The Gulf of Maine Case. *Canadian Yearbook of International Law* 22: 267-290.

- Lesjak, Miran. 2009. Spet sami! *Dnevnikov objektiv* (20. junij).
- Maechling, Jr., Charles. 1978. The Hollow Chamber of the International Court. *Foreign Policy* 33: 101-120.
- *Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain*. 2001. ICJ 40.
- Mašanović, Božo. 2009a. Komisar Rehn dopolnil kompromisni predlog. *Delo* (23. april).
- --- 2009b. Slovenija odgovorila na Rehnov predlog. *Delo* (1. april).
- McDorman, Ted L. 1986. The Libya-Malta Case: Opposite States Confront the Court. *Canadian Yearbook of International Law* 24, 335-367.
- Mekina, Borut. 2007. Nogometna diplomacija. *Mladina*, 7. avgust. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tehdnik/200731/clanek/slo-tema--borut_mekina/ (2. julij 2009).
- --- 2009. Intervju z dr. Mirjam Škrk. *Mladina* (6. februar).
- Mekina, Igor. 2003. Jadranska balkanijada. *Mladina*, 12. september. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/tehdnik/200336/clanek/tema/index.print.html-12> (1. julij 2009).
- *Memorandum o Piranskem zalivu*. 1993. Celar, Branko. 2002. *Slovenija in njene meje*, 185-186. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- Merrills, J. G. 1998. *International Dispute Settlement* – 3. izdaja. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ndiaye, Tafsir Malick in Rüdiger Wolfrum, ur. 2007. *Law of the Sea, Environmental Law and Settlement of Disputes: Liber amicorum Judge Thomas A. Mensah*. Leiden, etc.: Martinus Nijhoff Publishers.
- *North Sea Continental Shelf Cases (Federal Republic of Germany/Denmark; Federal Republic of Germany/Netherlands)*. 1969. ICJ 4.
- O'Connell, Mary Ellen. 2003. *International Dispute Settlement*. Burlington, etc.: Ashgate Publishing Company.
- Pavliha, Marko. 2008. Mehanizmi za reševanje sporov glede državnih meja. *Podjetje in delo* 34 (6-7): 1391-1403.
- Pavšek, Anže. 2008. *Pravilo sredinske črte in izjema zgodovinskega naslova pri razmejitvi teritorialnega morja ter vpliv mednarodne judikature na njuno oblikovanje*. Diplomsko delo. Ljubljana: Pravna fakulteta.
- Pihlar, Tatjana. 2009a. Mejni spor ni tema za razprave v javnosti. Pogovor z dr. Vasilko Sancin. *Dnevnik* (20. junij).

- --- 2009b. Neuradno: Slovenija je blizu tega, da sprejme Rehnov predlog. *Dnevnik* (17. junij).
- Plant, Glen. 2002. International Decisions. Maritime Delimitation and Territorial Questions between Qatar and Bahrain (Qatar v. Bahrain). *American Journal of International Law* 96 (1): 198-210.
- Ragin, Charles C. 2007. *Družboslovno raziskovanje: enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- *Report of the International Court of Justice, A/63/4*. Dostopno prek: http://www.icj-cij.org/court/en/reports/report_2007-2008.pdf (17. marec 2009).
- Roglič, Meta in Tanja Starič. 2009. Slovenija si je vzela čas za odgovor komisarju Rehnu. *Delo* (7. maj).
- Rottem, Gideon. 1993. International Decisions. *American Journal of International Law* 87 (4): 618-626.
- *Rules of Court*. 2005. Dostopno prek: <http://www.icj-cij.org/documents/index.php?p1=4&p2=3&p3=0> (16. marec 2009).
- Rutar, Dolores. 2008. *Delimitacija Piranskega zaliva: Gordijski vozeli ali mednarodnopravno rešljiv spor?* Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Sancin, Vasilka. 2009. Pomorska razmejitev v Črnem morju. *Pravna praksa* 28 (6): 28-29.
- Shaw, Malcolm N. 2003. *International Law* – 5. izdaja. Cambridge: Cambridge University Press.
- *Sporazum med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško o obmejnem prometu in sodelovanju*. Pogodba sprejeta 28. aprila 1997; v veljavi od 5. septembra 2001. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlimpid=200150> (4. junij 2009).
- *Stajališta Republike Hrvatske glede utvrđivanja državne granice u Piranskom zaljevu i s tim u vezi u području rijeke Dragonje*. 1993. Celar, Branko. 2002. *Slovenija in njene meje*, 190. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
- *Statut Meddržavnega sodišča*. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/book/export/html/39> (15. marec 2009).
- *Statute of the Permanent Court of International Justice*. 1920. Dostopno prek: http://www.worldcourts.com/pcij/eng/documents/1920.12.16_statute.htm (15. marec 2009).

- Šalinger, Ljubica. 2008. Reševanje spora o meji na morju. *Pravna praksa* 27 (6-7): 16-19.
- Šantek, Andreja. 2009. Davorin Rudolf: Slovenci nam bez suda žele skrojiti granico. *Slobodna Dalmacija*, 30. januar. Dostopno prek: <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/40252/Default.aspx> (3. julij 2009).
- Šaunik, Tomaž. 2005. Najboljši sosedi. *Mladina*, 16. september. Dostopno prek: http://www.mladina.si/tehdnik/200537/clanek/slo--hrvaska_slovenija-tomaz_saunik/ (1. julij 2009).
- Šebenik, Nataša. 2007. Pravičnost *infra legem* ali *ex aequo et bono* v praksi Meddržavnega sodišča in arbitražnih tribunalov. *Pravna praksa* 26 (38): ii-vii.
- --- 2008. Uporaba načela pravičnosti v razmejitvah na morju. *Pravnik* 63 (4-6): 193-224.
- Škrk, Mirjam. 1985. Pojem virov v mednarodnem pravu. *Zbornik znanstvenih razprav* 45: 145-160.
- Šuligoj, Boris. 2009. Če kompromisa nočeš, ga ni. *Delo – Sobotna priloga* (25. april).
- Tanaka, Yoshifumi. 2003. Reflections on Maritime Delimitation in the Qatar/Bahrain Case. *International and Comparative Law Quarterly* 52 (1): 53-80.
- --- 2004. Reflections on Maritime Delimitation in the Cameroon/Nigeria Case. *International and Comparative Law Quarterly* 53 (2): 369-406.
- Teodorescu, Aurelian. 1999. *Serpents' Island: Between Rule of Law and Rule of Force*. Dostopno prek: <http://www.tomrad.ro/iserpi/ENGLISH.HTM> (11. februar 2009).
- *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras)*. 2007a. ICJ. Dostopno prek: <http://www.icj-cij.org/docket/files/120/14075.pdf> (15. junij 2009).
- *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), Declaration of Judge Parra-Aranguren*. 2007b. ICJ. Dostopno prek: <http://www.icj-cij.org/docket/files/120/14083.pdf> (17. junij 2009).
- *Territorial and Maritime Dispute between Nicaragua and Honduras in the Caribbean Sea (Nicaragua v. Honduras), Dissenting Opinion of Judge Torres Bernárdez*. 2007c. ICJ. Dostopno prek: <http://www.icj-cij.org/docket/files/120/14084.pdf> (17. junij 2009).

- Thamsborg, Milan. 1995. In Search of an Objective Approach to the Identification of Certain Geographical Parameters - The Jan Mayen Case before the International Court of Justice. *Nordic Journal of International Law* 64 (4): 647-681.
- *The Covenant of the League of Nations*. Dostopno prek: <http://209.85.229.132/search?q=cache:43K7b4loJpEJ:www.mednarodni-odnosi.si/mo/Pakt%2520Drustva%2520narodov.doc+pakt+dru%C5%A1tva+narodov&cd=1&hl=en&ct=clnk> (15. marec 2009).
- *The Hague Justice Portal*. 2009. ICJ Fixes maritime boundary in Black Sea Case, 3. februar. Dostopno prek: <http://www.haguejusticeportal.net/eCache/DEF/10/231.TGFuZz1FTg.html> (3. julij 2009).
- *The International Court of Justice*. 1986. The Hague: ICJ.
- Todorovski, Ilinka. 2007. Janša in Sanader za Haag. *Finance.si* (26. avgust). Dostopno prek: <http://www.finance.si/189336> (3. julij 2009).
- *Truman Proclamation on the Continental Shelf: Presidential Proclamation No. 2667*. 1945. Dostopno prek: http://www1.law.nyu.edu/kingsburyb/fall01/intl_law/PROTECTED/unit3/intl_law2001_unit3_II,2,b_trumanproclam.htm (6. april 2009).
- Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
- *The Alabama Claims, 1862-1972*. 2009. Dostopno prek: <http://www.state.gov/r/pa/ho/time/cw/17610.htm> (14. marec 2009).
- Vidmajer, Saša. 2009. Pomoč tretjega. *Delo – Sobotna priloga* (31. januar).
- Vukas, Budislav, ur. 1990. *Essays on the New Law of the Sea 2*. Zagreb: Kratis.
- Wallace, Rebecca M. M. 2005. *International Law – 5. izdaja*. London: Sweet & Maxwell.
- Wikipedia. 2009a. *Federal Republic of Central America*. Dostopno prek: http://en.wikipedia.org/wiki/Federal_Republic_of_Central_America#Dissolution_of_the_Union (1. junij 2009).
- --- 2009b. *Thalweg*. Dostopno prek: <http://en.wikipedia.org/wiki/Thalweg> (16. junij 2009).
- WorldAtlas.com. 2009. *Gulf of Fonseca*. Dostopno prek: <http://www.google.com/imgres?imgurl=http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/fonsecag.gif&imgrefurl=http://www.worldatlas.com/aatlas/infopage/fonseca.htm&h=>

427&w=427&sz=28&tbnid=0-yzpUrmwvbpWM:&tbnh=126&tbnw=126&prev=/
images%3Fq%3Dgulf%2Bof%2Bfonseca&hl=sl&usg=__HmrdjevLE2pCO0tbyZ7Bog
Qk5uc=&ei=C-1QSqP0GJTYmwORlo2kBQ&sa=X&oi=image_result&resnum=1&ct=
image (2. julij 2009).

- Zbačnik, Jana, Bojko Bučar in Milan Brglez. 2008. *Status pravice dostopa do odprtega morja v mednarodnem pravu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zgonec Rožej, Miša. 2001. Sistem mirnega reševanja mednarodnih sporov po Konvenciji Združenih narodov o pomorskem mednarodnem pravu. *Pravnik* 58 (9-10): 586-606.
- --- 2002. Pravila o razmejevanju in določanju meja na morju ter vpliv mednarodne judikature na njihovo oblikovanje. *Zbornik znanstvenih razprav* 62: 303-340.